

KONCEPCE PAMÁTKOVÉ PÉČE V KRAJI VYSOČINA NA OBDOBÍ 2013 - 2016

Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu
Krajský úřad Kraje Vysočina
2013

OBSAH

ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU	3
I. KRAJINNÝ RÁMEC	3
II. ÚZEMNĚSPRÁVNÍ VÝVOJ KRAJE VYSOČINA	4
III. STRUČNÝ NÁSTIN VÝVOJE PAMÁTKOVÉ PÉČE.....	7
IV. SYSTÉM VÝKONU STÁTNÍ SPRÁVY A STRUKTURA ORGÁNŮ STÁTNÍ PAMÁTKOVÉ PÉČE V KRAJI VYSOČINA	10
V. VZDĚLÁVÁNÍ	17
VI. LEGISLATIVNÍ RÁMEC.....	19
VII. PAMÁTKOVÝ FOND V KRAJI VYSOČINA	23
1. PAMÁTKY UNESCO, NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY, PAMÁTKOVĚ CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ A KULTURNÍ PAMÁTKY	23
2. STAV PAMÁTKOVÉHO FONDU	57
3. EVIDENCE KULTURNÍCH PAMÁTEK	59
VIII. POZNÁNÍ A PREZENTACE KULTURNÍHO DĚDICTVÍ V REGIONU A CESTOVNÍ RUCH	61
IX. FINANCOVÁNÍ	64
1. DOTAČNÍ PROGRAMY MK ČR.....	64
2. DOTAČNÍ PROGRAMY KRAJE VYSOČINA	70
3. EVROPSKÉ FONDY	76
4. ZAJIŠTĚNÍ FINANČNÍCH PROSTŘEDKŮ – PROBLÉMOVÉ OBLASTI	77
X. VAZBA NA DALŠÍ KONCEPČNÍ MATERIÁLY KRAJE	80
XI. SWOT ANALÝZA	81
NÁVRHOVÁ ČÁST	83
ZÁVĚR	86
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	87

ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU

I. KRAJINNÝ RÁMEC

Kraj Vysočina se rozprostírá na pomezí historických zemí Čech a Moravy. Přítomnost zemské hranice dokládá i několik dochovaných hraničních kamenů. V průběhu dějin náleželo území dnešní Vysočiny k několika českým i moravským krajům. Dnes jej tvoří území okresů Havlíčkův Brod, Jihlava, Pelhřimov, Třebíč a Žďár nad Sázavou. Jedná se rozlohou o pátý největší kraj v České republice.

Kraj tvoří především Českomoravská vrchovina s velmi zachovalou přírodou. Návštěvníci zde naleznou také dvě chráněné krajinné oblasti, kterými jsou Žďárské vrchy a Železné hory. V Jihlavských vrších (Javořické pahorkatině) se nachází nejvyšší hora kraje Javoříce (837 m n. m.).

Rozvodí moří táhnoucí se od severovýchodu na jihozápad dělí kraj na dvě téměř stejné části. Úmoří Severního moře do kraje zasahuje povodím Labe, které však samo krajem neprotéká, ale vody do něj odtékají řadou menších řek, z nichž k těm důležitějším patří Sázava. Jihovýchodní polovina kraje patří k úmoří Černého moře a povodí Dunaje, vody odebírají zejména řeky Svratka, Dyje a Jihlava.

Kraj Vysočina je regionem s významným kulturně historickým bohatstvím, lidovou kulturou a rozmanitými kulturními aktivitami, na jeho území se nachází hustá síť muzeí, galerií, pamětních síní a velké množství kulturních památek, z nichž tři jsou zařazeny na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Jedná se o historické jádro města Telče, poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře u Žďáru nad Sázavou a o židovskou čtvrť a baziliku sv. Prokopa v Třebíči.

II. ÚZEMNĚSPRÁVNÍ VÝVOJ KRAJE VYSOČINA

Územněsprávní vývoj tj. rozdělení země na menší územní celky a jejich proměny je spojený s vytvářením správního systému. V průběhu 14. – 16. století se v zemích Koruny České začalo vytvářet budoucí krajské zřízení.

Z tohoto pohledu je územní vývoj dnešního Kraje Vysočina poměrně složitý, a to zejména vzhledem ke skutečnosti, že se rozprostírá na obou stranách zemské hranice Čech a Moravy.

Do 18. století tvořily území dnešního Kraje Vysočina v Čechách kraje Tábořský a Bechyňský a na Moravě kraje Jihlavský a Znojemský. V letech 1850-1855 na území ještě částečně zasahovaly kraje Brněnský, Budějovický a Pardubický. Krajské zřízení zaniklo k roku 1868 a bylo obnoveno až v roce 1949, v mezioddobí fungovalo tzv. zřízení zemské.

Československo (1918 - 1948)

Nově vzniklá republika převzala při svém vzniku 28. října 1918 v pozměněné formě zemskou správu z doby Rakousko-Uherska. Stát byl rozdělen na 5 samosprávných zemí: Čechy, Morava, Slezsko, Slovensko a Podkarpatská Rus. Zákonem 125/1927 Sb. „o organizaci politické správy“ ze dne 14. července 1927 byly země Moravská a Slezská sloučeny k 1. prosinci 1928 do jednoho správního celku, země Moravskoslezské.

Mnichovská dohoda a okupace Československa v letech 1938-1945 na čas změnily vnitřní územněsprávní uspořádání státu. Po osvobození došlo k obnovení zemského zřízení, ovšem již bez Podkarpatské Rusi.

Územněsprávní členění v letech 1949-1989

Po únoru 1948 se územně správní členění Československa mění, ruší se zemské zřízení a zavádí se členění republiky na kraje. Definitivní podobu krajského zřízení stanovil zákon č. 280/1948 Sb. o krajském zřízení ze dne 21. 12. 1948 s působností od 1. 2. 1949. Československá republika byla v Čechách, na Moravě a ve Slezsku rozdělena na 13 krajů a na Slovensku na 6 krajů.

Na území Čech, Moravy a Slezska vznikly kraje Brněnský, Českobudějovický, Hradecký, Jihlavský, Karlovarský, Liberecký, Pardubický, Plzeňský, Pražský, Ústecký, Gottwaldovský, Olomoucký a Ostravský. Hranice nově vzniklých krajů nerespektovaly dřívější historické hranice zemí (výjimkou byla pouze česko-slovenská hranice). Nejvíce zemské hranice porušoval právě kraj Jihlavský (v minulosti počítán mezi kraje moravské), zasahující hluboko do Čech.

Reorganizace provedená na základě zákona č. 36/1960 Sb. o územním členění státu zrušila členění platné od roku 1949. Zákon, který vstoupil v platnost 1. července 1960, výrazně snižoval počet krajů i okresů. Ani v tomto případě nebyla respektována historická zemská hranice. V českých zemích bylo vytvořeno sedm velkých krajů se 75 okresy kromě území hlavního města Prahy, které se stalo samostatnou územní jednotkou na úrovni kraje a dělilo se na 10 obvodů na úrovni okresů, na Slovensku 3 kraje se 33 okresy.

Na základě této reformy zanikl i kraj Jihlavský a jeho území bylo rozdělené mezi Jihomoravský, Východočeský a Jihočeský kraj.

Krajské zřízení v České republice v letech 1949–1990

(zdroj Semotanova, E.: *Mapy Čech, Moravy a Slezska v zrcadle staletí*. Praha 2001, Nakladatelství Libri, ISBN 80-7277-078-0, str. 214)

Územněsprávní členění po roce 2000

Dne 1. ledna 2000 vstoupil v platnost zákon č. 347/1997 Sb., Ústavní zákon o vytvoření vyšších územních samosprávních celků, který rozdělil území České republiky na 14 krajů. Opětovně vzniká Jihlavský kraj. Ústavní zákon č. 176/2001 Sb., ze dne 16. května 2001, mění název Jihlavský kraj na Vysočina (od 1. 8. 2011 Kraj Vysočina).

Krajské zřízení v České republice v roce 2000

(zdroj Semotanova, E.: *Mapy Čech, Moravy a Slezska v zrcadle staletí*. Praha 2001, Nakladatelství Libri, ISBN 80-7277-078-0, str. 214)

Jihlavský kraj (resp. Kraj Vysočina)

Jihlavský kraj, který vznikl 1. ledna 1949, zabíral část jihozápadní Moravy a východní oblast Čech. Náležel k němu celý moderní okres Jihlava, téměř celý moderní okres Pelhřimov, většina území moderních okresů Třebíč a Žďár nad Sázavou, jižní polovina moderního okresu Havlíčkův Brod, východ a sever moderního okresu Jindřichův Hradec (především Dačicko), a okrajové části moderních okresů Kutná Hora, Benešov a Znojmo. Na východě sousedil s Brněnským krajem, na severu s Pardubickým krajem, na západě s krajem Pražským a Českobudějovickým, na jihu pak s rakouskou spolkovou zemí Dolní Rakousko.

Tvořilo jej 13 okresů: Dačice, Havlíčkův Brod, Humpolec, Jihlava, Kamenice nad Lipou, Ledec nad Sázavou, Moravské Budějovice, Pacov, Pelhřimov, Třebíč, Třešť, Velké Meziříčí, Žďár nad Sázavou.

Dne 1. července 1960 bylo na základě další správní reformy území Jihlavského kraje přerozděleno mezi kraj Jihomoravský (většina území), Jihočeský (Dačicko a Pelhřimovsko), Východočeský (jižní polovina moderního okresu Havlíčkův Brod), a Středočeský (okrajové oblasti moderních okresů Kutná Hora a Benešov).

Změnou územněsprávního členění ke dni 1. ledna 2000 vytvořila většina území někdejšího Jihlavského kraje kraj Vysočina, jenž se do 30. května 2001 také nazýval Jihlavský kraj. Území v moderním okrese Jindřichův Hradec zůstalo i nadále Jihočeskému kraji, okrajová oblast na severozápadě kraji Středočeskému a území v moderním okrese Znojmo Jihomoravskému kraji.

Poslední změnu hranic kraje upravil zákon č. 387/2004 Sb., o změně hranic krajů. Od 1. 1. 2005 přešlo do Jihomoravského kraje celkem 25 obcí z kraje Vysočina. Jednalo se o 24 obcí z okresu Žďár nad Sázavou a o 1 obec z okresu Třebíč, které se staly obcemi okresu Brno – venkov.

Od 1. srpna 2011 se název kraje změnil na Kraj Vysočina.

III. STRUČNÝ NÁSTIN VÝVOJE PAMÁTKOVÉ PÉČE

Pojem památková péče se začíná objevovat na přelomu 18. a 19. století v souvislosti se vznikem romantismu a jeho fascinací středověkem. Snahy o ochranu historických děl existovaly samozřejmě i dříve, ale vznikaly vesměs z mimouměleckých důvodů. 19. století je také spojeno se vznikem ojedinělých zákonů na ochranu památek a vytvořením prvních odborných institucí na jejich dokumentaci a uchování. České země v tomto procesu nezůstávaly nijak pozadu, zásluhu na tom měli především národní buditelé, kteří vzbuzovali zájem o hmotné památky minulosti.

Rakousko – Uhersko

Za první legislativní opatření na ochranu památek v Českých zemích (které byly do roku 1918 součástí Rakouska-Uherska) lze pokládat císařské rozhodnutí z 31. prosince 1850, kterým byly dány stavební památky pod ochranu státu a ministerstva pro obchod, průmysl a veřejné stavby. Císařské rozhodnutí dále ukládalo zřídit Centrální komisi pro výzkum a zachování stavitelských památek.

Centrální komise, jejíž působnost se vztahovala i na české země, se sídlem ve Vídni poprvé zasedala 10. ledna 1853. Jejím prvním prezidentem se stal svobodný pán Karl von Czoernig, členem pak byl mj. i ředitel pražské akademie výtvarných umění Christian Ruben a vídeňský architekt Eduard van der Nüll. Centrální komise zřídila funkci konzervátorů, jejichž úkolem bylo pořizovat soupis památek a upozorňovat na všechny okolnosti, které by ohrožovaly ochranu stavebních památek. Pro Čechy bylo jmenováno 14 konzervátorů, pro Moravu jeden. Například pro Prahu byl prvním konzervátorem jmenován zakladatel české archeologie Jan Erazim Vocel, pro kraj chrudimský známý restaurátor gotických staveb architekt František Schmoranz starší. Pro kraj tábořský, tedy i Pelhřimov, byl jmenován F. Kralert. Komise neměla nařizovací pravomoc, protože zatím neexistoval památkový zákon. Ten byl připravován od roku 1891 z podnětu prezidenta Centrální komise barona Josefa Alexandra Helferta.

Dne 4. ledna 1904 se generálním konzervátorem centrální komise stal Alois Riegl, autor slavného a později mnohokrát citovaného teoretického spisu z roku 1903 „Moderní kult památek, jeho podstat a vznik“. Tato práce zásadně ovlivnila dějiny a utváření rakouské a posléze i československé památkové péče. Jeho nástupcem se stal Max Dvořák, který v roce 1916 publikoval Katechismus památkové péče, ilustrovaný návod moderní památkové péče vídeňské školy dějin umění určený pro širokou veřejnost. Zatímco Rieglův spis byl teoreticko-historickým pojednáním, Dvořákova kniha byla praktickou příručkou, přičemž jeho argumentační strategie byla založena na protipólech správných a nesprávných příkladů památkové praxe.

Statut komise byl změněn roku 1911, kdy byl při ní zřízen ve Vídni Státní památkový úřad. V Čechách se místo názvu zemský konzervátor začal užívat název zemský konzervátorský úřad. V květnu 1918 byl nařízen název C. K. zemský památkový úřad pro Království České. Morava a Slezsko byly až do konce monarchie spravovány z vídeňské Centrální komise.

První republika

Po vzniku Československé republiky v roce 1918 se nejvyšším úřadem pro věci památek stalo ministerstvo školství a národní osvěty. Bývalý C. K. zemský památkový úřad pro Království české byl změněn na Státní památkový úřad, a to pro celý stát včetně Slovenska. Od října roku 1919 byl zřízen Vládní komisariát pro zachování památek na Slovensku a od 1. dubna 1920 zahájil činnost Státní památkový úřad pro Moravu a Slezsko v Brně. Za okupace byly úřady v Praze a Brně sloučeny v Památkový úřad v Praze, s brněnskou pobočkou. Pro dokumentaci památek byl roku 1919 založen Státní

fotoměřický ústav v Praze. Pro výzkum archeologických památek vzniká v roce 1919 Státní archeologický ústav v Praze.

Česká památková péče po roce 1918 v zásadě reflektovala požadavky Aloise Riegla a Maxe Dvořáka a převzala konzervační analytickou metodu péče o památky, která pietně zachovává dochovaný stav památky a vyžaduje provádění nových doplňků v soudobém stylu. Nejdůslednějším zastáncem této metody se stal Zdeněk Wirth – přední osobnost české památkové péče. Na přelomu 30. - 40. let 20. století začal veřejně kritizovat stávající teoretické zásady a praktické památkářské postupy historik umění a památkář Václav Wagner, který záhy koncipoval syntetickou metodu péče o památky, která upřednostňovala výtvarně-estetické hodnoty. Své názory Václav Wagner, který bydlel několik let v Pacově, odkud pocházela jeho maminka, shrnul v knize Umělecké dílo minulosti a jeho ochrana. Tato kniha vydaná v roce 1946 představuje dodnes jednu z mála původních filozofických studií o památkách a památkové péči od českého autora. Obě metody si záhy po své konfrontaci získaly řadu zastánců i kritiků a ani po více jak sedmdesáti letech neztrácejí na aktuálnosti.

Období 1945 - 2012

Zákonem z května 1946 byl vytvořen pojem „státní kulturní majetek“ a byly zřízeny Národní kulturní komise pro správu státního kulturního majetku v Praze a Bratislavě. Ihned po osvobození v roce 1945 se Státní památkový úřad opět rozdělil na úřad v Praze a pro Moravu a Slezsko v Brně. Po zrušení zemí roku 1949 a zavedení krajského zřízení byly oba úřady opět v roce 1950 sloučeny. Od 1. ledna 1952 vládním nařízením č. 112/1951 Sb., o reorganizaci státní památkové péče bylo určeno, že památkovými orgány jsou krajské odbory školství, věd a umění. Památkový úřad byl přeměněn na Státní památkový ústav. Opatřením ministra byl roku 1953 vytvořen zvláštní orgán Státní památková správa, která zahrnovala agendu Národní kulturní komise, dále Státní památkový ústav v Praze s pobočkou v Brně a Státní fotoměřický ústav.

První speciální památkový zákon o kulturních památkách č. 22/1958 Sb., vymezil památky velice široce. Za památku se podle tohoto zákona považoval každý kulturní statek, který byl dokladem historického vývoje společnosti, jejího umění, techniky, vědy či jiných oborů lidské práce a života.

V souvislosti s vydáním tohoto zákona došlo k ukončení činnosti Státní památkové správy, která plnila funkci jak odborného, tak výkonného orgánu v oblasti památkové péče. Vrcholným orgánem památkové péče bylo ministerstvo školství a kultury. Při ministerstvu byl zřízen Státní ústav památkové péče a ochrany přírody (SÚPPPOP). Jeho posláním bylo vytvářet odborně metodickou, vědecko-výzkumnou a informační základnu oboru památkové péče a ochrany přírody, jednalo se pouze o odborný ústav nikoliv o výkonný orgán. V oboru památkové péče navázal na činnost svých odborných předchůdců z první republiky – Státního fotoměřického ústavu (1919) a státních památkových úřadů (v Praze a v Brně) i na práci svého bezprostředního předchůdce v 50. letech, Státní památkové správy.

Výkonnými orgány byly krajské národní výbory, při nichž se od roku 1958 zřizovala krajská střediska státní památkové péče a ochrany přírody (KSSPPPOP).

Zákon č. 22/1958 Sb. byl v roce 1987 nahrazen dodnes platným zákonem č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. Pozitivem nového zákona bylo zakotvení plošné ochrany památkově hodnotných území do legislativního rámce pomocí památkových rezervací a zón.

Pojem památková rezervace sice zavedl již zákon č. 22/1958 Sb., o kulturních památkách, nový zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, však přinesl možnost chránit historické architektonické, stavební i krajinné celky i na základě nově zavedené kategorie plošné památkové ochrany v podobě památkových zón.

V současných společenských podmínkách je však platná právní norma v některých ohledech i přes řadu novelizací nevyhovující. Ministerstvo kultury již řadu let připravuje nový památkový zákon, ale doposud se jej nepodařilo prosadit.

V roce 1990 došlo k oddělení ochrany přírody od památkové péče a jejímu přičlenění pod resort životního prostředí a ke změně názvu na Státní ústav památkové péče (SÚPP). Po zániku KNV v roce 1990 přešly regionální krajské organizace památkové péče se samostatnou právní subjektivitou přímo do působnosti ministerstva kultury (pražská až v roce 2001), a to nejprve pod názvy Památkový ústav, od roku 2001 pak Státní památkový ústav.

Ústřední metodické centrum v podobě Státního ústavu památkové péče v Praze (SÚPP) však v tomto systému (po roce 1990) nemělo žádné přímé řídicí vazby na regionální pracoviště, což znemožňovalo aplikaci jednotného přístupu odborné složky státní památkové péče na území celého státu. Tato skutečnost se odrazila i v oficiálním zdůvodnění připravované centralizace památkové péče, které se objevuje ve „Strategii účinnější státní podpory kultury“ schválené usnesením vlády č. 401 v dubnu 1999.

Od počátku roku 1990 směřovala veškerá opatření k oddělení výkonu státní správy a samosprávy. Zákonem ČNR č.425/1990 Sb. ze dne 9. 10. 1990 byly v obcích, které byly do účinnosti tohoto zákona sídly okresních národních výborů, zřízeny okresní úřady. Posláním okresních úřadů byl výkon státní správy v jejich územních obvodech i v oblasti památkové péče.

V následujícím období dochází ale k výrazné reformě státní správy, k 1. 1. 2000 vzniká 14 nových vyšších územních celků (krajů), v návaznosti na tuto změnu zanikají okresní úřady (31. 12. 2002) a jejich pravomoci z části přecházejí na kraje nebo nově vzniklé správní obvody, spravované tzv. obcemi s rozšířenou působností.

Současná odborná organizace Národní památkový ústav vznikl k 1. 1. 2003 splynutím 12 samostatných právních subjektů, kterými byly Státní ústav památkové péče (dále jen SÚPP), Státní památkové ústavy v hl. m. Praze, v Praze pro střední Čechy, v Českých Budějovicích, Plzni, Pardubicích, Ústí nad Labem, Brně, Olomouci, Ostravě a dále Správy státního zámku Sychrov a Správy státních hradů Bouzova a Šternberka. Ze SÚPP vniklo ústřední pracoviště, kterému byla určena funkce řízení NPÚ, z ostatních subjektů pak byla vytvořena územní odborná pracoviště jako organizační jednotky bez právní subjektivity. V dalších letech byla rozdělením některých ÚOP vytvořena další pracoviště tak, aby jejich počet beze zbytku odpovídal územněsprávnímu členění ČR na vyšší územně samosprávné celky. Poslední z nich byla zřízena k 1. lednu 2008 v Telči pro Kraj Vysočina a v Josefově pro Královéhradecký kraj.

Dne 1. 1. 2013 nabyla účinnosti nejnovější reorganizace Národního památkového ústavu. Péči o státní hrady a zámky, které Národní památkový ústav spravuje, zajišťují nyní územní památkové správy (ÚPS) – tato čtyři nová pracoviště vznikla v Praze, Českých Budějovicích, na Sychrově a v Kroměříži. Území Kraje Vysočina podléhá ÚPS v Českých Budějovicích.

Odbornou složku památkové péče představují i nadále územní odborná pracoviště (ÚOP). Struktura 14 územních odborných pracovišť je i nadále organizována na podkladě současného krajského uspořádání.

Z bývalého ústředního pracoviště vzniklo Generální ředitelství NPÚ, které koordinuje činnost jednotlivých územních odborných pracovišť a územních památkových správ.

IV. SYSTÉM VÝKONU STÁTNÍ SPRÁVY A STRUKTURA ORGÁNŮ STÁTNÍ PAMÁTKOVÉ PÉČE V KRAJI VYSOČINA

Památkovou péči upravuje zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči (ve znění pozdějších předpisů). Státní památkovou péči podle § 25 vykonávají orgány státní památkové péče, jimiž jsou Ministerstvo kultury ČR (§ 26), krajské úřady (§ 28) a obecní úřady obcí s rozšířenou působností (§29).

Ministerstvo kultury

Ministerstvo kultury je ústředním orgánem státní správy pro kulturní památky v České republice:

- *zpracovává prognózy, koncepce a návrhy dlouhodobých výhledů rozvoje státní památkové péče,*
- *sestavuje, vyhláší a provádí programy komplexní péče o kulturní památky a vytváří pro ni všestranné podmínky, posuzuje návrhy dlouhodobých, střednědobých a prováděcích plánů obnovy kulturních památek,*
- *uplatňuje stanovisko k politice územního rozvoje a k zásadám územního rozvoje, a dále stanovisko k územně plánovací dokumentaci pro území, ve kterém je památková rezervace, nebo nemovitá věc nebo soubor nemovitých věcí zapsaných na Seznamu světového dědictví, a ve vztahu k tomuto území uplatňuje stanovisko k vymezení zastavěného území,*
- *je dotčeným orgánem k projednání návrhu opatření obecné povahy podle § 6a,*
- *usměrňuje kulturně výchovné využívání národních kulturních památek a kulturně výchovné využívání ostatních kulturních památek v souladu se zájmy státní kulturní politiky,*
- *koordinuje vědeckovýzkumnou činnost v oboru státní památkové péče,*
- *zřizuje jako svůj odborný poradní orgán vědeckou radu pro státní památkovou péči,*
- *spolupracuje s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a vysokými školami při výchově pracovníků v oboru státní památkové péče, podílí se na jejich dalším vzdělávání,*
- *zabezpečuje mezinárodní spolupráci v oboru státní památkové péče,*
- *vydává statut odborné organizace státní památkové péče, která je státní příspěvkovou organizací s celostátní působností,*
- *plní další úkoly stanovené mu tímto zákonem.*

Ministerstvo kultury zřizuje památkovou inspekci (§ 27) jako svůj specializovaný kontrolní orgán v oboru státní památkové péče. Hlavním posláním památkové inspekce je vykonávat ústřední dozor nad dodržováním tohoto zákona a předpisů vydaných k jeho provedení.

KRAJSKÝ ÚŘAD (§ 28)

Krajský úřad Kraje Vysočina, odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu, Žižkova 57, 587 33 Jihlava.

Krajský úřad metodicky řídí výkon státní památkové péče v kraji:

- *plní úkoly orgánu státní památkové péče pro národní kulturní památky, pokud nepřísluší Ministerstvu kultury nebo vládě České republiky,*
- *dozírá v rozsahu své působnosti na dodržování tohoto zákona a předpisů vydaných pro jeho provedení,*
- *uplatňuje stanovisko k územně plánovací dokumentaci pro území, ve kterém je památková zóna nebo nemovitá národní kulturní památka, nejde-li o působnost*

- ministerstva kultury podle § 26 odst. 2 písm. c), a ve vztahu k tomuto území uplatňuje stanovisko k vymezení zastavěného území,
- je dotčeným orgánem k zabezpečení nepředvídaných nálezů kulturně cenných předmětů, detailů stavby nebo archeologických nálezů, k nimž došlo při řízení nebo postupu podle zvláštního právního předpisu, nejde-li o nálezy učiněné při přípravě nebo provádění obnovy kulturní památky nebo při přípravě nebo provádění prací v území, na němž uplatňuje svůj zájem státní památková péče,
- vydává jako dotčený orgán na návrh nebo z vlastního podnětu závazné stanovisko a poskytuje další podklady do řízení vedených jinými správními úřady než orgány státní památkové péče podle zvláštních právních předpisů, jde-li o zabezpečení péče o národní kulturní památky,
- vykonává dozor při obnově národních kulturních památek z hlediska státní památkové péče,
- plní další úkoly stanovené tímto zákonem.

Kraj v samostatné působnosti (§ 28a)

- schvaluje koncepci podpory státní památkové péče v kraji v souladu s koncepcí rozvoje státní památkové péče v České republice po projednání s Ministerstvem kultury,
- schvaluje návrhy dlouhodobých, střednědobých a prováděcích plánů a programů zachování a obnovy kulturních památek v kraji,
- usměrňuje kulturně výchovné využití kulturních památek v kraji.

Agendu v oblasti památkové péče na krajském úřadě zajišťují 4 pracovníci oddělení památkové péče na odboru kultury, památkové péče a cestovního ruchu. Počet pracovníků je v současnosti optimální, v případě, že nový památkový zákon přinese výrazný nárůst povinností krajského úřadu, bude nezbytné řešit jeho navýšení.

Krajský úřad funguje jako metodický a kontrolní orgán vůči obcím s rozšířenou působností (ORP). Svoji metodickou činnost zabezpečuje:

- pořádáním metodických seminářů pro pracovníky ORP, kteří vykonávají agendu na úseku státní památkové péče
- poskytováním zásadních právních informací prostřednictvím webových stránek kraje (Kultura a Památky - Památky – Legislativa – Právní zajímavosti)
- poskytováním konzultací
- kontrolou výkonu státní správy pracovníky ORP na úseku památkové péče

Krajský úřad pořádá nejméně 2x do roka metodický odborný seminář směřující k zajištění jednotného přístupu v rozhodovacích procesech na úseku památkové péče a zaměřený na vhodné postupy při obnově kulturních památek (přednášky renomovaných odborníků), příp. se zaměřením na aktuální právní otázky v památkové péči. V posledních dvou letech se osvědčilo provázání odborného výkladu s praktickou ukázkou na místě samém (záměrně jsou pro konání seminářů vybírány lokality, kde lze skloubit téma přednášky s praktickou konkrétní ukázkou v terénu).

OBCNÍ ÚŘAD OBCE S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ (§29).

Městský úřad Bystřice nad Pernštejnem, Městský úřad Havlíčkův Brod, Městský úřad Humpolec, Městský úřad Chotěboř, Magistrát města Jihlavy, Městský úřad Moravské Budějovice, Městský úřad Náměšť nad Oslavou, Městský úřad Nové Město na Moravě, Městský úřad Pacov, Městský úřad Pelhřimov, Městský úřad Světlá nad Sázavou, Městský úřad Telč, Městský úřad Třebíč, Městský úřad Velké Meziříčí, Městský úřad Žďár nad Sázavou.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností vykonává a organizuje státní památkovou péči ve stanoveném správním obvodu v souladu s koncepcí rozvoje státní památkové péče v České republice:

- podílí se na zpracování krajské koncepce podpory státní památkové péče a na zpracování střednědobých a prováděcích plánů a programů obnovy kulturních památek,
- zabezpečuje předpoklady pro komplexní péči o kulturní památky a nemovitosti, které nejsou kulturní památkou, ale jsou v památkové rezervaci, v památkové zóně nebo v ochranném pásmu (§ 17), a v souvislosti s tím vydává jako dotčený orgán na návrh nebo z vlastního podnětu závazné stanovisko a poskytuje další podklady do řízení vedených jinými správními úřady než orgány státní památkové péče podle zvláštních právních předpisů,
- uplatňuje stanovisko k územně plánovací dokumentaci pro území, ve kterém je nemovitá kulturní památka nebo ochranné pásmo nemovité kulturní památky, nemovité národní kulturní památky, památkové rezervace nebo památkové zóny, nejde-li o působnost ministerstva kultury podle § 26 odst. 2 písm. c) nebo působnost krajského úřadu podle § 28 odst. 2 písm. c), a ve vztahu k tomuto území uplatňuje stanovisko k vymezení zastavěného území,
- usměrňuje péči o kulturní památky zajišťovanou obcemi,
- vykonává státní správu na úseku státní památkové péče, pokud podle tohoto zákona není příslušný jiný orgán státní památkové péče,
- koordinuje jednotné označování nemovitých kulturních památek tabulkou opatřenou nápisem „Kulturní památka“ a velkým státním znakem, popřípadě i značkami stanovenými mezinárodními smlouvami,
- vykonává dozor při obnově kulturních památek a při stavbě, změně stavby, terénních úpravách, umístění nebo odstranění zařízení, odstranění stavby nebo udržovacích pracích na nemovitosti, která není kulturní památkou, ale je v památkové rezervaci, v památkové zóně nebo v ochranném pásmu (§ 17) z hlediska státní památkové péče,
- dozírá v rozsahu své působnosti na dodržování tohoto zákona a předpisů vydaných k jeho provedení,
- plní další úkoly stanovené mu tímto zákonem.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností se při plnění svých úkolů opírá o odbornou pomoc odborné organizace státní památkové péče.

Obec	Adresa	Počet úvazků na úseku PP	Počet KP (nemovité)	Počet plošně chráněných území (PR, PZ, OP)*	
				PR a PZ	OP
Havlíčkův Brod	Městský úřad Havlíčkův Brod Havlíčkov náb. 57 580 01 Havlíčkův Brod odbor rozvoje města	1	262	4	1
Světlá nad Sázavou	Městský úřad Světlá nad Sázavou náb. Trčků z Lípy 18 582 91 Světlá nad Sázavou odbor stavebního úřadu a územního plánování	0,5	42	1	1
Chotěboř	Městský úřad Chotěboř náb. Trčků z Lípy 69 583 01 Chotěboř odbor školství, rozvoje a památkové péče	1	71	1	0
Jihlava	Magistrát města Jihlavy Masarykovo nám. 1 586 28 Jihlava Úřad územního plánování, památková péče	3	674	4	3

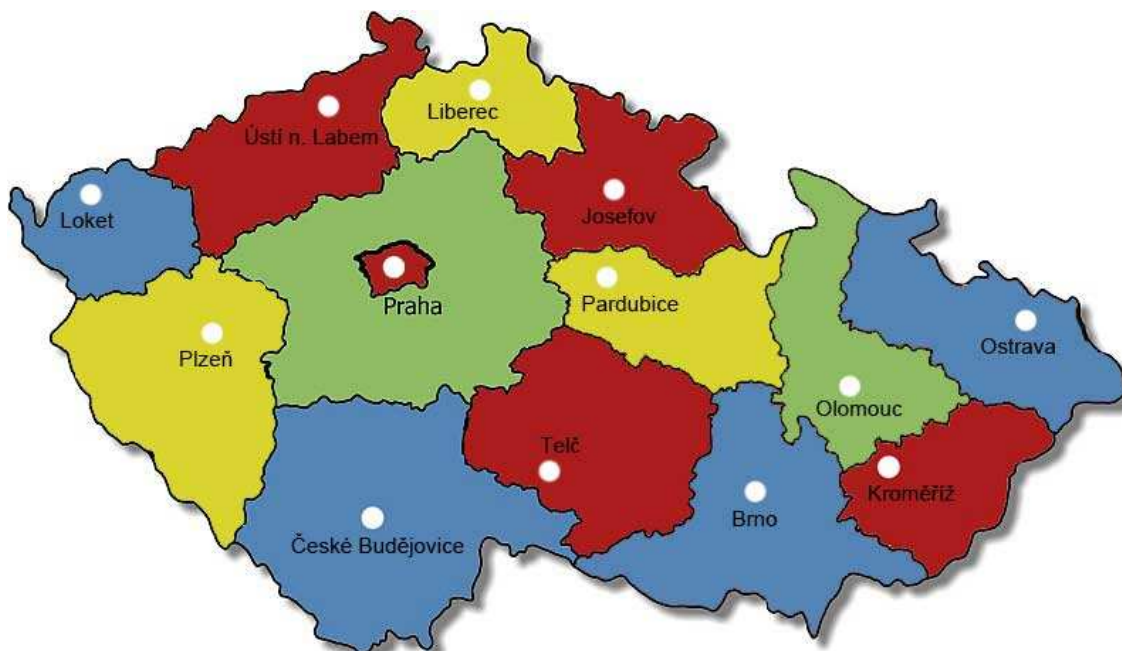
Telč	Městský úřad Telč nám. Zachariáše z Hradce 10 588 56 Telč odbor rozvoje a územního plánování	1	264	3	1
Třebíč	Městský úřad Třebíč Masarykovo nám. 116/6 67401 Třebíč odbor školství a kultury	2	302	3	6
Moravské Budějovice	Městský úřad Moravské Budějovice nám. Míru 31 676 02 Moravské Budějovice odbor výstavby a územního plánování	1	197	3	2
Náměšť nad Oslavou	Městský úřad Náměšť nad Oslavou Masarykovo nám. 104 675 71 Náměšť nad Oslavou odbor výstavby a územního rozvoje	0,5	51	1	0
Pelhřimov	Městský úřad Pelhřimov Masarykovo nám. 1. 393 01 Pelhřimov odbor investiční	2	334	4	4
Humpolec	Městský úřad Humpolec Horní náměstí 300 396 22 Humpolec odbor životního prostředí a památkové péče	0,5	78	0	0
Pacov	Městský úřad Pacov nám. Svobody 320 395 18 Pacov odbor životního prostředí	0,5	94	2	1
Žďár nad Sázavou	Městský úřad Žďár nad Sázavou Žižkova 227/1 591 31 Žďár nad Sázavou odbor rozvoje a územního plánování	1	162	0	1
Bystřice nad Pernštejnem	Městský úřad Bystřice nad Pernštejnem Příční ul. 405 593 15 Bystřice nad Pernštejnem odbor správní a školství, oddělení školství	0,5	95	1	1
Nové Město na Moravě	Městský úřad Nové Město na Moravě Vratislavovo nám. 103 592 31 Nové Město na Moravě odbor stavební a životního prostředí	1	228	4	1
Velké Meziříčí	Městský úřad Radnická 29/1 594 13 Velké Meziříčí odbor výstavby a regionálního rozvoje	1	182	2	1

*PR – památková rezervace, PZ – památková zóna, OP – ochranné pásmo (stav ke 8/2013)

ODBORNÁ ORGANIZACE STÁTNÍ PAMÁTKOVÉ PÉČE (§ 32)

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Telči, Hradecká 6, 588 56 Telč

Za účelem zajištění odbornosti výkonu státní památkové péče byla zřízena tzv. odborná organizace státní památkové péče (§ 32), kterou je v současné době Národní památkový ústav; v rámci Kraje Vysočina zabezpečuje tuto činnost územní odborné pracoviště v Telči.

Přehled stávajícího územního uspořádání ÚOP NPÚ - zdroj: www.npu.cz

Odborná organizace státní památkové péče je organizace pro výkon a koordinaci veškeré odborné činnosti v oboru státní památkové péče k zabezpečení jednoty kulturně politických záměrů a ideově metodických, ekonomických a technických hledisek, jakož i perspektivního rozvoje státní památkové péče.

Odborná organizace státní památkové péče:

- zpracovává rozboru stavu a vývoje státní památkové péče, podklady pro prognózy, koncepce a dlouhodobé výhledy rozvoje státní památkové péče,
- organizuje, koordinuje a plní vědeckovýzkumné úkoly státní památkové péče, rozpracovává teorii a metodologii státní památkové péče a metodiku společenského uplatnění kulturních památek,
- plní úkoly odborně metodického, dokumentačního a informačního pracoviště pro úsek státní památkové péče a zabezpečuje průzkumy, výzkumy a dokumentaci kulturních památek, památkových rezervací a památkových zón a je současně poskytovatelem údajů podle zvláštního právního předpisu,
- vede ústřední seznam kulturních památek,
- připravuje odborné podklady pro ministerstvo kultury, zejména pro prohlášení věcí za kulturní památky,
- zpracovává potřebné odborné podklady pro ostatní orgány státní památkové péče, metodicky usměrňuje činnost konzervátorů a zpravodajů a poskytuje bezplatnou odbornou pomoc vlastníkům kulturních památek při zajišťování péče o kulturní památky,
- zabezpečuje odborný dohled nad prováděním komplexní péče o kulturní památky a nad jejich soustavným využíváním,

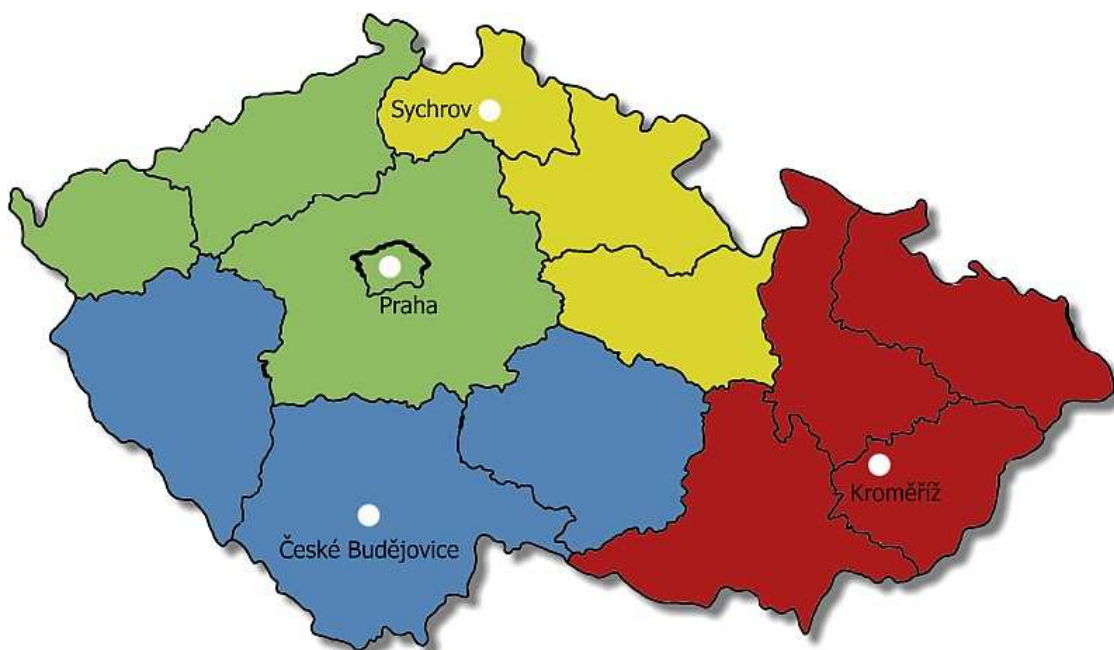
- sleduje kulturně výchovné využití kulturních památek a jejich propagaci a zabezpečuje kulturně výchovné využití a zpřístupnění kulturních památek, s nimiž hospodaří,
- zabezpečuje další vzdělávání pracovníků v oboru státní památkové péče,
- plní další úkoly na úseku státní památkové péče, kterými ji pověří ministerstvo kultury.

Území nynějšího Kraje Vysočina bylo až do jeho vzniku (2000) rozdělené mezi kraje Jihomoravský, Východočeský a Jihočeský, což v oblasti památkové péče znamenalo, že na tomto území působily tři odborné organizace státní památkové péče: Státní památkový ústav v Brně, Státní památkový ústav Pardubicích a Státní památkový ústav v Českých Budějovicích.

K 1. 1. 2003 vznikl splynutím 12 samostatných právních subjektů, kterými byly Státní ústav památkové péče (dále jen SÚPP), Státní památkové ústavy v hl. m. Praze, v Praze pro střední Čechy, v Českých Budějovicích, Plzni, Pardubicích, Ústí nad Labem, Brně, Olomouci, Ostravě a dále Správy státního zámku Sychrov a Správy státních hradů Bouzova a Šternberka Národní památkový ústav. Ze SÚPP vniklo ústřední pracoviště, kterému byla určena funkce řízení NPÚ, z ostatních subjektů pak byla vytvořena územní odborná pracoviště jako organizační jednotky bez právní subjektivity.

Území kraje Vysočina v počátcích spadalo pod správu NPÚ ÚOP v Brně. Pro rozvoj památkové péče v kraji však bylo významným přínosem zřízení odborné organizace státní památkové péče - Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště se sídlem v Telči (1. ledna 2008). Určitou obavu v počátcích vzniku nového pracoviště vzbuzovala nedostatečná personální a odborná kapacita územního pracoviště Národního památkového ústavu (NPÚ) vzhledem k velikosti území a rozsahu památkového fondu v Kraji Vysočina. Během let se situace stabilizovala. Existence samostatného odborného pracoviště NPÚ pro území kraje otevírá možnost užší spolupráce při péči o památkový fond a při propagaci a prezentaci kulturního dědictví.

Péče o státní hrady a zámky, které Národní památkový ústav spravuje, byla od 1. 1. 2013 svěřena nově zřízeným územním památkovým správám (ÚPS), tato čtyři nová pracoviště vznikla v Praze, v Českých Budějovicích, na Sychrově a v Kroměříži. Péči o státní hrady a zámky na území Kraje Vysočina, zajišťuje ÚPS v Českých Budějovicích.

Přehled stávajícího uspořádání ÚPS NPÚ - zdroj: www.npu.cz

V Kraji Vysočina se jedná o následující památkové objekty:

- zámek Telč
- zámek Jaroměřice nad Rokytnou
- zámek Náměšť nad Oslavou
- zřícenina hradu Lipnice nad Sázavou
- kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře u Žďáru nad Sázavou

V souvislosti se schválením zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi), bude s největší pravděpodobností kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře u Žďáru nad Sázavou převeden do vlastnictví římskokatolické církve.

Všechny výše uvedené objekty jsou prohlášené národní kulturní památkou, a tedy stavební dozor při jejich obnově vykonávají pracovníci Krajského úřadu Kraje Vysočina, odboru kultury, památkové péče a cestovního ruchu.

V. VZDĚLÁVÁNÍ

Památková péče je oborem multidisciplinárním, do kterého přicházejí lidé po ukončení vzdělání na různém typu škol (nejvíce stavební fakulta, fakulta architektury, dějiny umění, historie, archivnictví apod.). Samotná praxe pak vyžaduje doplnění potřebných odborných poznatků oboru, které nejsou v běžné studijní náplni vysokých škol, ale pro praxi terénního památkáře jsou nezbytné (právní předpisy, metodologie památkové péče, stavebně historické průzkumy, technologie údržby a restaurování nemovitých památek apod.).

Slabinou v oblasti vzdělávání v památkové péči zůstává neexistence uceleného vysokoškolského studia (oboru) zaměřeného na péči o památkový fond. Pokusy o zřízení alespoň bakalářského stupně takového typu studia byly v roce 2004 neúspěšné.

Národní památkový ústav jako instituce, která v oblasti památkové péče sdružuje nejvíce pracovníků, řeší již od roku 1982 tuto skutečnost organizací **dvouletého rekvalifikačního kursu památkové péče**. Cílem studia je poskytnout účastníkům ucelený přehled o všech činnostech souvisejících s péčí o památky – od základní charakteristiky, přes právní ochranu až k problematice péče o jednotlivé druhy památek a základní technologické postupy při opravě, obnově a restaurování památek a jejich prezentaci. Studium tedy vychází z potřeb památkářské praxe a seznamuje posluchače se základními metodami péče o památky, od obecné orientace až po specializované činnosti. Studium má pravidelně obnovovanou akreditaci udílenou Ministerstvem školství.

Národní památkový ústav pořádá také od roku 2002 **jednoroční kurs pro pracovníky památkové péče** s VŠ vzděláním, který je určen terénním památkářům, kteří nastoupili po absolvování VŠ na různé pozice v územních odborných pracovištích NPÚ. V nedávné době byl zpracován nový učební plán, který počítá s rozdělením kurzu do dvou specializovaných částí: humanitní a technické, co má pomoci doplnit chybějící znalosti absolventů kurzu podle typu absolvovaného univerzitního studia.

Pro doplnění poznatků slouží také pořádání množství tematicky zaměřených seminářů a konferencí. Hlavním cílem tohoto systému výchovy a vzdělávání je zvýšit odbornou úroveň všech činností odborné organizace.

Problémem, se kterým se pracovníci památkové péče v praxi setkávají při obnovách kulturních památek, je také nedostatečná ochota, znalost a zkušenost firem nebo řemeslníků opravovat kulturní památku za použití tradičních technologií a materiálů. Tradiční řemesla, která jsou základem zejména při obnově lidové architektury, postupně zanikají, a to se neblaze projevuje při obnovách památek (např. změna vzhledu).

Určitě pozitivním krokem v oblasti vzdělávání je, že se NPÚ ÚOP v Telči podařilo získat finanční prostředky v objemu 3,5 mil. Kč na realizaci výuky řemeslníků v rámci které se nabízí možnost seznámit se se starými postupy a technologiemi, jenž jsou vhodné při obnovách kulturních památek.

Jedná se o poskytnutí finanční podpory na základě 4. výzvy globálního grantu „Podpora nabídky dalšího vzdělávání v kraji Vysočina“ realizovaného Krajem Vysočina v rámci oblasti podpory 3.2 Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Telči, také otevřel v květnu 2013 v souvislosti s projektem „Vzdělávací role Národního památkového ústavu: Edukace jako klíčový nástroj zkvalitnění péče o kulturní dědictví České republiky“, který je financován Ministerstvem kultury ČR z programu NAKI (Applikovaný výzkum a vývoj národní a kulturní identity) edukační centrum (Lannerův dům, Hradecká 6, Telč).

Hlavním cílem projektu, který má časové vymezení v letech 2012–2015, je vytvoření systému vzdělávacích programů zaměřených na vzdělávání v oblasti nemovitého a movitého kulturního dědictví včetně historických sídel, kulturní krajiny a archeologických památek. Vzdělávací programy budou z hlediska obsahů i forem respektovat různé typy učení, včetně učení celoživotního. Cílovými skupinami projektu jsou školní skupiny, rodiny s dětmi, laická a odborná veřejnost.

VI. LEGISLATIVNÍ RÁMEC

Státní legislativa a mezinárodní úmluvy v oblasti ochrany kulturního dědictví jsou důkazem toho, že společnost si uvědomuje své závazky vůči zachování kulturního bohatství pro další generace.

Základním právním předpisem tvořícím legislativní rámec pro výkon památkové péče a ochranu kulturního dědictví v České republice je zákon o státní památkové péči č. 20/1987 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**památkový zákon**“), včetně vyhlášky Ministerstva kultury České socialistické republiky č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon České národní rady č. 20 o státní památkové péči. Oblast památkové péče je také upravena vyhláškou č. 420/2008 Sb., kterou se stanoví náležitosti a obsah plánu a ochrany památkových rezervací a památkových zón.

Výkon památkové péče v České republice je dále upraven následujícími mezinárodními úmluvami o ochraně různých částí kulturního dědictví:

- č. 73/2000 Sb. m. s. - Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy
- č. 99/2000 Sb. m. s. – Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy
- č. 13/2005 Sb. m. s. – Evropská úmluva o krajině
- č. 159/1991 Sb. m. s. – Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví.

Památkový zákon byl od svého přijetí již několikrát novelizován. Mezi nejdůležitější novely patří:

- zákon č. 242/1992 Sb. – zavedení oprávnění fyzických osob k restaurování kulturní památky, zvýšení horních hranic pokut
- zákon č. 361/1999 Sb. – úprava povolení k restaurování kulturní památky
- zákon č. 320/2002 Sb. – o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů
- zákon č. 18/2004 Sb. – zákon o uznávání odborné kvalifikace
- Nález Ústavního soudu č. 240/2005 Sb. – zrušení ustanovení o vynětí řízení o prohlášení věci za kulturní památku z režimu správního řádu
- zákon č. 1/2005 Sb. – otázka nabývání vlastnictví archeologických nálezů
- zákon č. 186/2006 Sb. – změny související s přijetím nového stavebního zákona – zavedení institutu závazného stanoviska vydávaného dle §149 správního řádu v případech, kdy je dána rozhodovací pravomoc stavebního úřadu
- zákon č. 158/2007 Sb. – stanovení lhůty pro vypracování písemného vyjádření odborné organizace
- zákon č. 189/2008 Sb., který mění z. č. 18/2004 Sb. o uznávání odborné kvalifikace - mimo jiné podřadil řízení o zrušení prohlášení věci za kulturní památku pod režim správního řádu
- zákon č. 307/2008 Sb. – zavedení plánů ochrany památkových rezervací a památkových zón, zvýšení horních hranic pokut na 2 000 000 Kč pro fyzické osoby a 4 000 000 Kč pro právnické osoby a fyzické osoby podnikající.

Zcela zásadní změnou bylo přijetí nového správního řádu (zákon č. 500/2004 Sb.) a nového stavebního zákona (zákon č. 183/2006 Sb.), které zavedly institut závazného stanoviska vydávaného dle §149 správního řádu. V rámci řízení dle stavebního zákona vydávají dotčené orgány, mezi něž patří i orgány památkové péče, závazná stanoviska dle § 149 správního řádu, která nejsou samostatnými rozhodnutími, ale která jsou závazná pro rozhodnutí vydávané stavebními úřady dle stavebního zákona.

I když primárním cílem této úpravy bylo celkové zjednodušení stavebního řízení tak, aby stavebník nemusel žádat zvlášť o závazné stanovisko a stavební povolení, výsledek v praxi je paradoxně takový, že v důsledku nemožnosti přímého odvolání proti obsahu závazného stanoviska se celý proces neúměrně prodlužuje.

Rovněž dochází k situacím, kdy orgány státní památkové péče vydají na základě žádosti uchazeče závazné stanovisko dle § 149 správního řádu s tím, že bude následovat rozhodnutí stavebního úřadu. Nezřídka se však stává, že stavební úřad posoudí záležitost jinak, stavební řízení zahájeno není nebo stavba podléhá pouze ohlášení – pak má účastník řízení v ruce závazné stanovisko, které není správním rozhodnutím, nemůže se proti němu odvolat a ve skutečnosti mu nezakládá žádná práva ani povinnosti.

I po několika letech užívání této úpravy se ukazuje, že tento model je komplikovaný a procesně náročný nejen pro státní orgány památkové péče, ale především pro účastníky řízení, kteří o závazná stanoviska žádají.

V rámci naplnění programového prohlášení vlády České republiky, ve kterém se mimo jiné zavázala, že předloží legislativní opatření, která zajistí účinný, transparentní a předvídatelný a odborně garantovaný způsob nakládání s památkovým fondem České republiky, a která zajistí posílení právní jistoty občanů a odstraní administrativní zátěže. K naplnění tohoto cíle připravilo ministerstvo kultury věcný záměr nového zákona o památkovém fondu, který prošel vnějším připomínkovým řízením a v současné době je předložen vládě.

Předmětem zákonné ochrany věcného záměru nového zákona o památkovém fondu je ochrana památkového fondu sestávajícího se z kulturních památek, národních kulturních památek, památkových zón a památkových rezervací. Nový zákon bude rovněž definovat a zavádět evidenci památek místního významu. Za účelem důraznějšího provázání systému památkové péče s mezinárodními úmluvami, kterými je Česká republika vázána, bude zavedena kategorie „památky s mezinárodním statusem“.

Nový zákon o památkovém fondu by měl i nadále uplatňovat zájem na ochraně a uchovávání celého památkového fondu, s větším důrazem na jeho odborné a vědecké poznávání a zprostředkování. Věcný záměr zavádí některé systémové změny v oblasti přemísťování kulturních a národních kulturních památek, zavedení možnosti odborného a vědeckého poznávání památkového fondu na základě dohody mezi vlastníkem a subjektem zamýšlejícím provádět tuto činnost, zřízení Rad světových památek, vyjmutí interiérových úprav z prací na objektech v památkových rezervacích, pro které je nutné předem obdržet kladné závazné stanovisko, možnosti odborné organizace památkové péče nevydávat písemné stanovisko v „bagatelních“ věcech, posílení postavení památkové inspekce, atd. Jak již bylo řečeno, věcný záměr zákona je nyní předložen vládě a dokončení vlastního návrhu zákon o památkovém fondu je předpokládáno v září 2013.

Tak jako všechny právní oblasti tak i právní úprava památkové péče bude velmi ovlivněna novým občanským zákoníkem, který vstoupí v platnost 1. 1. 2014.

Další právní předpisy týkající se území Kraje Vysočina.

Nařízení Vlády ČR

- Nařízení Vlády ČR č. 337/2002 Sb. ze dne 19. června 2002 s účinností od 1. 8. 2002
- Nařízení Vlády ČR č. 262/1995 Sb. ze dne 16. srpna 1995 s účinností od 15. 11. 1995
- Nařízení Vlády ČR č. 132/2001 Sb. ze dne 28. března 2001 s účinností od 1. 1. 2002
- Nařízení Vlády ČR č. 170/2008 Sb. ze dne 28. dubna 2008 s účinností od 1. 7. 2008
- Nařízení Vlády ČR č. 50/2010 Sb. ze dne 8. února 2010 s účinností od 1. 7. 2010

- Nařízení vlády ČR č. 422/2005 Sb. ze dne 29. září 2005 s účinností od 1. 1. 2006
- Nařízení vlády ČR č. 127/1995 Sb. ze dne 24. května 1995 s účinností od 25. 7. 1995
- Nařízení vlády ČR č. 127/1995 Sb. ze dne 24. května 1995 s účinností od 25. 7. 1995

Výnosy Ministerstva kultury ČSR

- Výnos Ministerstva kultury ČSR, č. j. 7292/82 ze dne 28. března 1982 s účinností od 1. 4. 1982
- Výnos Ministerstva kultury ČSR, č. j. 11. 764/69-II/2 ze dne 10. září 1969 s účinností od 15. 11. 1969
- Výnos Ministerstva kultury ČSR, č. j. 7419/70-II/2 ze dne 27. dubna 1970 s účinností od 1. 7. 1970

Vyhlášky Ministerstva kultury ČR

- Vyhláška Ministerstva kultury ČR č. 108/2003 Sb. ze dne 1. dubna 2003 s účinností od 1. 9. 2003
- Vyhláška Ministerstva kultury ČR č. 250/1995 Sb. ze dne 22. září 1995 s účinností od 2. 11. 1995
- Vyhláška Ministerstva kultury ČR č. 249/1995 Sb. ze dne 22. září 1995 s účinností od 2. 11. 1995
- Vyhláška Ministerstva kultury ČR č. 413/2004 Sb. ze dne 24. června 2004 s účinností od 1. 1. 2005
- Vyhláška Ministerstva kultury ČR č. 208/1996 Sb. ze dne 1. července 1996 s účinností od 1. 8. 1996
- Vyhláška Ministerstva kultury ČR č. 157/2002 Sb. ze dne 2. dubna 2002 s účinností od 1. 7. 2002

Vyhlášky KNV

- Vyhláška Jihomoravského KNV ze dne 20. listopadu 1990
- Vyhláška Východočeského KNV ze dne 17. října 1990
- Vyhláška Jihočeského KNV ze dne 19. listopadu 1990

Rozhodnutí o vyhlášení ochranných pásem

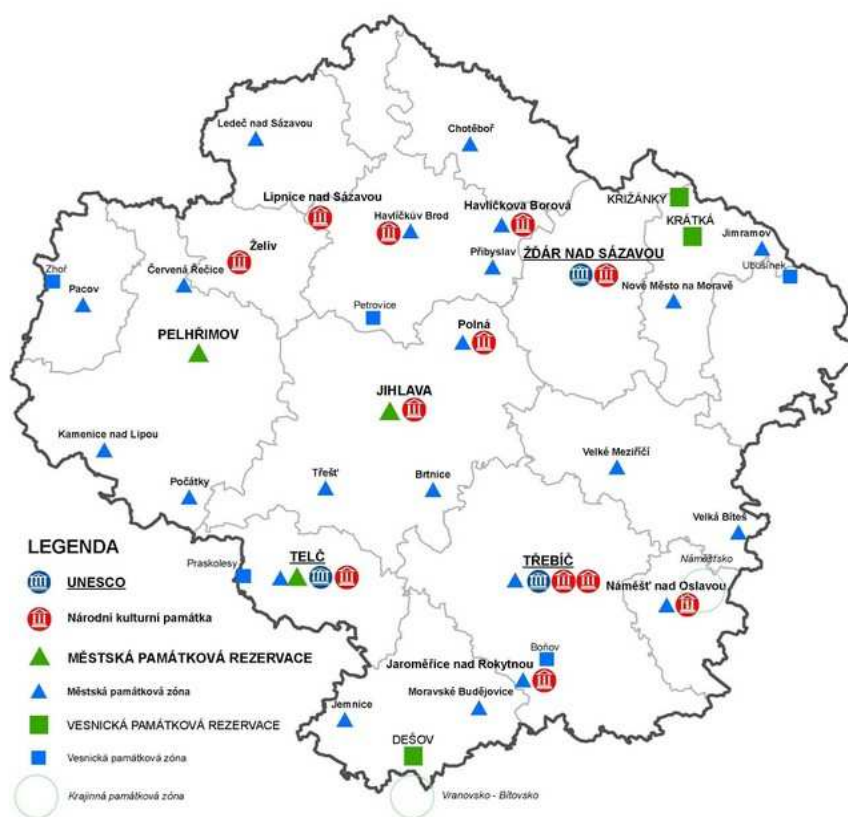
- Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Žďár nad Sázavou, č. j. Kult/577/93/Odv ze dne 27. 6. 1993 (areálu bývalého cisterciáckého kláštera a poutního kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáře nad Sázavou)
- Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu v Pelhřimově, č. j. VÚP/879/80 ze dne 7. 5. 1980 (Ochranné pásmo hradu Kámen)
- Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního národního výboru Pelhřimov, č. j. VÚP/880/80 ze dne 24. 4. 1980 (Ochranné pásmo hradu Žirovnice)
- Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Třebíč, č. j. 113/R12/1995 ze dne 30. 1. 1995 (Ochranné pásmo kostela sv. Anny a barokního kostela Narození Panny Marie v Přibyslavicích)
- Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Pelhřimov, č. j. RR/616/98/Ku ze dne 28. 5. 1998 (Ochranné pásmo kostela svaté Kateřiny v Lázních svaté Kateřiny v Počátkách)
- Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Žďár nad Sázavou, č. j. Reg.1042/93/Odv ze dne 18. 11. 1993 (Ochranné pásmo kostela sv. Michala ve Vítochově)
- Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního národního výboru Pelhřimov, č. j. VÚP/881/80 ze dne 4. 4. 1980 (Ochranné pásmo památníku „Bratrství“ Mnich)
- Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního národního výboru Havlíčkův Brod, č. j. kult/1264/88 ze dne 26. 10. 1988 (Ochranné pásmo pro státní hrad Lipnice nad Sázavou)

- Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Třebíč, č. j. 113/R375/1995 ze dne 14. 6. 1995 (Ochranné pásmo zámku Krhov)
- Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Žďár nad Sázavou, č. j. Reg/957/99/Odv ze dne 26. 6. 2003 (Ochranné pásmo zámku ve Stránecké Zhoři)
- Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Třebíč, č. j. 113/R198/1998-JN/No ze dne 22. 6. 1998 (Ochranné pásmo zaniklé středověké osady Mstěnice v k. ú. Hrotovice)
- Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Městského úřadu Světlá nad Sázavou, č. j. výst. 2044/05/135/03/005/Ry ze dne 22. 4. 2005 (Ochranné pásmo kolem kostela sv. Víta a sochy Panny Marie v k. ú. Horní Paseka)
- Rozhodnutí OkÚ v Třebíči o určení ochranného pásma pro nemovité kulturní památky v Boňově čj. 113/R 452/1994 ze dne 9. 11. 1994 (Ochranné pásmo nemovitých kulturních památek v Boňově)
- Prohlášeno rozhodnutím Okresního národního výboru v Jihlavě, č. j. Kult41/1985 ze dne 28. 3. 1985 (Ochranné pásmo MPR Jihlava)
- Prohlášeno rozhodnutím Okresního národního výboru Pelhřimov, č. j. kult/491/1987/Bu ze dne 30. 6. 1987 (Ochranné pásmo MPR Pelhřimov)
- Prohlášeno rozhodnutím Okresního národního výboru v Jihlavě, č. j. Kult 39/85 ze dne 22. 1. 1985 (Ochranné pásmo MPR Telč)
- Prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Třebíč, č. j. 113/R3/1995 ze dne 4. 1. 1995 (Ochranné pásmo MPZ Jaroměřice nad Rokytnou)
- Prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Třebíč, č. j. 113/R2/1995 ze dne 25. 1. 1995 (Ochranné pásmo MPZ Jemnice)
- Prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Žďár nad Sázavou, č. j. Reg./384/94/Odv ze dne 8. 9. 1994 (Ochranné pásmo MPZ Jimramov)
- Prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Třebíč, č. j. 113/R1/1995 ze dne 4. 1. 1995 (Ochranné pásmo MPZ Moravské Budějovice)
- Prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu v Jihlavě, č. j. kult 73/92 ze dne 6. 2. 1992 (Ochranné pásmo MPZ Polná)
- Prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Třebíč, č. j. 113/R91/1996 ze dne 1. 3. 1996 (Ochranné pásmo MPZ Třebíč)
- Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního národního výboru v Jihlavě, č. j. Kult. 40/85 ze dne 22. 1. 1985 (Ochranné pásmo historického jádra města Brtnice)

VII. PAMÁTKOVÝ FOND V KRAJI VYSOČINA

1. PAMÁTKY UNESCO, NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY, PAMÁTKOVĚ CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ A KULTURNÍ PAMÁTKY

Stát chrání kulturní památky jako nedílnou součást kulturního dědictví lidu, svědectví jeho dějin, významného činitele životního prostředí a nenahraditelné bohatství státu. Kraj Vysočina disponuje nesmírně bohatým a silným kulturním potenciálem, dlouholetými kulturně historickými tradicemi, množstvím jedinečných movitých a nemovitých kulturních památek, z nichž mnohé přesahují svým významem hranice regionu. Na prestižní Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO jsou zapsány 3 památky. Skupinu nejvýznamnějších památek doplňuje 12 nemovitých národních kulturních památek a 3 movité národní kulturní památky.

Schématická mapa památek zapsaných do seznamu UNESCO, národních kulturních památek a památkově chráněných území v Kraji Vysočina

Kraj Vysočina/Česká republika (ke dni 1. 8. 2013)

- **3 památky zapsané na Seznam UNESCO/12** památek zapsaných na Seznam UNESCO
- **15 národních kulturních památek/272** národních kulturních památek
- **3 městské památkové rezervace/40** městských památkových rezervací
- **3 vesnické památkové rezervace/61** vesnických památkových rezervací
- **22 městských památkových zón/253** městských památkových zón
- **5 vesnických památkových zón/211** vesnických památkových zón
- **2 krajinné památkové zóny/19** krajinných památkových zón
- **23 ochranných pásem/438** ochranných pásem
- **3 036 nemovitých kulturních památek/40 299** nemovitých kulturních památek

• SEZNAM SVĚTOVÉHO KULTURNÍHO A PŘÍRODNÍHO DĚDICTVÍ UNESCO

Na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO jsou zapsané nejvýznamnější světové památky. Základním principem výběru památek do tohoto seznamu je jejich mimořádná hodnota, jedinečnost, autenticita a celistvost.

Kulturní památky na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO

Telč, historické jádro města

Žďár nad Sázavou, poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře

Třebíč, židovská čtvrť a basilika sv. Prokopa

Historické jádro města Telče

Zapsáno na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO v roce 1992

Velký milovník umění a majitel telčského panství Zachariáš z Hradce povolal v 16. století do Telče italské stavebníky, aby mu nepohodlnou gotickou tvrz přestavěli na honosný renesanční zámek. Služeb Italů (neboli Vlachů, jak se jim tenkrát říkalo) následně využili i někteří měšťané žijící v domech na náměstí, a tak pomalu vznikla Telč, jak ji známe nyní. Historické jádro Telče představuje unikátně zachovalý a stavebně ukončený goticko-renesanční urbanistický celek, který nebyl ovlivněn dalším vývojem a neměl by být ani ve výhledu nijak modifikován. Vzhled města je

dokladem nejen tvůrčí invence italských i domácích mistrů, ale rovněž osvětleného myšlení členů městské rady v dobách, kdy podobné domy v jiných částech naší země ztrácely typicky renesanční poloubí. V archivu města se můžeme setkat s několika žádostmi majitelů domů na náměstí o zázdění jejich podloubí, ale protože jim to v minulých stoletích nebylo z různých důvodů dovoleno, může se město Telč dodnes chlubit vedle Malého podloubí i Velkým podloubím, které patří mezi nejdelší v České republice.

Židovská čtvrť v Třebíči a basilika sv. Prokopa

Zapsáno na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO v roce 2003

Židovská čtvrť a basilika sv. Prokopa v Třebíči představují pozoruhodnou symbiózu dvou rozdílných kultur, kde vedle sebe stojí mistrovské dílo křesťanského stavitelství a dochované kompaktní židovské osídlení.

Zástavba židovské čtvrti je dokladem po staletí kontinuálně existujícího tolerantního soužití obyvatel různého vyznání. Zcela unikátní je celistvost a rozsah ghetta. Z původního souboru domů, který obsahoval přes 120 objektů, bylo zbořeno pouze pět budov, přičemž se dochovaly obě synagogy a židovský hřbitov s více než 2 500 náhrobky, na kterém se nepřetržitě pohřbívalo od počátku 17. století až do poloviny 20. století. Basilika sv. Prokopa pochází přibližně z první poloviny 13. století a je součástí bývalého benediktinského kláštera v Třebíči, jenž byl založen

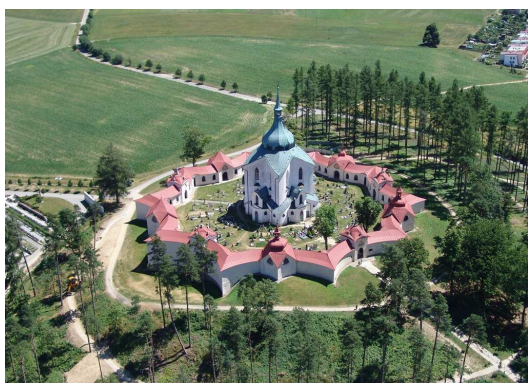
v roce 1101 moravskými úředními knížaty Oldřichem a Litoltem. Architektonický vzhled baziliky je skvělým dokladem zpracování nových podnětů ze západní a střední Francie,

z Burgundska a z jihozápadního Německa v neopakovatelné syntéze. Její konečný výsledek vykazuje řadu vysoce originálních projevů technických i architektonických. Za zhlédnutí stojí opatská kaple s freskami ze 14. století; zajímavý je i osud monumentálního vstupního portálu (Porta paradisi), který byl v minulosti zazděn a zcela zapomenut (severní předsíň se zazděným portálem byla upravena na byt zámeckého kaplana); jeho znovuoobjevení pomohla na konci 19. století náhoda. Obnovu baziliky zahájil počátkem 20. století architekt Kamil Hilbert, jenž se mimo jiné podílel i na dostavbě katedrály sv. Víta v Praze.

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáru nad Sázavou

Zapsán na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO v roce 1994

V architektuře i výzdobě zelenohorského chrámu je zhmotněna řada náboženských a historických sdělení, motivů a symbolů (trojice Boží Trojjednosti, pětice počtu ran Kristových a hvězd sv. Jana Nepomuckého, které se dle legendy objevily na místě jeho utonutí, desatero univerzálního všečísla symbolizující celý kosmos). Toto vrcholné dílo vzniklo ve spolupráci dvou mimořádných osobností, zaujatých znalců kabalistické symboliky, tvůrce architekta Jana Blažeje Santiniho Aichla a objednavatele žďárského opata Václava Vejmluvy.

Stavba kostela byla zahájena v roce 1719 poté, kdy byl v dubnu téhož roku při otevření hrobu Jana Nepomuckého v Praze nalezen jeho neporušený jazyk. Ještě než byla stavba dokončena a vysvěcena, došlo 31. května 1721 k beatifikaci tohoto zpovědníka královny Žofie, manželky Václava IV. Proces kanonizace byl pak úspěšně dovršen v roce 1729, kdy byl Jan Nepomucký papežem Benediktem XIII. prohlášen za svatého.

Kostel sv. Jana Nepomuckého byl postaven na vrcholu kopce dnes zvaného Zelená hora,

východně od původního cisterciáckého kláštera ve Žďáře nad Sázavou. Samotný kostel je centrální stavba postavená na půdoryse pěticípé hvězdy. Ambit, s nímž tvoří dokonale jednotně koncipovaný architektonický celek byl postaven ve tvaru desetiúhelníku s konkávně prolomenými stěnami, do jejichž středů jsou střídavě umístěny čtyřboké brány a pětiboké kaple. Celý areál poutního kostela byl dokončen až v průběhu 30. let 18. století. Dny rozmachu a slávy chrámu neměly dlouhého trvání: několik požárů krátce po sobě toto unikátní architektonické dílo výrazně poškodilo. O jeho záchranu se na konci 18. století a v průběhu 19. století zasadil tamní mnich Bonifác Procházka (kostel a ambit byly opraveny pro hřbitovní účely) a kněz Matěj J. Sychra.

OBJEKTY ASPIRUJÍCÍ NA PAMÁTKOVOU OCHRANU UNESCO.

V současnosti není žádná kulturní památka nacházející se na území Kraje Vysočina zařazena na indikativní seznam České republiky pro nominaci k zápisu na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

Z hlediska dosavadního poznání kvality a různorodosti památkového fondu Kraje Vysočina, a s ohledem na kritéria, která jsou kladena na památky zařazené na světový seznam UNESCO lze konstatovat, že v současnosti (s výhledem do roku 2016) nemá žádná kulturní památka potenciál na zápis do Seznamu Světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY

Národní kulturní památky tvoří nejvýznamnější součást kulturního bohatství národa a prohlašuje je nařízením Vláda České republiky.

Národní kulturní památky - nemovité

Rodný dům Karla Havlíčka Borovského

Zámek Telč

Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře

Zřícenina hradu Lipnice nad Sázavou

Zámek Jaroměřice nad Rokytou

Zámek Náměšř nad Oslavou

Klášter s kostelem sv. Prokopa v Třebíči

Židovský hřbitov v Třebíči

Kostel sv. Jakuba Většího v Jihlavě

Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Polné

Štáflova chalupa v Havlíčkově Brodě

Klášter premonstrátů v Želivě

Rodný dům Karla Havlíčka Borovského v Havlíčkově Borové

Prohlášeno nařízením Vlády ČR č. 337/2002 Sb. ze dne 19. června 2002 s účinností od 1. 8. 2002

Karel Havlíček Borovský, český básník, novinář, politik, zakladatel české žurnalistiky a literární kritiky, je úzce spjat s obcí kde se v roce 1821 narodil. Dal jí své jméno a ona dala jméno jemu. Borová dnes nese na počest svého rodáka přídomek Havlíčkova, a Karel Havlíček zase naopak začal podepisovat svá díla jako Borovský. Dům č. p. 163, kde se Karel Havlíček narodil, postavil v roce 1818 jeho otec Matěj a zřídil si zde kupecký krám. V domě bylo již v roce 1931 slavnostně otevřeno muzeum. Stálá expozice věnovaná životu a dílu jedné z největších postav české historie je tam k vidění dodnes. Ve štítu domu najdeme medailon s kovovým reliéfem poprsí Karla Havlíčka Borovského, který byl odhalen v roce 1862 při příležitosti prvních Havlíčkových slavností konaných v jeho rodišti.

Zámek Telč

Prohlášeno nařízením Vlády ČR č. 262/1995 Sb. ze dne 16. srpna 1995 s účinností od 15. 11. 1995

Historie zámku začíná již ve 2. polovině 14. století, kdy páni z Hradce vybudovali v Telči gotický hrad, objekt ve tvaru písmene L, který měl především obranný charakter. Osvícený Zachariáš z Hradce nechal v polovině 16. století starý hrad přestavět a rozšířit o nové renesanční paláce. První fázi přestavby provedl Leopold Estreicher, stavitel z nedalekých Slavonic. Z této doby pochází sgrafitová výzdoba Malé hodovní síně a Klenotnice. K dalším pracím si Zachariáš z Hradce pozval zkušeného italského stavitele

Baldassara Maggiho. Ten se podílel na výstavbě a výzdobě reprezentační palácové budovy s řadou renesančních sálů zdobených dřevěnými kazetovými stropy. Zajímavým uměleckým dílem je štuková výzdoba kaple Všetech svatých (1580), kde pod mramorovým náhrobkem odpočívá mecenáš této krásy Zachariáš z Hradce a jeho první manželka Kateřina z Valdštejna.

Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáře nad Sázavou

Prohlášeno nařízením Vlády ČR č. 262/1995 Sb. ze dne 16. srpna 1995 s účinností od 15. 11. 1995

(popis uveden v části památky zapsané na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO)

Zřícenina hradu Lipnice nad Sázavou

Prohlášeno nařízením Vlády ČR č. 132/2001 Sb. ze dne 28. března 2001 s účinností od 1. 1. 2002

Hrad byl založen na počátku 14. století a tuto vývojovou etapu reprezentuje jihozápadní trakt, jenž byl ve druhé fázi budování hradu rozšířen o mladší část s připojenou věží Samson. V poslední čtvrtině 15. století byla rodem Trčků z Lípy zahájena velkolepá pozdně gotická přestavba hradu, která pokračovala renesančními úpravami hradu ve 2. polovině 16. století za hrabat z Thurnu. Hrad byl spolu s městem značně poškozen při odchodu Švédů v posledním roce třicetileté války a zvolna se měnil ve zříceninu využívanou správou panství. V roce 1869 zasáhl hrad ničivý požár, při němž zanikla celá řada původních stavebních detailů, a devastace hradu pokračovala až do začátku 20. století, kdy hrad koupil Klub českých turistů. Po II. světové válce přešla zřícenina hradu do vlastnictví státu.

Zámek Jaroměřice nad Rokytou

Prohlášeno nařízením Vlády ČR č. 132/2001 Sb. ze dne 28. března 2001 s účinností od 1. 1. 2002

Barokní komplex Jaroměřic patří k nejmohutnějším zámeckým architekturám první poloviny 18. století u nás i v Evropě. Původní středověká tvrz byla koncem 16. století přestavěna na renesanční zámek, jenž se dochoval ve zdivu nynější budovy. Nejvýznamněji zasáhli do stavebních dějin Questenberkové, kteří zámek vlastnili v letech 1623–1752 a přebudovali jej do barokní podoby. Projekt přestavby pro ně vypracoval

známý rakouský architekt Jacob Prandtauer.

Současně s budovami vznikla i francouzská zahrada, přičemž na druhém břehu říčky Rokytne pokračuje přírodní areál rozsáhlým anglickým parkem. Zámecké interiéry představují stylovou rekonstrukci barokního životního stylu a bydlení 19. století. Ve sbírkách jsou bohatě zastoupeny dobové hudební nástroje a další předměty související s bohatým kulturním životem na zámku. V těsné blízkosti stojící farní kostel sv. Markéty tvoří spolu se zámkem jednotnou vrcholně barokní architektonickou kompozici.

Zámek Náměšť nad Oslavou

Prohlášeno nařízením Vlády ČR č. 132/2001 Sb. ze dne 28. března 2001 s účinností od 1. 1. 2002

Zámecký areál v Náměšti nad Oslavou získal svou renesanční podobu v 70. letech 16. století za Jana Staršího ze Žerotína, kdy byl původní gotický hrad velkoryse přestavěn na honosný renesanční zámek. Žerotínové byli příznivci jednoty bratrské a umožnili v roce 1620 přenesení známé kralické tiskárny na zámek. Dalšími majiteli panství se stali v roce 1629 Werdenbergové, kteří nechali provést některé úpravy interiérů zámku, především slavnostního sálu (nyní knihovna) s předsálím. Klenby obou místností vyzdobil malbami v letech 1673–1676

C. Tencalla. Významné období zažívá Náměšť za vlády Haugwitzů, kteří panství získali v roce 1752 a vlastnili téměř dvě stě let až do doby, kdy o majetek v roce 1945 přišli na základě Benešových dekretů. Za jejich vlády byly odstraněny zbytky pevnostního charakteru areálu a zámek získal svůj dnešní vzhled. V letech 1945–1948 si nechal prezident Edvard Beneš architektem Otokarem Oplatkem adaptovat zámek na své letní sídlo. Dodnes je možné prohlédnout si v prostorách zámku jeho pracovnu.

Klášter s kostelem sv. Prokopa v Třebíči

Prohlášeno nařízením Vlády ČR č. 337/2002 Sb. ze dne 19. června 2002 s účinností od 1. 8. 2002

Bohatě vybavený klášter s kostelem sv. Prokopa, který byl významným náboženským, kulturním a hospodářským centrem a v neposlední řadě i významnou vojenskou pevností, založila v roce 1101 moravská údělná knížata Oldřich a Litolt. V důsledku husitských válek a následných vojenských konfliktů opatství zaniklo a bývalý klášter se proměnil ve šlechtické sídlo. Nejdříve areál získali Pernštejnové. Vilém z Pernštejna prodal třebíčské panství v roce 1557 Burianovi Osovskému z Doubravice. Podstatné renesanční úpravy a změny třebíčského areálu pocházejí

právě z doby Osovských, kdy bylo k jihozápadnímu nároží kvadratury připojeno patrové křídlo s konírnou v přízemí a byly rovněž postaveny objekty tvořící tzv. předzámčí, jež uzavírá areál bývalého kláštera ze severní a západní strany. Druhá žena Smila Osovského Kateřina z Valdštejna postoupila v roce 1628 Třebíč bratru Adamovi. Tímto Třebíč definitivně připadla Valdštejnům, kteří drželi panství až do roku 1945. Valdštejnové v polovině 18. století provedli barokizaci zámku, přestavba se dotkla také baziliky a její obnova byla svěřena staviteli Františku Maxmiliánu Kaňkovi. Kolem roku 1750 byl historický stavební vývoj areálu zámku v podstatě ukončen. V současné době zde sídlí Muzeum Vysočiny Třebíč.

Židovský hřbitov v Třebíči

Prohlášeno nařízením Vlády ČR č. 337/2002 Sb. ze dne 19. června 2002 s účinností od 1. 8. 2002

Židovský hřbitov v Třebíči se nachází asi tři sta metrů severně od židovské čtvrti a svojí rozlohou 11 772 m² patří mezi největší židovské hřbitovy v České republice. U vstupu

do areálu hřbitova se nachází obřadní síň z roku 1903 s intaktně dochovaným interiérem. Severní, starší část hřbitova je nepravidelného protáhlého půdorysu, jižní, novější část je přibližně obdélného tvaru. Na ploše hřbitova se nachází kolem 2 500 kamenných náhrobků, z nichž nejstarší pocházejí z let 1625 a 1631. K nejhodnotnějším patří barokní náhrobky tzv. jihomoravského či mikulovského typu z poloviny 18. století, bohatě zdobené ornamentálními prvky. Na zdejších hřbitově se

aktivně pohřbívalo až do poloviny 20. století.

Kostel sv. Jakuba Většího v Jihlavě

Prohlášeno nařízením Vlády ČR č. 170/2008 Sb. ze dne 28. dubna 2008 s účinností od 1. 7. 2008

Kostel je zasvěcen patronu horníků sv. Jakubovi. Původní pozdně románskou baziliku ještě před dokončením zničil požár a další výstavba kostela již probíhala v duchu gotiky. V květnu 1257 olomoucký biskup Bruno ze Schaumburku kostel vysvětil a povýšil jej na farní. Počátkem 14. století byla dokončena stavba severní, 63 metrů vysoké strážní věže, která dnes slouží jako věž vyhlídková. Ve 30. letech 15. století dostal kostel ještě jižní zvonovou věž. Jeden z největších požárů v dějinách města v roce 1523 poničil také kostel sv. Jakuba včetně obou věží a následná oprava trvala 40 let. Významnou událostí pro dějiny kostela bylo v roce

1563 slavnostní vysvěcení nového velkého zvonu, zvaného "Zuzana", pojmenovaného podle bohaté jihlavské lazebnice Zuzany Spiesserové, která na jeho zhotovení přispěla značnou částkou. V roce 1702 byla přistavěna k severní straně kostela barokní kaple Bolestné Panny Marie oddělená od vlastního chrámu barokní mříží z roku 1735 od Leopolda Stächela. Na sklonku 19. století proběhla generální oprava kostela v puristickém duchu pod vedením architekta Richarda Völkla, v jejímž průběhu byly mj. otlučeny vnější historické omítky kostela, provedena novogotická výmalba interiéru stavby a střecha dostala novou krytinu z glazovaných bobrovek z Poštorné u Břeclavi.

Další velké úpravy, zejména interiéru se realizovaly v letech 1986-87.

Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Polné

Prohlášeno nařízením Vlády ČR č. 170/2008 Sb. ze dne 28. dubna 2008 s účinností od 1. 7. 2008

Na místě nynějšího děkanského chrámu Nanebevzetí Panny Marie stál již od 13. století gotický kostel. Koncem 17. století kostel přestal kapacitně vyhovovat, a proto majitel panství kníže Leopold Ignác z Ditrichštejna pověřil v roce 1700 stavbou nového kostela, podle plánů italského stavitele Domenica de Angeli, Víta z Nového Veselí. Půdorys nového chrámu značně přesáhl rozměry dosavadního chrámu, zabral plochu okolního hřbitova a stavbě musela ustoupit i část zástavby na dnešním Husově náměstí. Nezkušeného stavitele Víta brzy nahradil kutnohorský mistr Jan Baptista Spinetti. Slavnostní vysvěcení proběhlo v září 1707. Za jednoduchou barokní fasádou kostela překvapí nevšední ornamentální a figurální štuková výzdoba interiéru, na které se podílel významný štukatér Giacomo Antonio Corbellini. Polenskému chrámu již od roku 1708 vévodí vzácné varhany od významného brněnského varhanáře Jana Davida Siebera, které se svojí monumentálností řadí mezi nejvýznamnější nástroje na našem území. Velký

požár v roce 1863 zničil takřka polovinu městské zástavby a také poškodil střechu a věž kostela, která se i se zvony zřítila na zem. Výstavbu nové věže uskutečnil na sklonku 19. století, podle plánů Františka Schmoranze, německobrodský stavitel Josef Šupich. Zároveň proběhla také obnova interiéru hlavní lodi pod vedením architekta Antonína Suchardy z Nové Paky.

Štáflova chalupa v Havlíčkově Brodě

Prohlášeno nařízením Vlády ČR č. 50/2010 Sb. ze dne 8. února 2010 s účinností od 1. 7. 2010

Štáflovu chalupu, objekt nacházející se v městském prostředí, je možné zařadit do skupiny našich nejstarších dochovaných lidových staveb. Nejstarší části domu jsou datovány do 16. století. V průběhu rozsáhlé rekonstrukce v roce 1999 byla v roubeném jádru stavby objevena starobylá dýmná jizba s horním větracím otvorem pro odchod kouře. K vidění je zde i tzv. černá kuchyně nebo zachovalý povalový strop.

Klášter premonstrátů v Želivě

Prohlášeno nařízením Vlády ČR č. 50/2010 Sb. ze dne 8. února 2010 s účinností od 1. 7. 2010

Původně benediktinský klášter byl roku 1149 změněn na premonstrátské opatství, které se stalo významným duchovním i hospodářským centrem v kraji. V době husitských válek byl klášter dvakrát dobyt a vypleněn. Konvent se pak na nějakou dobu stal světským majetkem v držení pánů Trčků z Lípy. Řeholní život v Želivě byl obnoven v roce 1622. Největšího rozkvětu dosáhl klášter za opata Jeronýma Hlíny a Daniela Schindlera v první polovině 18. století. Po velkém požáru v roce 1712 byl klášter obnoven ve slohu gotizujícího baroka Janem Blažejem Santinim Aichlem. V době josefínských reforem se klášter zachránil před zrušením. Premonstráti převzali gymnázium v Německém Brodě, které po desetiletí spravovali. Na počátku 20. století klášter znovu vyhořel, naštěstí kromě kostela a konventu. Opatství bylo obnoveno v pseudobarokním slohu a vyzdobeno ve slohu secesním. Řeholní komunita se do části kláštera vrátila v roce 1991.

Klášteří kostel Narození Panny Marie, pocházející z konce 1. poloviny 12. století, byl po požáru ve 13. století nahrazen gotickou novostavbou a v letech 1623 - 1630 raně barokně upraven (výstavba dvojice věží a chórových kaplí). Nejvýznamnější přestavbou prošel za opata Jeronýma Hlíny v letech 1714 – 1720, kdy byl radikálně přestavěn Janem

Blažejem Santinim Aichlem. V kostele je dochováno velmi hodnotné barokní a pozdně barokní zařízení, mj. od jihlavského řezbáře V. Hebbela (Höbbela). Z původní freskové výzdoby se dochovalo 8 fresek na pilířích obou empor. Jsou pravděpodobně dílem Jana Kaliny, rodáka z nedaleké Sedlice.

Konvent, raně barokní čtyřkřídlý jednopatrový objekt, vznikl v poslední třetině 17. století. Jeho stavba je z větší části připisována Giacomu Antoniu de Maggi. V interiéru bohatě štukově zdobeného refektáře a bývalé jídelny a skromněji zdobeného sálu knihovny jsou dochovány fresky od J. Kaliny a S. Noseckého z let 1726 - 1729.

Na jihovýchodní straně nádvoří se nachází prelatura, která vznikla v roce 1670 a po požáru byla znovu vybudována v roce 1907. Ze slavnostního secesního schodiště s barokní dřevořezbou klášterního znaku z doby před požárem se vchází do velkého sálu prelatury, jehož strop zdobí mohutná secesní freska malíře A. Häuslera.

Západní část kláštera byla přestavěna ve 2. polovině 15. století na tzv. Trčkův hrad (podle rodu Trčků z Lípy, který měl areál určitou dobu v držení), v 16. století byl renesančně upravený. Renesanční sgrafita mají i hospodářské budovy a sýpka v západním sousedství. V prostorách Trčkova hradu bylo na přelomu 19. a 20. století zřízen malé muzeum. Místnost bývalého muzea má dřevěný kazetový strop s obrazy Panny Marie a na západní straně Betlém malovaný architektem B. Dvořákem podle Mikoláše Alše, který mimochodem v Želivě několikrát pobýval.

Opatství a konvikt byly nově postaveny začátkem 18. století Antoniem Alfierem z Červené Řečice a po požáru roku 1912 novobarokně přestavěny Božo Dvořákem.

Západně, za Trčkovým hradem, se nachází hospodářské budovy, sýpka a zahrada.

Národní kulturní památky - movité	
Soubor gotických soch z období krásného slohu v českých zemích	Svatá Kateřina z Jihlavy (kamenná socha) Jihlavská Pieta (kamenné sousoší Panny Marie s mrtvým tělem Ježíše Krista)
Přemyslovský krucifix z Jihlavy	

Soubor gotických soch z období krásného slohu v českých zemích

(socha sv. Kateřiny v Jihlavě, sousoší Jihlavská Pieta)

Prohlášeno nařízením Vlády ČR č. 422/2005 Sb. ze dne 29. září 2005 s účinností od 1. 1. 2006

Na přelomu 14. a 15. století bylo postavení českého státu v důsledku tehdejší historické a politické situace dominantní v celé širší střední Evropě. V oblasti výtvarného umění

vývoj v českých zemích vyústil ve specifický umělecký styl označovaný jako krásný sloh, jenž se významně uplatnil zejména v sochařské tvorbě, a který patřil k jednomu z nejpozoruhodnějších uměleckých proudů v Evropě v období vrcholné gotiky. V roce 2005 byl vybrán soubor zahrnující 6 soch, jež jsou typickými reprezentanty uvedeného stylu v Čechách i na Moravě: Plzeňskou madonu (kolem roku 1395), sochu Svatý Petr ze Slivice (kolem roku 1395), sochu Svatá Kateřina z Jihlavy (kolem roku 1400), Jihlavskou Pietu (kolem roku 1400), Třeboňskou madonu (kolem roku 1400) a Šternberskou madonu (kolem 1400) prohlášen za národní kulturní památku.

Přemyslovský krucifix z Jihlavy

Prohlášeno nařízením Vlády ČR č. 50/2010 Sb. ze dne 8. února 2010 s účinností od 1. 7. 2010

Gotická plastika ukřižovaného Krista tzv. Přemyslovský kříž pochází ze začátku 14. století. Svou historickou a uměleckou hodnotou se řadí mezi nejvýznamnější díla ze skupiny tzv. bolestných krucifixů v Evropě. Zhruba dvoumetrová postava Krista je pověšena na kříži ve tvaru písmene Y, jenž představuje symbol Stromu života. Krucifix se do Jihlavy dostal ve 14. století z Německa, z dominikánského kostela nakonec doputoval do jezuitského kostela sv. Ignáce z Loyoly, kde pobýval až do roku 1994. Poté byl převezen do Prahy a nákladně restaurován. Dnes je možné kříž obdivovat v obrazárně pražského Strahovského kláštera.

OBJEKTY ASPIRUJÍCÍ NA PAMÁTKOVOU OCHRANU – NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY (NKP).

Kraj Vysočina již v roce 2005 připravil pro Ministerstvo kultury ČR seznam kulturních památek, které vzhledem ke svým památkovým hodnotám aspirují na statut národní kulturní památky.

V roce 2009 byly na žádost Ministerstva kultury ČR připravené ze strany Kraje Vysočina další návrhy kulturních památek, které kraj považuje za vhodné kandidáty na zařazení do „indikativního seznamu“ národních kulturních památek.

Z předložených návrhů Kraje Vysočina byl v roce 2008 vybrán a za národní kulturní památku nařízením Vlády ČR č. 170/2008 Sb. ze dne 28. dubna 2008 s účinností od 1. 7. 2008 prohlášen kostel Nanebevzetí Panny Marie v Polné a v roce 2010 nařízením Vlády ČR č. 50/2010 Sb. ze dne 8. února 2010 s účinností od 1. 7. 2010 premonstrátský klášter v Želivě. Kulturním památkám v kraji Vysočina se tak postupně dostává z hlediska celospolečenského významu adekvátního postavení.

V roce 2013 předložilo Ministerstvo kultury ČR krajům připravovaný soubor nových NKP, který je tematicky zaměřený na nejvíce ohroženou část památkového fondu – lidovou architekturu a technické památky. V Kraji Vysočina se jedná o sklárnu v Tasicích, Michalův statek v obci Pohled a o zámek v Červené Řečici.

- **Sklárska huť Jakub v Tasicích (Bělá), okres Havlíčkův Brod (21421/6-5500)**

Sklárny vznikaly v místech, kde okolní lesy poskytovaly dostatek dřeva potřebného k topení a výrobě potaše. Nebylo tomu jinak ani u sklárny v Tasicích, která byla postavena

v místech s dostatkem kvalitního křemene nezbytného k výrobě. V těchto místech stávaly sklářské pece již v 15. století. Sklárna v Tasicích byla roku 1796 založena huťmistrem Ferdinandem Čapkem, po jehož tasickém skle byla v té době značná poptávka. Velkými změnami prošla sklárna za doby vlastnictví rodinou Rückelovou, která byla majitelem od roku 1844 a sklárnu provozovala až do začátku první světové války. Byla zrekonstruovaná pec a změnil se systém původního přímého vytápění na vytápění

generátorovým dřevoplynem, což vedlo k zlepšení kvality skla. Během války byl provoz tasické sklárny zastaven a po válce se stává majitelkou Milada Nestlová se dvěma společníky a následně sklárnu kupuje Čeněk František Císař, jemuž byl po válce majetek odebrán. V poválečných letech spadala sklárna pod sklárnu Kavalier v Sázavě a postupně se zde vyrábělo jen laboratorní sklo. Nakonec byla po 200 letech výroba ukončena. Dnes je možné se v rámci prohlídkové trasy seznámit s tímto jedinečně dochovaným sklářským skanzenem, který proslavil televizní seriál Jaroslava Dietla „Synové a dcery Jakuba skláře“.

- **Michalův statek v obci Pohled', okres Havlíčkův Brod (100217)**

První písemná zmínka o této usedlosti pochází z tzv. Trčkovského urbáře z roku 1591, který zaznamenává povinnosti jednotlivých usedlíků na světském panství. Původní majitelé – rod Michalů – vlastnili statek až do roku 2004, kdy jej od nich koupila obec Pohled'. Po opravách byl v roce 2004 zpřístupněn veřejnosti jako muzeum. Expozice zaměřená na ucelený obraz života selského lidu v období mezi koncem třicetileté války a zrušením roboty v Čechách se skládá

z části obytné (světnice, černá kuchyně, komora) a hospodářské (chlév, sýpka, kolny, sklepy, stodola, drobné stavby). Areál patří z památkového hlediska k nejcenějším představitelům lidové architektury v kraji.

- **Zámek v Červené Řečici, okres Pelhřimov (36908/3-2977)**

Areál renesančního zámku se nachází na jihozápadním okraji městečka. Z původně středověkého hradu založeného patrně v průběhu 13. století se do dnešních dnů zachovalo gotické jádro a nárožní bašty.

Hrad, později zámek, náležel do vlastnictví pražských biskupů a arcibiskupů. V průběhu 15. a 16. století, kdy se uskutečnila rozsáhlá renesanční přestavba, byl hrad v majetku šlechty. Po navrácení zámeckého areálu pražskému arcibiskupství stál zámek stranou arcibiskupských stavebních akcí a neprošel tudíž

výraznými barokními úpravami. Díky tomu se objekt stal unikátní a jednou z mála arcibiskupských rezidencí zachovaných v autentické renesanční podobě. Renesanční výzdoba fasády se zde rozvinula v pestrých tradičních i originálních ikonografických kompozicích. Areál zámku v Červené Řečici náleží mezi nejhodnotnější představitele tzv. české renesance.

Níže uvedené návrhy představují další kulturní památky nacházející se na území Kraje Vysočina, které svou kulturní hodnotou a významem (dobou a okolnostmi vzniku, jedinečností, stavebním vývojem, účastí významných osobností, zastoupením ve stávajícím seznamu národních kulturních památek, atd.) přesahují hranice Kraje Vysočina. Z tohoto důvodu kraj podporuje jejich prohlášení za národní kulturní památky.

- **Rodný dům č. p. 263 architekta Josefa Hoffmana v Brtnici, okres Jihlava (20350 / 7-4742)**

Nejslavnějším rodákem z Brtnice je nepochybně architekt Josef Hoffmann. Narodil se v barokním domě na náměstí, který v roce 1907 podle vlastního návrhu upravil pro potřeby své rodiny. Dnes dům, jenž je v majetku města, spravuje Moravská galerie Brno, která zde instalovala expozice o životě a díle tohoto slavného architekta a designéra. Muzeum Josefa Hoffmanna je společným pracovištěm Moravské galerie v Brně a Rakouského muzea pro užité umění a současné umění ve Vídni.

V letech 1910 až 1911 Josef Hoffmann dům upravoval pro své potřeby. Stav domu po Hoffmanově adaptaci byl popsán v článku

„Die Interieurs in Professor Josef Hoffmanns Vaterhaus“, který napsal Peter Leim v roce 1911. Text je doplněn 12 fotografiemi interiéru. Adaptace domu nebyla žádnou dramatickou přestavbou, ale citlivou, z dnešního pohledu až „památkovou“ restitucí. Tento materiál byl využit při celkové rekonstrukci objektu v letech 2002-2003. Návštěvník tak může obdivovat i Hoffmannem navrženou originální výmalbu pokojů. Josef Hoffmann se narodil 15. prosince 1870 v Brtnici. Nejprve navštěvoval soukromou školu v Brtnici. Když mu bylo devět let, přešel na gymnázium do Jihlavy, ale jeho studijní výsledky nebyly uspokojivé. V roce 1887 si u otce prosadil přechod na stavební oddělení vyšší státní průmyslové školy v Brně. V roce 1892 byl přijat na Akademii výtvarných umění ve Vídni. V prvním ročníku studoval u předního stavitele Okružní třídy (Ringstrasse) ve Vídni Carla svobodného pána von Hasenauer. V dalším roce převzal třídu moderněji orientovaný Otto Wagner. Za mistrovskou závěrečnou práci akademie Hoffmannovi udělila prestižní Římskou cenu spojenou se stipendiem na cestu do Itálie. V roce 1903 založil Josef Hoffmann s designérem Kolomanem Moserem a průmyslníkem Wärndorferem "Wiener Werkstätte", dílnu uměleckého řemesla. V ní Hoffmann prosazoval souborné, všezahrnující pojetí tvorby. Pro velmi zámožné zákazníky projektoval celé domy včetně veškerého vnitřního zařízení až po soubor stolního náčiní. Vrcholem architektonického díla Josefa Hoffmanna je palác Stoclet v Bruselu, za tuto stavbu byl vyznamenán Královským belgickým řádem Leopolda II. Ve svých vzpomínkách se Hoffmann zmiňuje, jak silně na něj působilo moravské venkovské prostředí. Do roku 1945 trávil Hoffmann každý rok část prázdnin v rodném domě v Brtnici. Politická situace po roce 1948 odtrhla Hoffmanna od milované Brtnice, kam se již nikdy nevrátil, zemřel 7. května 1956 ve Vídni.

- **Soubor tzv. podlipnických gotických kostelů**

Jedná se o ojedinělý soubor dochovaných jednoduchých středověkých církevních staveb na nevelkém území (v okolí Lipnice). Gotické stavby kostelů v Řečici, Loukově i Dolním Městě přečkaly další období své existence bez výraznějších změn. V interiérech kostelů se zachovalo několik pozoruhodných památek gotického nástěnného malířství, které odrážejí vývoj tohoto uměleckého oboru na pozadí lokálního historického dění v průběhu 14. století.

a) Kostel sv. Jiří v Řečici, okres Pelhřimov (17098/3-3272)

Areál kostela se nachází v dominantní poloze nad strmým svahem. Oválnou linii hřbitovní zdi téměř po celém obvodu sleduje hluboký příkop s valem na vnější straně. U ohradní zdi na severozápadní straně je situována zvonice. Obdélná loď a užší, příčně protáhlé obdélné presbyterium kostela byly postaveny v první polovině 14. století. První zmínky o tomto farním

kostele, patřícímu též k děkanátu červenořečickému, jsou z roku 1352. Zdivo kostela obsahuje řadu kvalitních architektonických článků, použitých druhotně jako zdících. Tyto články lze zařadit zčásti do první i druhé poloviny 13. století, jejich původ zatím není znám. Po polovině 14. století byla k severní stěně presbyteria přistavěna sakristie. Dvě velká okna proražená v jižní straně kostela a nové krovy pochází z doby baroka. Nástěnné gotické malby interiéru byly objeveny a zrestaurovány po roce 1942.

b) Kostel sv. Martina v Dolním Městě, okres Havlíčkův Brod (38058/6-137)

První zmínky o dolnoměstském farním kostele jsou z roku 1346. Nacházel se v Dolním Městě, tehdejší Dolní Lipnici, též „Lipnici matce“. Kostel je obklopen hřbitovem, ohrazeným nízkou zdí. Východním směrem od hřbitova stojí zvonice. Loď obdélného půdorysu, čtvercové presbyterium a obdélná sakristie s apsidou byly postaveny asi kolem roku 1300. Od ostatních dvou kostelů se liší mohutností zdiva, známou z pozdně románských a raně gotických kostelů. Jsou zde však zachovány precizně zpracované tektonické prvky: tesaný okosený sokl, okosené ostění okének, atd. V 16. století byly

upraveny exteriérové omítky a před pol. 17. století odstraněna a nahrazena starší klenba lodi. Na přelomu 30. a 40. let 20. století byly v kostele odkryty gotické nástěnné malby. Objekt je významným příkladem jednoduchého gotického kostela.

c) Kostel sv. Markéty v Loukově, obec Dolní Město, okres Havlíčkův Brod (29533/6-138)

Kostel v Loukově je volně stojící stavba v areálu oválného hřbitova, ohrazeného kamennou zdí. První zmínky o tomto kostele, patřícímu též k děkanátu červenořečickému, jsou z roku 1352. Čtvercová loď, obdélné presbyterium zakončené třemi stranami osmiúhelníka a sakristie kostela byly postaveny před druhou polovinou 14. století. Krov sedlové střechy lodi pochází asi z druhé poloviny 15. století. Gotický kostel patrně původně žádnou věž neměl. Pokud existovaly větší zvony, mohly být zavěšeny ve zvonici, stojící samostatně na ploše hřbitova. Nová (tj. nynější) věž, úpravy v interiéru a částečná přestavba sakristie spadají do barokního období.

Interiér kostela zdobí gotické nástěnné malby v presbyteriu a fragmenty nástěnných maleb v sakristii a v lodi. Kostel sv. Markéty je jednoduchá stavba s převahou hodnotných

vrcholně gotických prvků. Po drobných barokních přestavbách nabyl kostel výjimečné malebnosti, která z něj činí významnou památku nadregionálního významu.

- **Rozhledna Babylon, obec Kladeruby nad Oslavou, okres Třebíč (23885/7-2786)**

Česká republika patří mezi země s největším počtem rozhleden vůbec, zejména na konci 19. století a začátku 20. století na území naší republiky vzniklo mnoho těchto unikátních staveb, které jsou dodnes jedinečným fenoménem. Kraj Vysočina si je vědom, že hodnota tohoto objektu více vynikne v historickém souboru podobných staveb na území celé republiky. Jako NKP tedy navrhuje zapsat soubor těchto staveb (výběr v rámci celé České republiky).

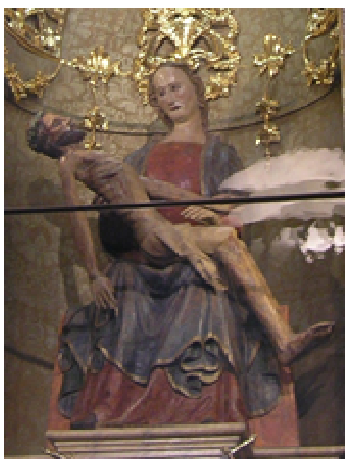

Rozhledna Babylon stojící na Vysočině na Zeleném kopci (491 m. n. m.) 9 km jižně od Náměště nad Oslavou je jednou z našich nejstarších a stavebně nejzajímavějších vyhlídkových staveb. Nechal ji v roce 1831 vystavět majitel zdejšího panství hrabě Jindřich Vilém Haugwitz. V tomto období zrovna probíhalo na Moravě zemské vyměřování, pro geodety byly budovány zaměřovací body, ve většině případů pouze obyčejné dřevěné konstrukce. Hrabě Haugwitz však stavbu pojal velkoryse a udělal z ní dominantu parku, který náležel k rodinnému loveckému zámku Vlčí kopec.

Vznikla tak mohutná kamenná věž, vysoká původně 40 metrů postavená v empírovém stylu. Má širokou čtyřbokou základnu, vyšší patra jsou osmistěnná. V roce 1866 za prusko-rakouské války byl vrchol věže poškozen a poslední

patro sneseno. Výška věže se snížila na dnešních 25 metrů. Uvnitř věže se nachází původních 105 dubových točitých schodů, po kterých se vystoupá do vyhlídkové místnosti, která je 18 metrů nad zemí. V patře vyhlídky je provedena romantická výzdoba stropu v podobě zvěrokruhu. Nad vchodem do rozhledny je umístěná půlkruhová tabulka s latinským nápisem: Moraviae Dimensionis subsidio Henricus Dones ab Haugwitz – MDCCCXXXI. Erexit.

Pieta z kostela sv. Jakuba, Jihlava, okres Jihlava (86474 / 37-26476)

Středověké sousoší Piety vyřezané z lipového dřeva se nachází v barokní kapli Panny Marie Bolesné ve farním kostele sv. Jakuba v Jihlavě a pochází z doby kolem roku 1330. Autorství lze přisuzovat sochaři z dvorského prostředí Ludvíka Bavora v Mnichově. Jedná se o dílo monumentálních rozměrů o výšce 167 cm, šířce 99 cm a hloubce 40 cm, přičemž samostatně vyřezaná figura Krista je 140 cm dlouhá. Jihlavské sousoší lze přiřadit do širšího okruhu „heroických“ piet, tedy specifickému ikonografickému typu. Charakteristickým formálním rysem piety je spojení expresivně nereálných rysů s intenzivním dojmem tělesné přítomnosti zprostředkované především monumentálním měřítkem Panny Marie. Vysoká míra zachovalosti a autenticita sousoší svědčí o mimořádné úctě, které jí bylo

od jejího vzniku prokazováno. Jihlavskou Pietu lze hodnotit jako jeden z nejcennějších sochařských výtvorů poloviny 14. století na území České republiky.

Kraj Vysočina se nebrání možnosti doporučit na prohlášení za národní kulturní památku i jiné objekty, pokud budou splňovat požadovaná kritéria (tzn. jejich kulturní hodnota a význam přesahují hranice Kraje Vysočina).

- **PAMÁTKOVÉ CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ**

Tradice plošné památkové ochrany hodnotných urbanistických celků v České republice (resp. v Československu) sahá do roku 1950, kdy byly vyhlášeny první městské památkové rezervace. V nařízení úřadu předsednictva vlády čj. 103.262/50 byl zakotven pojem „*památková rezervace*“ a jmenovitě zde byla uvedena města, ve kterých se rezervace nacházejí (České Budějovice, Český Krumlov, Domažlice, Cheb, Jihlava, Jindřichův Hradec, Litoměřice, Litomyšl, Loket, Mikulov, Nové Město nad Metují, Olomouc, Pardubice, Praha I (Staré Město), Praha III–IV (Malá Strana, Hradčany), Prachovice, Slavonice, Štamberk, Tábor, Telč, Třeboň, Znojmo). Je však třeba poznamenat, že památková rezervace nebyla v uvedeném nařízení ještě chápána jako trvalá kategorie, ale pouze jakési jednorázové opatření (na dobu 10 let), které mělo zajistit stavební obnovu vybraných historických sídel.

Pojem památková rezervace v nynějším smyslu zavedl až zákon č. 22/1958 Sb., o kulturních památkách. Na jeho základě byly postupně vydávány výnosy jednotlivých městských památkových rezervací (MPR). Původní počet měst určených k ochraně formou památkové rezervace se postupně zvyšoval. K poslednímu doplnění došlo v roce 1989, kdy počet MPR v České republice dosáhl čtyřiceti.

Nový zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, s účinností od 1. 1. 1988 přinesl možnost chránit historické architektonické a stavební i krajinné celky na základě nově zavedené kategorie plošné památkové ochrany v podobě památkových zón. Prohlášení památkových zón však reálně začalo až po společenských změnách v roce 1989. První památkové zóny prohlásily v roce 1990 (krátce před svým zrušením) ještě krajské národní výbory. Po zrušení krajských národních výborů převzalo tuto gesci ministerstvo kultury.

Smyslem vyhlášení památkové rezervace nebo zóny je kromě ochrany jednotlivých památek (jejichž ochrana je právně zajištěna již prohlášením za kulturní památky a prohlášením rezervace či zóny se v žádném směru nemění) zejména zajistit, aby bylo chráněno jejich okolní prostředí a prostředí území jako celku, aby ostatní stavby na území vyhlášeného chráněného území respektovaly historický charakter území a jejich případné úpravy směřovaly k potvrzení tohoto charakteru a k nápravě případných dřívějších nevhodných úprav staveb a prostranství, nikoli k jeho narušení.

Zdroj: Kuča, Kučová, Kibic: *PRINCIPY POSUZOVÁNÍ ZÁMĚRŮ NA NOVOU VÝSTAVBU V PAMÁTKOVĚ CHRÁNĚNÝCH SÍDLECH (metodika)*, Národní památkový ústav, 2004

Památkově chráněná území (památkové rezervace, zóny a ochranná pásma) jsou graficky vymezená hranicí.

Zobrazení hranic památkově chráněných území v Kraji Vysočina je dostupné v DMVS <http://geoportal.kr-vysocina.cz/web/Map/Map1/pamatky>

PAMÁTKOVÉ REZERVACE

Historická zástavba v sídelní památkové rezervaci je obvykle kompaktní, bez výraznějších novodobých rušivých zásahů a charakter hodnotných staveb jednoznačně udává charakter celému území.

Památkové rezervace prohlašuje vláda ČR nařízením.

Městské památkové rezervace

Městské památkové rezervace
Městská památková rezervace Jihlava
Městská památková rezervace Pelhřimov
Městská památková rezervace Telč

Městská památková rezervace Jihlava

Městská památková rezervace Jihlava byla prohlášena výnosem Ministerstva kultury ČSR, č. j. 7292/82 ze dne 28. března 1982 s účinností od 1. 4. 1982

Jihlava patří mezi nejlépe dochovaná historická jádra v České republice. Město vzniklo na česko-moravské hranici (dodnes se dochovaly všechny čtyři hraniční kameny z dob Marie Terezie). Původní trhová osada vznikla kolem dnešního kostela sv. Jana Křtitele (leží mimo památkovou rezervaci). Když zde bylo nalezeno stříbro, založil král Václav I. na moravském břehu naproti původní vsi nové město. Další život města se tedy soustředil kolem jednoho z největších evropských historických náměstí. Honosné patricijské domy a kostely však vznikaly i v přilehlých ulicích. Domy

jsou převážně dvoupatrové, mnohé ještě se středověkým jádrem. Náměstí dominuje radnice a jezuitská kolej s kostelem sv. Ignáce. Centrum města je vůbec bohaté na sakrální stavby (mimo již zmíněných se zde nachází minoritský kostel s klášterem, dominikánský kostel s klášterem, evangelický kostel, farní kostel sv. Jakuba). Celé historické jádro města bylo v průběhu století uzavřeno dvěma pásy hradeb městského opevnění s polokruhovými baštami a věžemi. Z pěti městských bran boření hradeb v 19. století odolala jenom brána Matky Boží s renesanční atikovou nadstavbou. Navzdory dílčímu bourání se část hradeb dochovala do současnosti.

Městská památková rezervace Pelhřimov

Městská památková rezervace Pelhřimov byla prohlášena výnosem Ministerstva kultury ČSR, č. j. 11. 764/69-II/2 ze dne 10. září 1969 s účinností od 15. 11. 1969

Původně se Pelhřimov rozkládal kolem kostela sv. Víta. Koncem 13. století vzniká jižně od starého osídlení nové město a osada se stává jeho předměstím. Centrum města se nově soustřeďuje kolem pravidelného čtvercového náměstí. Do 15. století bylo město v držení pražských arcibiskupů, krátce před husitskými válkami přešlo do rukou šlechty. Adam z Říčan nechal ve městě postavit zámek (dnes Muzeum Vysočiny Pelhřimov). Koncem 16. století se město Pelhřimov vykoupilo z poddanství a dočkalo se i povýšení

na královské město. Postupně – již od 14. století – bylo město obestavěno prstencem kamenných hradeb. Dodnes se zachovala část hradebního systému, na náměstí můžeme vstoupit třemi městskými branami. Dominantou městského jádra zůstal kostel sv. Bartoloměje s barokizovanou hranolovou věží a v jádru města se dochovala řada renesančních měšťanských domů s barokními štíty.

Městská památková rezervace Telč

Městská památková rezervace Telč byla prohlášena výnosem Ministerstva kultury ČR, č. j. 7419/70-III/2 ze dne 27. dubna 1970 s účinností od 1. 7. 1970

Malebné historické náměstí s několika přilehlými uličkami a rozsáhlý areál renesančního zámku jsou důmyslně zasazeny v soustavě rybníků, jež měly obranný charakter.

U zrodu této „vodní pevnosti“, jež je zapsaná na seznamu UNESCO stáli páni z Hradce. Již v polovině 14. století zde postavili hrad, kostel a rozsáhlé tržiště s gotickými domy. Do života města zasahovaly časté požáry; nynější podobu získalo náměstí za vlády osvětleného Zachariáše z Hradce, který dal starý gotický hrad přestavět na honosné panské sídlo. Italští stavitelé, jimž stavbu

zámku svěřil, pomohli i při přestavbách domů bohatých měšťanů na náměstí. V polovině 17. století ještě několik staveb v historickém jádru města zrealizovali jezuité, které sem pozvala ovdovělá hraběnka Františka Slavatová. V 18. století bylo náměstí vyzdobeno drobnými uměleckými díly (sochy, kašny, mariánský sloup). Tím byl stavební vývoj centra města prakticky dokončen, neboť dalšímu rozvoji bránily hradby, a hlavně rybníky. Díky tomuto sevření si Telč prakticky dodnes uchovala romantický renesanční vzhled.

Vesnické památkové rezervace

Vesnické památkové rezervace
Vesnická památková rezervace Dešov
Vesnická památková rezervace Krátká
Vesnická památková rezervace Křižánky

Vesnická památková rezervace Dešov

Vesnická památková rezervace Dešov byla prohlášena nařízením Vlády ČR č. 127/1995 Sb. ze dne 24. května 1995 s účinností od 25. 7. 1995

Vesnice vznikla spojením dvou původně samostatných vsí Velkého a Malého Dešova. První zmínka o obci pochází z konce 14. století. Zástavba Dešova je uličního typu, domy ze smíšeného zdiva jsou orientované do ulice štítem. Zajímavou ojedinělou ukázkou barokně tvarovaného štítu z počátku 19. století je dům č. p. 17. V řadové zástavbě návsi působí dominantně usedlosti č. p. 3, 4, 5 s bohatou štukovou výzdobou fasád a krásně zdobenými vjezdovými vraty.

Vesnická památková rezervace Krátká (Sněžné)

Vesnická památková rezervace Krátká byla prohlášena nařízením Vlády ČR č. 127/1995 Sb. ze dne 24. května 1995 s účinností od 25. 7. 1995

Poměrně mladá ves vznikla v roce 1727 na místě vykáceného lesa Teplá, dle kterého se původně jmenovala. Osidlování zdejších obyvatel bylo spojeno s prosperující těžbou železné rudy v blízkém okolí.

Dělníci si začali stavět obydlí, ve kterých mohly jejich rodiny žít. V obci se posléze velmi rychle rozšířilo tkalcovské řemeslo, díky kterému se Krátká stala na počátku 20. století centrem výroby vlněné tkaniny této lokality. Zajímavostí je, že obec vznikla poměrně rychle na velmi malé ploše území, což není pro zdejší horské oblasti, které jsou

typické zejména roztroušenou zástavbou, tradiční. Celkové rozvržení také posléze vtisklo obci nový název „Krátká“. Dnes patří ves k jednomu z nejhodnotnějších celků lidové architektury, který je příhodně začleněn do malebné krajiny Žďárských vrchů. V obci najdeme roubené i zděné domy s hospodářským zázemím z 18. i 19. století, které svým ztvárněním odrážejí sociální i hospodářské postavení majitelů. Objekty mají většinou lomenice skládané do tvaru kříže, podlomenice a plochou valbičku.

Vesnická památková rezervace Křižánky

Vesnická památková rezervace Křižánky byla prohlášena nařízením Vlády ČR č. 127/1995 Sb. ze dne 24. května 1995 s účinností od 25. 7. 1995

Obec leží v srdci Žďárských vrchů a počtem kulturních památek je nejbohatší vesnickou památkovou rezervací v Kraji Vysočina. Řeka Svratka ji dělí na dvě části – českou a moravskou. Křižánky jsou typické horské sídlo s rozptýlenou zástavbou. Mezi domky vybíhajícími do okolních kopců najdeme malá roubená stavení, ale i velké zemědělské usedlosti bohatých sedláků.

PAMÁTKOVÉ ZÓNY

Památková zóna je území sídelního útvaru nebo jeho části s menším podílem jednotlivých kulturních památek, ale s dochovanou urbanistickou strukturou. Památkové zóny prohlašuje Ministerstvo kultury.

Městské památkové zóny

Městské památkové zóny
Městská památková zóna Brtnice
Městská památková zóna Červená Řečice
Městská památková zóna Havlíčkova Borová
Městská památková zóna Havlíčkův Brod
Městská památková zóna Chotěboř
Městská památková zóna Jaroměřice nad Rokytnou
Městská památková zóna Jemnice
Městská památková zóna Jimramov
Městská památková zóna Kamenice nad Lipou
Městská památková zóna Ledec nad Sázavou
Městská památková zóna Moravské Budějovice
Městská památková zóna Náměšť nad Oslavou
Městská památková zóna Nové Město na Moravě
Městská památková zóna Pacov
Městská památková zóna Počátky
Městská památková zóna Polná
Městská památková zóna Přebyslav
Městská památková zóna Telč – Staré Město
Městská památková zóna Třebíč
Městská památková zóna Třešť
Městská památková zóna Velká Bíteš
Městská památková zóna Velké Meziříčí

Městská památková zóna Brtnice

Městská památková zóna Brtnice byla prohlášena vyhláškou Jihomoravského KNV ze dne 20. listopadu 1990

Město Brtnice bylo přibližně do roku 1400 královským majetkem, následně do 20. století se v držbě města a přilehlého hradu (v 16. století přeměněného na renesanční zámek) vystřídaly jenom dva silné rody – Valdštejnové a Collaltové. Historické jádro města tvoří nepravidelné, přibližně obdélníkové náměstí diagonálně rozdělené řekou. Na levém břehu stojí nejvýraznější dominanty města – hrad, paulánský klášter s kostelem blahoslavené Juliány Collaltové, farní kostel sv. Jakuba a renesanční radnice. Domy na náměstí mají i navzdory početným požárům dochovaná gotická a renesanční jádra. Mezi nejznámější stavby určitě patří rodný dům architekta Josefa Hoffmanna. Brtnice nás rovněž překvapí velkým množstvím drobných sochařských děl (sochy na mostech, sloupy se sochami svatých).

Městská památková zóna Červená Řečice

Městská památková zóna Červená Řečice byla prohlášena vyhláškou Ministerstva kultury ČR č. 108/2003 Sb. ze dne 1. dubna 2003 s účinností od 1. 9. 2003

Město Červená Řečice vzniklo ve 12. století na území při horním toku řeky Želivky, které daroval český kníže Vladislav II. pražskému biskupovi Otovi. Řečice se stala od svého počátku centrem rozsáhlého panství pražských biskupů a arcibiskupů. Po husitských válkách až do Bílé hory se na panství střídaly různé šlechtické rody. V roce 1623 císař Ferdinand II. vrací Červenou Řečici pražským arcibiskupům, v jejichž držení zůstává až do roku 1948. Město se rozkládá kolem pravidelného čtvercového náměstí s ulicemi v nárožích a v polovině východní a západní strany.

Dominantou obce je mohutný komplex zámku, který byl v 16. století přestavěn v renesančním stylu a bohatě vyzdoben sgrafity. V lunetových římsách paláce najdeme krásná sgrafita představující světce, pod římsami pak postavy andělů s výjevem Nanebevzetí Panny Marie. Jednu celou stěnu zaujímá zobrazení průvodu s vozovým spřežením a s muži na koních. Dalšími dominantami památkové zóny jsou i oba kostely (hřbitovní kostel Božího Těla a kostel Máří Magdalény).

Městská památková zóna Havlíčkova Borová

Městská památková zóna Havlíčkova Borová byla prohlášena vyhláškou Ministerstva kultury ČR č. 108/2003 Sb. ze dne 1. dubna 2003 s účinností od 1. 9. 2003

Hřbitovní kostel sv. Víta, nejstarší místní památka, dominuje na vysokém kopci okolí a vesnici s rozlehlou návší. Obec Borová vznikla na přelomu 12. a 13. století, a je známá především jako místo narození Karla Havlíčka, který si později připojil ke svému jménu přídomek Borovský. Rodný dům K. H. Borovského č. p. 163 je národní kulturní památkou. Dnes je náves obestavěna štítovými usedlostmi se zachovalými vjezdovými branami, které zde vyrostly na starších základech po ničivých požárech na konci 19. století.

Městská památková zóna Havlíčkův Brod

Městská památková zóna Havlíčkův Brod byla prohlášena vyhláškou Východočeského KNV ze dne 17. října 1990

Město vzniklo v místech, kde Haberská stezka protínala řeku Sázavu. První písemné zmínky o Brodu pocházejí z poloviny 13. století. Kolem roku 1310 započalo město s budováním opevnění; do současnosti se dochovala část obranného systému včetně jedné nárožní věže (Štáflova bašta). Střed města tvoří pravidelný čtverec náměstí s ulicemi v nárožích. Domy kolem jsou vesměs jednopatrové, vystavěné na protáhlých stavebních parcelách. Jejich barokní a novorenesanční fasády a štíty vytvářejí hezskou

kulisu kolem barokního morového sloupu a kašny ze začátku 18. století. Dominantami náměstí jsou Havlíčkův dům (dnes Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod) a v dolní části budovy obou radnic (staré renesanční a nové novobarokní z roku 1891). Nepřehlédnutelnou stavbou historického centra je chrám Nanebevzetí Panny Marie.

Městská památková zóna Chotěboř

Městská památková zóna Chotěboř byla prohlášena vyhláškou Ministerstva kultury ČR č. 108/2003 Sb. ze dne 1. dubna 2003 s účinností od 1. 9. 2003

Chotěboř je zmiňována ke konci 13. století, kdy patřila do majetku žďárského kláštera. Jan Lucemburský povýšil osadu na královské město. Mezi dalšími majiteli panství vynikli Trčkové z Lípy, kteří podporovali rozvoj města, jehož architektonický vzhled měnily časté požáry. Poslední větší požár zasáhl město v roce 1832. Následně zanikla podloubí a domy i radnice (původně renesanční) na náměstí dostaly klasicistní podobu. Nynější území památkové zóny zahrnuje především táhlou uliční komunikaci rozšiřující se uprostřed v pravidelné obdélné náměstí, hřbitov s kostelem sv. Jakuba, který byl po požáru koncem 19. století přestavěn podle plánů architekta F. Schmoranze, a raně barokní zámek, jenž byl v restituci vrácen opět rodu Dobrzenských.

Městská památková zóna Jaroměřice nad Rokytnou

Městská památková zóna Jaroměřice nad Rokytnou byla prohlášena vyhláškou Jihomoravského KNV ze dne 20. listopadu 1990

Rozlehlý park s barokním zámekem a kostelem sv. Markéty (národní kulturní památka) je hlavní dominantou Jaroměřic a patří mezi největší zámecké komplexy v Evropě. Jaroměřice se poprvé připomínají v roce 1325; téměř dvě stě let byly ve vlastnictví rodu Lichtenburků, poté se majitelé rychle střídali. Období největší slávy město zažívá za Questenberků, kteří Jaroměřice získali v roce 1623 a učinili z nich centrum kulturního života regionu. Jaroměřické náměstí nepravidelného tvaru s honosným sloupem

Nejsvětější Trojice a klasicistní kašnou obklopují převážně jednopatrové řadové domy z přelomu 19. a 20. století, některé však ještě se zachovalým barokním jádrem. Řeku Rokytnou překlenuje most, zdobený barokními Paganovými sochami, jenž vede k baroknímu špitálu a ke klášteru servitů.

Městská památková zóna Jemnice

Městská památková zóna Jemnice byla prohlášena vyhláškou Jihomoravského KNV ze dne 20. listopadu 1990

Město založené králem na začátku 13. století, vzniklo na křižovatce obchodních cest na ložiscích zlata a stříbra. Vláda Lucemburků byla pro Jemnici obdobím rychlého rozvoje a udělováním mnoha privilegií. Několikrát v průběhu století bylo město zničeno a střídali se rovněž majitelé jemnického panství. Od roku 1842 patřila Jemnice rodu

Pálavicini, v jehož majetku zůstala až do roku 1945. Historické jádro města má nepravidelný půdorys, vymezený hradbami s protáhlým náměstím Svobody. Některé domy na náměstí i v okolních ulicích mají renesanční jádra a v hojném počtu se vyskytují i původní portály. Průčelí domů jsou po požáru v roce 1832 většinou upravena klasicistně. V jihovýchodní části historického centra se nachází barokní zámek, původně gotický hrad. Zámeckou ulicí je oddělen od někdejšího židovského ghetta. Na některých místech se zachovaly fragmenty bývalého

městského opevnění.

Městská památková zóna Jimramov

Městská památková zóna Jimramov byla prohlášena vyhláškou Jihomoravského KNV ze dne 20. listopadu 1990

Historické jádro města se soustřeďuje kolem dlouhého a úzkého náměstí nálevkovitého tvaru, kterým kdysi procházela stará stezka jdoucí proti proudu řeky od Dalečína. Náměstí je obklopené okapově orientovanou historickou zástavbou. Většina domů se dnes honosí fasádami v historizujících slozích 19. století. V čele náměstí najdeme radnici s renesančním jádrem. Dominantami památkové zóny je renesanční zámek, klasicistně přestavěný v 18. století, a kostel Narození Panny Marie. Při návštěvě města nezapomeňte na rodný dům Jana Karafiáta,

na kterém je osazena jeho pamětní deska.

Městská památková zóna Kamenice nad Lipou

Městská památková zóna Kamenice nad Lipou byla prohlášena vyhláškou Jihočeského KNV ze dne 19. listopadu 1990

Město Kamenice nad Lipou se v podstatě vyvinulo z hospodářského předhradí dnešního zámku. Původní hrad ze 13. století byl několikrát přestavován, poslední zásadní přestavbu provedli v 19. století Geymüllerové, kdy zámek získal nynější podobu. Území památkové zóny zahrnuje zámecký areál a centrální obdélníkové náměstí, které je obklopeno měšťanskými domy. Architektonický vzhled náměstí je ovlivněn přestavbami z přelomu 19. a 20. století. Neodmyslitelnou součástí

historické části města je jednolodní kostel Všech svatých s bohatou galerií náhrobků z 15. a 16. století zazděných do venkovního pláště kostela.

Městská památková zóna Ledec nad Sázavou

Městská památková zóna Ledec nad Sázavou byla prohlášena vyhláškou Ministerstva kultury ČR č. 108/2003 Sb. ze dne 1. dubna 2003 s účinností od 1. 9. 2003

Město Ledec nad Sázavou se rozkládá na obou březích řeky Sázavy. Pravému břehu dominuje rozlehlý hrad z poloviny 13. století, který byl několikrát stavebně upravován. V roce 1753 koupila panství a hrad císařovna Marie Terezie a zřídila zde nadační

velkostatek pro řád zchudlých šlechticů. V blízkosti hradu stojí barokní Thunovský letohrádek, jež pro svého bratra, salzburského arcibiskupa, postavil v 17. století majitel panství Jan Arnošt z Thunu jako letní sídlo. Historické jádro města s kostelem sv. Petra a Pavla se nachází na levém břehu řeky. Část domů kolem obdélníkového náměstí si uchovala původní pozdně gotickou a renesanční dispozici. Židovská synagoga a hřbitov poukazují na dějiny ledečské židovské komunity.

Městská památková zóna Moravské Budějovice

Městská památková zóna Moravské Budějovice byla prohlášena vyhláškou Jihomoravského KNV ze dne 20. listopadu 1990

Město Moravské Budějovice vzniklo na Haberské stezce vedoucí ze Znojma do Jihlavy. Základ urbanistické osnovy historického jádra tvoří dvě náměstí: Horní rynek (bývalá původní trhová osada se rozkládala kolem kostela sv. Jiljí) a Dolní rynek. Nejstarší památkou města je románský karner sv. Michala, který připomíná, že na tomto místě býval do 19. století hřbitov. Z městských hradeb se dochovaly některé úseky na západní a jižní straně. Největšího rozmachu dosáhlo město za panování Valdštejnů. Po Bílé hoře získává panství rod pánů

ze Schaumburka, kteří zde sice postavili zámek, ale město proměnili v nevýznamné zchudlé sídlo. V takovém stavu jej kupují Wallisové. V držbě tohoto rodu zůstal zámek až do roku 1924, pak vše zdědila hraběnka Anna Marie Schaffgotschová, rozená Salmová, jež vlastnila zámek až do roku 1945, kdy přešel do majetku města. Dnes zde sídlí pobočka Muzea Vysočiny Třebíč.

Městská památková zóna Náměšť nad Oslavou

Městská památková zóna Náměšť nad Oslavou byla prohlášena vyhláškou Jihomoravského KNV ze dne 20. listopadu 1990

Barokní most z roku 1737 se sedmi oblouky osazený sochami světců tvoří spojnici mezi břehy Oslavy. Na pravém břehu řeky se rozprostírá historické jádro, tvořené dominantní ulicí lemovanou převážně jednopatrovými, podélně řazenými domy vybudovanými na starších parcelách v průběhu 17. a 18. století. Najdeme zde i většinu církevních staveb (kostel sv. Jana Křtitele, fara, špitál, hřbitov s hrobkou Haugwitzů). Levému břehu dominuje rozlehlý zámecký areál

(národní kulturní památka) a bývalý kapucínský klášter, v jehož prostorách byla později zřízena manufaktura na výrobu látek. Svoji barokní podobu získala Náměšť po rozsáhlých požárech v 18. století.

Městská památková zóna Nové Město na Moravě

Městská památková zóna Nové Město na Moravě byla prohlášena vyhláškou Jihomoravského KNV ze dne 20. listopadu 1990

Historické jádro města tvoří značně protáhlé, poněkud nepravidelné obdélníkové Vratislavovo náměstí. Právě za Vratislava z Pernštejna prožívalo město období největšího rozkvětu. Uprostřed náměstí se nachází kostel sv. Kunhuty, jehož fasádu pokrývá sgrafito Karla Němce z 30. let 20. století znázorňující výjevy ze Starého i Nového zákona. Ten je též autorem sgrafitové výzdoby staré radnice pocházející z 16. století (dnes Horácké muzeum).

Další dominantou náměstí je budova zámku, který koncem 16. století postavili Dubští z Třebomyslic. Zámek byl později několikrát upravován (dnes v něm sídlí Horácká galerie). V průběhu staletí byla z Vratislavova náměstí oddělena na obou koncích dvě menší náměstí (Palackého a Komenského). Zástavbu památkové zóny tvoří podélně řazené, zejména jednopatrové domy upravované po velikém požáru v roce 1801.

Díky tvorbě slavných rodáků vlastní Nové Město na Moravě originální a ojedinělou sochařskou galerii, která zdobí jeho veřejná prostranství. Největší počet sochařských děl a pamětních desek je koncentrován na ústředním Vratislavově náměstí (socha Vratislava z Pernštejna od Karla Dvořáka, Raněný a socha T. G. Masaryka Jana Štursy apod.). Sochařská tvorba zdobí ale i náměstí Palackého (Píseň hor Jana Štursy) a Komenského (busta J. A. Komenského Julia Pelikána). Architektonickou úpravu hlavního náměstí s borovicemi navrhl národní umělec Vincenc Makovský.

Městská památková zóna Pacov

Městská památková zóna Pacov byla prohlášena vyhláškou Jihočeského KNV ze dne 19. listopadu 1990

Město Pacov bylo založeno začátkem 14. století na svahu kopce na pravidelném půdorysu kolem čtvercového náměstí. Na výšině nad severní stranou náměstí stál původně hrad, později upravený na zámek a pak přestavěný bosými karmelitány na klášter, k němuž přistavěli kostel sv. Václava. Po zrušení řádu za josefínských reforem se zámek opět stává sídlem zdejší šlechty (rodiny Weissů z Tessbachu). Zámek spolu s dvojicí kostelů (klášterní kostel sv. Václava a děkanský kostel sv. archanděla Michaela) tvoří

dominanty historického jádra města. Na fasádě děkanského kostela jsou osazeny náhrobky pocházející ze 16.-17. století. Domy kolem náměstí jsou většinou jednopatrové s empírovými a novogotickými fasádami.

Městská památková zóna Počátky

Městská památková zóna Počátky byla prohlášena vyhláškou Jihočeského KNV ze dne 19. listopadu 1990

První doložená zpráva o existenci Počátek pochází z konce 13. století. O dvě století později je město již obehnané kamennými hradbami, které odolaly i útoku táboritů (nepatrná část hradeb se zachovala dodnes). Po třicetileté válce hospodářský rozvoj města ustrnul a Počátky se rázem staly nevýznamným venkovským sídlem. Díky tomu se nám ovšem dochoval hodnotný městský urbanistický celek s minimálními rušivými zásahy.

Domy v historickém centru mají renesanční jádra a klasicistní nebo historizující fasády. Zajímavou stavbou je dům č. p. 27 s renesanční dispozicí (dnes Městské muzeum). Dominantou náměstí je kostel sv. Jana Křtitele a kašna se sousoším sv. Jana Nepomuckého s reliéfními motivy znázorňujícími svatojánskou legendu.

Městská památková zóna Polná

Městská památková zóna Polná byla prohlášena vyhláškou Jihomoravského KNV ze dne 20. listopadu 1990

Historické jádro města Polná tvoří původní protáhlé tržiště rozdělené monumentálním barokním kostelem Nanebevzetí Panny Marie z počátku 18. století na dvě menší náměstí (Husovo a Sezimovo). Domy kolem náměstí po ničivých požárech v 19. století dostaly většinou jednoduché klasicistní fasády, jádra jsou však ještě renesanční. Významnou dominantou města je hrad (dnes Městské muzeum), jež pobělohorští majitelé – knížata Ditrichštejnové – přestavěli na zámek. Město mělo opevnění, které se částečně dochovalo dodnes. V rámci zdokonalení hradního

opevnění bylo v 15.-16. století kolem města založeno několik rybníků. Zajímavostí je zachovalé židovské ghetto se třiceti dvěma původními domy a synagogou, vybudované po roce 1680 na trojúhelníkovém půdorysu. O velikosti židovské komunity svědčí rovněž velký židovský hřbitov za městem.

Městská památková zóna Přibyslav

Městská památková zóna Přibyslav byla prohlášena vyhláškou Východočeského KNV ze dne 17. října 1990

Sláva Přibyslavi se zrodila z dobývání galenitu s významným procentem stříbra. Po husitských válkách byla těžba utlumena a postupně úplně zanikla. Pokusy o její obnovu v 18. století se již nesetkaly s větším zájmem.

Historické centrum města tvoří lichoběžníkové náměstí, do konce 18. století chráněné hradbami. Mezi dominanty městské památkové zóny patří areál kostela s farou a školou, starý špitál a renesanční zámek (původně gotický hrad) z 16. století, přestavěný pro Zachariáše z Hradce (dnes Hasičské muzeum). Po požáru v roce 1767 město získalo klasicistní odobu; výjimečným barokním

objektem na náměstí je však dům č. p. 4 s bosovaným přízemím a se štítem s volutovými křídly (v průčelí je vsazena novogotická kaplička sv. Jana Nepomuckého).

Dalším cenným objektem, který přestál požár, je pozdně gotický dům s arkýřem přibližně z doby kolem roku 1500. Husitského vojevůdce Jana Žižku, který zemřel nedaleko města, připomíná jezdecká socha od B. Kafky (zmenšená kopie sochy Jana Žižky na Vítkově v Praze) u zámku, a především monumentální mohyla za městem.

Městská památková zóna Telč-Staré Město

Městská památková zóna Telč-Staré Město byla prohlášena vyhláškou Ministerstva kultury ČR č. 250/1995 Sb. ze dne 22. září 1995 s účinností od 2. 11. 1995

Staré Město, rozkládající se na břehu Staroměstského rybníka je totožné s osadou zmiňovanou již v první třetině 13. století v souvislosti se zeměpanským dvorcem, jejž zde založil Jan Lucemburský. Dvorec se nacházel u dodnes dochované pozdně románské věže sv. Ducha, jižně od něj pak byla založena osada, takzvané Staré Město. Nejvýraznější dominantou Starého města je kostel Matky Boží a budova renesančního špitálu, založeného Zachariášem z Hradce. Jinak v této části Telče převažuje zástavba vesnického charakteru. Přístupová cesta

(Na Dlažkách), která spojuje centrum města se staroměstským předměstím, je lemovaná barokními plastikami svatých z 18. století.

Městská památková zóna Třebíč

Městská památková zóna Třebíč byla prohlášena vyhláškou Jihomoravského KNV ze dne 20. listopadu 1990

Dějiny města Třebíče jsou úzce spjaty s klášteřem benediktinů, který vznikl na levém břehu řeky Jihlavy již počátkem 12. století. Výhodná poloha města v trojúhelníku Brno, Znojmo, Jihlava byla základem jeho rychlého rozvoje. Centrem historického osídlení je Karlovo náměstí s mimořádnou rozlohou 22 000 m², obklopené měšťanskými domy. Některé mají ještě goticko-renesanční jádra a bohatou sgrafitovou výzdobu fasád. Zajímavou stavbou náměstí v kontextu

měšťanských domů je budova spořitelny od architekta B. Fuchse z 30. let 20. století. Dominantně působí v historické zástavbě kostel sv. Martina s pozdně gotickou věží, která bývala součástí městského opevnění. Dnes se z opevnění historického města dochovaly jen nepatrné zbytky.

Městská památková zóna Třešť

Městská památková zóna Třešť byla prohlášena vyhláškou Ministerstva kultury ČR č. 250/1995 Sb. ze dne 22. září 1995 s účinností od 2. 11. 1995

Obec Třešť vznikla patrně již ve 13. století, kdy je zmiňována v souvislosti s Lovětínskou stezkou. Největšího rozkvětu dosáhla v 16. století za Vencelíků, jejichž erb – bílého jednorožce v modrém poli – má město ve svém znaku.

Historická zástavba centra podlehlá několika požárům, z nichž největší řádil ve městě v roce 1824.

Dnešní zástavba, vesměs přízemní a jednopatrová, pochází převážně z 19. století. Dominantami města jsou původně renesanční, později barokně přestavěný zámek a dvojice kostelů (sv. Kateřiny Sienské a sv. Martina). Bývalou židovskou komunitu připomínají synagoga (dnes je zde umístěná expozice F. Kafky, jenž u strýce v Třešti trávil prázdniny) a hřbitov za městem. Ve městě se narodil jeden z nejvýznamnějších ekonomů 20. století J. A. Schumpeter. V jeho rodném domě dnes sídlí pobočka Muzea Vysočiny Jihlava.

Městská památková zóna Velká Bíteš

Městská památková zóna Velká Bíteš byla prohlášena vyhláškou Jihomoravského KNV ze dne 20. listopadu 1990

Město založené již ve 13. století tvořilo obdélné náměstí s radnicí a s domy postavenými na úzkých gotických protáhlých parcelách. Ve 14.-15. století získalo město i samotný kostel sv. Jana Křtitele rozsáhlé opevnění. Z městského opevnění se dodnes dochovala jen malá část, zato kostelní opevnění (nepravidelná elipsa s pěti baštami půlkruhového půdorysu, opatřenými střelnými) se dochovalo téměř neporušené. Nejvýraznější dominantou náměstí je původně středověká radnice z 15. století, přestavěná do dnešní podoby v roce 1886.

Městská památková zóna Velké Meziříčí

Městská památková zóna Velké Meziříčí byla prohlášena vyhláškou Jihomoravského KNV ze dne 20. listopadu 1990

Zámek založený ve 13. století se vypíná nad městem ležícím na soutoku řek Oslavy a Balinky. Právě tato poloha dala městu jeho jméno. Velké Meziříčí bylo již ve 14. století obehnané hradbami (část opevnění se dochovala dodnes) a začátkem 15. století získalo plná městská práva. Dobou rozkvětu a náboženské svobody bylo pro město období 16. století, kdy ve městě Alena Meziříčská z Lomnice zřídila tiskárnu a luteránské šlechtické gymnázium, postavené ve stylu vlámské renesance. Památková zóna zabírá historické náměstí obdélného půdorysu, obestavěné okapově orientovanými domy s goticko-renesančními jádry. Několik objektů má ještě renesanční sgrafitovou výzdobu průčelí. Dominantami náměstí jsou renesanční radnice a kostel sv. Mikuláše. Do památkové zóny patří též území bývalého židovského ghetta, v němž se dochovaly i dvě synagogy.

Vesnické památkové zóny

Vesnické památkové zóny
Vesnická památková zóna Boňov
Vesnická památková zóna Petrovice
Vesnická památková zóna Ubušínek
Památková zóna s dochovanými soubory lidové architektury Praskolesy (Mrákotín)
Památková zóna s dochovanými soubory lidové architektury Zhoř (Pacov)

Vesnická památková zóna Boňov (Jaroměřice nad Rokytnou)

Vesnická památková zóna Boňov byla prohlášena vyhláškou Ministerstva kultury ČR č. 249/1995 Sb. ze dne 22. září 1995 s účinností od 2. 11. 1995

Ves se připomíná ve druhé polovině 14. století. Jedná se o obec horského návesního typu. Malebná náves je obklopena štítově orientovanými uzavřenými statky s branou (například č. p. 4, 5, 6, 7) a přízemními, delší stranou do ulice řazenými domy se zdobenými vjezdovými branami (č. p. 9, 10, 35, 36, 37). Uprostřed návsi se nachází kaple se zvoničkou pocházející z druhé poloviny 19. století.

Vesnická památková zóna Petrovice (Štoky)

Vesnická památková zóna Petrovice byla prohlášena vyhláškou Ministerstva kultury ČR č. 249/1995 Sb. ze dne 22. září 1995 s účinností od 2. 11. 1995

Ves vznikla během kolonizace Českomoravské vrchoviny církevními řády a delší dobu byla v majetku kláštera v Želivě. Dominantou vesnice je kostel Povýšení sv. Kříže. Na rozsáhlé návsi se nachází několik udržovaných selských statků.

Vesnická památková zóna Praskolesy (Mrákotín)

Vesnická památková zóna Praskolesy byla prohlášena vyhláškou Ministerstva kultury ČR č. 413/2004 Sb. ze dne 24. června 2004 s účinností od 1. 1. 2005

Praskolesy jsou malá obec, ležící mezi rybníky a zbytky rašelinišť s typickými selskými statky a památnými lípami na návsi. Největší ze všech lip v Praskolesích – dutá lípa – je stará asi osm set let. Obvod jejího kmene měří 10,5 m.

Vesnická památková zóna Ubušínek

Vesnická památková zóna Ubušínek byla prohlášena vyhláškou Ministerstva kultury ČR č. 249/1995 Sb. ze dne 22. září 1995 s účinností od 2. 11. 1995

Malá ves na Jimramovsku byla založena za pozdní horské kolonizace jako lánová vesnice. Dochovaly se zde jak větší usedlosti uzavřeného typu, tak drobné roubené stavby. K jejich výstavbě byl použit rozmanitý stavební materiál (dřevo, kámen, pálené i nepálené cihly).

Vesnická památková zóna Zhoř (Pacov)

Vesnická památková zóna Zhoř byla prohlášena vyhláškou Ministerstva kultury ČR č. 413/2004 Sb. ze dne 24. června 2004 s účinností od 1. 1. 2005

Malá vesnička Zhoř na úbočí kopců je dnes součástí města Pacov. Její název je odvozen od slova „shořet“; osada zřejmě vznikla na místě, kde byla půda k obdělávání získána pálením porostů a celých lesů. Uprostřed návsi se nachází hřbitovní kostel Nanebevzetí Panny Marie s volně stojící věží a pozdně barokní fara. Zástavbu vesnice tvoří okapově i štítově orientované uzavřené usedlosti.

Krajinné památkové zóny

Krajinné památkové zóny

Krajinná památková zóna Náměšťsko

Krajinná památková zóna Vranovsko – Bítovsko

Krajinná památková zóna Náměšťsko

Krajinná památková zóna byla prohlášena vyhláškou Ministerstva kultury ČR č. 208/1996 Sb. ze dne 1. července 1996 s účinností od 1. 8. 1996

Krajinná památková zóna se rozkládá v trojúhelníku vymezeném obcemi Náměšť nad Oslavou, Jinošov a Kralice nad Oslavou. Je ukázkou harmonického spojení volné přírodní krajiny a plánovité činnosti člověka.

Krajinná památková zóna Vranovsko–Bítovsko

Krajinná památková zóna byla prohlášena vyhláškou Ministerstva kultury ČR č. 157/2002 Sb. ze dne 2. dubna 2002 s účinností od 1. 7. 2002

Krajinná památková zóna leží z větší části na území Jihomoravského kraje a do kraje Vysočina zasahuje jen okrajovou částí. Zóna je ukázkou harmonického spojení volné přírodní krajiny a plánovité činnosti člověka.

ÚZEMÍ ASPIRUJÍCÍ NA PAMÁTKOVOU OCHRANU – PAMÁTKOVÉ REZERVACE A PAMÁTKOVÉ ZÓNY.

V současné době nemá krajský úřad žádnou informaci o tom, že by nějaká sídla byla připravována na prohlášení za památkově chráněná území.

PLÁNY OCHRANY PR A PZ

Vzhledem k vysokému počtu památkově chráněných území v ČR výrazně narostla v posledních letech administrativní zátěž jak pro výkonné orgány státní památkové péče, tak pro odbornou organizaci (Národní památkový ústav).

Platná právní úprava vyžaduje vedení správních řízení pro nejrůznější akce obnovy u všech nemovitostí v památkových rezervacích a památkových zónách, přičemž závažnost posuzovaných akcí je v různých případech a různě památkově hodnotných staveb mnohdy diametrálně odlišná.

S cílem zefektivnit výkon státní památkové péče (snížit počet správních řízení a zátěž pro vlastníky) byla zákonem č. 307/2009 ze dne 17. července 2008, provedena novela zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. Uvedená novela zavedla nový institut, tzv. plány ochrany památkových rezervací a památkových zón, které mají pomoci zjednodušit výkon státní správy.

Pro zpřesnění obsahu Plánů ochrany byla vydána i prováděcí vyhláška Ministerstva kultury České republiky č. 420/2008 Sb., kterou se stanoví náležitosti a obsah plánu ochrany památkových rezervací a památkových zón.

Pilotním projektem v Kraji Vysočina se po dohodě s městem Moravské Budějovice stalo zpracování plánu ochrany pro MPZ Moravské Budějovice.

• OCHRANNÁ PÁSMA

Ochranná pásma jsou vymezená za účelem zvýšené ochrany nemovité kulturní památky nebo památkově chráněného území.

Ochranná pásma
Ochranné pásmo areálu bývalého cisterciáckého kláštera a poutního kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáře nad Sázavou
Ochranné pásmo hradu Kámen
Ochranné pásmo hradu Žirovnice
Ochranné pásmo kostela sv. Anny a barokního kostela Narození Panny Marie v Přibyslavicích
Ochranné pásmo kostela svaté Kateřiny v Lázních svaté Kateřiny v Počátkách
Ochranné pásmo kostela sv. Michala ve Vítchově
Ochranné pásmo památníku „Bratrství“ Mnich
Ochranné pásmo pro státní hrad Lipnice nad Sázavou
Ochranné pásmo zámku Krhov
Ochranné pásmo zámku ve Stránecké Zhoři
Ochranné pásmo zaniklé středověké osady Mstěnice v k. ú. Hrotovice
Ochranné pásmo kolem kostela sv. Víta a sochy Panny Marie v k. ú. Horní Paseka
Ochranné pásmo nemovitých kulturních památek v Boňově
Ochranné pásmo MPR Jihlava
Ochranné pásmo MPR Pelhřimov
Ochranné pásmo MPR Telč
Ochranné pásmo MPZ Jaroměřice nad Rokytnou
Ochranné pásmo MPZ Jemnice
Ochranné pásmo MPZ Jimramov
Ochranné pásmo MPZ Moravské Budějovice
Ochranné pásmo MPZ Polná
Ochranné pásmo MPZ Třebíč
Ochranné pásmo pro historické jádro města Brtnice

Ochranné pásmo areálu bývalého cisterciáckého kláštera a poutního kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáře nad Sázavou

Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Žďár nad Sázavou, č. j. Kult/577/93/Odv ze dne 27. 6. 1993

Ochranné pásmo je vymezeno za účelem zvýšené ochrany kulturní památky – areálu bývalého cisterciáckého kláštera a poutního kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáře nad Sázavou. Cisterciácký klášter zde založil v roce 1252 Boček z Kunštátu. Kardinál František z Ditrichštejna jej v roce 1606 přičlenil k biskupským statkům. Později klášter zrušil a připojil ho k rodinnému panství. Za obnovitele kláštera se pokládá cisterciácký opat Jan Greifenfels, který jej v roce 1638 od Ditrichštejnů odkoupil zpět pro řád cisterciáků. Nový rozměr žďárskému klášteru dal počátkem 18. století opat Václav Vejmluva, a to zvelebením samotného kláštera, jeho okolí, ale i dalších míst rozsáhlého panství. V prostředí kláštera dal vzniknout převážně ve spolupráci s Janem Santinim velkoryse architektonicky i urbanisticky koncipovaným stavbám. Mezi ně patří i vrcholné dílo Jana Blažeje Santiniho Aichla, a sice poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře. Po zrušení cisterciáckého kláštera za josefínských reforem byl areál upraven na šlechtické sídlo. Dnes je zámecký areál ve vlastnictví rodiny Kinských.

Ochranné pásmo hradu Kámen

Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu v Pelhřimově, č. j. VÚP/879/80 ze dne 7. 5. 1980

Ochranné pásmo je vymezeno za účelem zvýšené ochrany kulturní památky – hradu Kámen.

Původně gotický hrad byl založený v polovině 13. století. V letech 1327 až 1504 byl Kámen královským hradem. Od roku 1523 hrad téměř dvě stě let vlastnil významný český rod Malovců. Nejvýrazněji se do dějin hradu zapsal rytíř Jan Kryštof Malovec, který hrad výrazně přestavěl. V průběhu 18. a 19. století se držitelé hradu a panství rychle střídali a hrad ztrácel na svém významu. Poslední podstatnější stavební úpravy provedl v duchu nastupujícího romantismu v letech 1860–1870 svobodný pan Václav Enis. V současné době je hrad Kámen pobočkou Muzea Vysočiny Pelhřimov, které je příspěvkovou organizací Kraje Vysočina a je přístupný veřejnosti.

Ochranné pásmo hradu Žirovnice

Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního národního výboru Pelhřimov, č. j. VÚP/880/80 ze dne 24. 4. 1980

Ochranné pásmo je vymezeno za účelem zvýšené ochrany kulturní památky – hradu Žirovnice. Hrad je poprvé připomínán v roce 1345, kdy je majitelem označen Oldřich z Hradce. Následujících sto let zde vládne rodina Kamarýtů, posléze vdova po Divišovi z Kamarýtu Ofka prodává hrad Václavu Vencelíkovi z Vrchovišť. Ten nechal hrad v interiéru i v exteriéru v roce 1490 vymalovat krásnými freskami, čímž započal jeho přestavbu v renesanční zámek. Za třicetileté války byl poničen Švédy a postupně pozbýval na významu. V roce 1910 zámek odkoupilo město Žirovnice, které v něm dnes provozuje ZUŠ, městské muzeum a galerie.

Ochranné pásmo kostela sv. Anny a barokního kostela Narození Panny Marie v Příbyslavicích

Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Třebíč, č. j. 113/R12/1995 ze dne 30. 1. 1995

Ochranné pásmo je vymezeno za účelem zvýšené ochrany kulturní památky – kostela sv. Anny a barokního kostela Narození Panny Marie v Přibyslavicích. Kostel sv. Anny pochází ze začátku 13. století. V 18. století byla k jižní straně románského kostela přistavěna

barokní kaple, která zastřešovala obraz Panny Marie. Kaple byla v letech 1744–1746 rozšířena na dnešní barokní chrám a Přibyslavice se staly známým poutním místem. Věže kostela pocházejí až z roku 1936.

Ochranné pásmo kostela svaté Kateřiny v Lázních svaté Kateřiny v Počátkách

Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Pelhřimov, č. j. RR/616/98/Ku ze dne 28. 5. 1998

Ochranné pásmo je vymezeno za účelem zvýšené ochrany kulturní památky – kostela sv. Kateřiny v Lázních sv. Kateřiny v Počátkách. Kostel sv. Kateřiny se připomíná již v roce 1533 v souvislosti se zázraky a uzdraveními, které se tady staly. Barokní podobu kostel získal přestavbou v letech 1730–1770, kdy byla na složitém konvexně konkávním půdorysu s dvouvěžovým průčelím vybudována nová svatyně. Autorem objektu, který vykazuje příbuznost se stavbami projektovanými K. I. Dientzenhoferem, je Václav Špaček.

Ochranné pásmo kostela sv. Michala ve Vítochově

Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Žďár nad Sázavou, č. j. Reg.1042/93/Odv ze dne 18. 11. 1993

Ochranné pásmo je vymezeno za účelem zvýšené ochrany kulturní památky – kostela sv. Michala ve Vítochově. Původně románský kostel sv. Michala s opevněním pochází z poloviny 13. století. Býval označován jako „Kostelík u sedmi borů“ podle stromů, které rostly okolo. V interiéru se nachází kamenná gotická křtitelnice, kamenný oltář a fresky z let 1330–1340 zobrazující pašijové výjevy. Hranolová věž kostela byla přistavěna až v polovině 15. století. Stavba byla koncem 19. století upravena v duchu romantismu.

Ochranné pásmo památníku „Bratrství“ Mnich

Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního národního výboru Pelhřimov, č. j. VÚP/881/80 ze dne 4. 4. 1980

Ochranné pásmo je vymezeno za účelem zvýšené ochrany kulturní památky – památníku Bratrství v obci Mnich. Jedná se o rozlehlý areál s monumentálním sousoším od J. Přerovského z roku 1947. Památník připomíná událost konce 2. světové války, kdy zde v noci z 5. na 6. května 1945 padli při srážce s nacisty čeští, sovětsí a jugoslávští partyzáni.

Ochranné pásmo pro státní hrad Lipnice nad Sázavou

Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního národního výboru Havlíčkův Brod, č. j. kult/1264/88 ze dne 26. 10. 1988

Ochranné pásmo je vymezeno za účelem zvýšené ochrany národní kulturní památky - zříceniny hradu Lipnice nad Sázavou.

(popis objektu je uveden v části Národní kulturní památky)

Ochranné pásmo zámku Krhov

Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Třebíč, č. j. 113/R375/1995 ze dne 14. 6. 1995

Ochranné pásmo je vymezeno za účelem zvýšené ochrany kulturní památky – zámku Krhov. Jádrem barokního zámku vybudovaného na konci 18. století tvoří původní gotická tvrz z 15. století. Reprezentační schodiště vzniklo až v roce 1882. Ve 20. letech 20. století proběhly ještě interiérové úpravy objektu. Zámek byl po roce 1948 částečně poškozen užitými úpravami.

Ochranné pásmo zámku ve Stránecké Zhoři

Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Žďár nad Sázavou, č. j. Reg/957/99/Odv ze dne 26. 6. 2003

Ochranné pásmo je vymezeno za účelem zvýšené ochrany kulturní památky – zámku Stránecká Zhoř. Tvrz je známa už od konce 14. století. V roce 1557 ji získal Jan starší Stránecký ze Stránce, podle něhož se ves začala nazývat Stránecká Zhoř. Ten také zahájil přestavbu tvrze v renesanční zámek, který se dochoval v celkem nezměněné podobě dodnes. Jde o patrovou čtyřkřídlovou budovu se čtvercovou dispozicí okolo nádvoří, z jehož nároží vystupují čtyři válcové věže (typ italského kastelu). Zámek byl obýván do roku 1729. Pak sloužil jako sýpka a pomalu chátral. S obnovou objektu bylo započato v roce 1999.

Ochranné pásmo zaniklé středověké osady Mstěnice v k. ú. Hrotovice

Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Třebíč, č. j. 113/R198/1998-JN/No ze dne 22. 6. 1998

Ochranné pásmo je vymezeno za účelem zvýšené ochrany kulturní památky – zaniklé středověké osady Mstěnice v k. ú. Hrotovice. Jedná se o areál zaniklé středověké osady se základy kamenné tvrze, panského dvora a sedmnácti usedlostí, hrádku s příkopy a valy a dvě předsunutá opevnění s příkopy a valy. Nejstarší osídlení je doloženo keramickými nálezy raně slovanské a středohradištní keramiky. Lokalita středověké osady Mstěnice je důležitým pramenem pro poznání vývoje osídlení a jeho proměny v období 8.-15. století.

Ochranné pásmo kolem kostela sv. Víta a sochy Panny Marie v k. ú. Horní Paseka

Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Městského úřadu Světlá nad Sázavou, č. j. výst. 2044/05/135/03/005/Ry ze dne 22. 4. 2005

Ochranné pásmo je vymezeno za účelem zvýšené ochrany kulturní památky – kostela sv. Víta a sochy Panny Marie v zatopené obci Zahrádky v k. ú. Horní Paseka. Kostel sv. Víta zůstal při stavbě vodní nádrže Želivka (Švihov) v letech 1965–1975 zachován z důvodů nálezů ikonograficky ojedinělé malby z počátku 14. století, která zobrazuje členy panující dynastie Přemyslovců s jejich manželkami. Kostel sv. Víta je zmiňován již v roce 1219. Jeho architektonický ráz byl změněn při opravách v letech 1783 a 1811. Na jižní straně lodi se dochoval původní románský portál. Socha Panny Marie stojí na bývalé návsi zaniklé obce. Sochu vytvořil v roce 1738 pardubický sochař a řezbář Jakub Teplý.

Ochranné pásmo nemovitých kulturních památek v Boňově

Rozhodnutí OkÚ v Třebíči o určení ochranného pásma pro nemovité kulturní památky v Boňově čj. 113/R 452/1994 ze dne 9. 11. 1994

NÁSLEDUJÍCÍ OCHRANNÁ PÁSMATA BYLA PROHLÁŠENA ZA ÚČELEM OCHRANY MĚSTSKÝCH PAMÁTKOVÝCH REZERVACÍ A ZÓN.

Ochranné pásmo MPR Jihlava

Prohlášeno rozhodnutím Okresního národního výboru v Jihlavě, č. j. Kult41/1985 ze dne 28. 3. 1985

Ochranné pásmo MPR Pelhřimov

Prohlášeno rozhodnutím Okresního národního výboru Pelhřimov, č. j. kult/491/1987/Bu ze dne 30. 6. 1987

Ochranné pásmo MPR Telč

Prohlášeno rozhodnutím Okresního národního výboru v Jihlavě, č. j. Kult 39/85 ze dne 22. 1. 1985

Ochranné pásmo MPZ Jaroměřice nad Rokytnou

Prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Třebíč, č. j. 113/R3/1995 ze dne 4. 1. 1995

Ochranné pásmo MPZ Jemnice

Prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Třebíč, č. j. 113/R2/1995 ze dne 25. 1. 1995

Ochranné pásmo MPZ Jimramov

Prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Žďár nad Sázavou, č. j. Reg./384/94/Odv ze dne 8. 9. 1994

Ochranné pásmo MPZ Moravské Budějovice

Prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Třebíč, č. j. 113/R1/1995 ze dne 4. 1. 1995

Ochranné pásmo MPZ Polná

Prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu v Jihlavě, č. j. kult 73/92 ze dne 6. 2. 1992

Ochranné pásmo MPZ Třebíč

Prohlášeno rozhodnutím Okresního úřadu Třebíč, č. j. 113/R91/1996 ze dne 1. 3. 1996

Ochranné pásmo historického jádra města Brtnice

Ochranné pásmo prohlášeno rozhodnutím Okresního národního výboru v Jihlavě, č. j. Kult. 40/85 ze dne 22. 1. 1985

• **KULTURNÍ PAMÁTKY**

Počet nemovitých kulturních památek v Kraji Vysočina se dlouhodobě pohybuje těsně nad 3 000. Tento počet se v podstatě vyrovnává prohlašování nových kulturních památek (v průměru 10 objektů ročně) a rušením památkové ochrany objektů, které památkové hodnoty v minulosti ztratily.

Počet kulturních památek v správních obvodech obcí s rozšířenou působností (05/2013)

Obec s rozšířenou působností	Počet KP (nemovité)	Počet KP (movité)
Havlíčkův Brod	262	296
Světlá nad Sázavou	42	38
Chotěboř	71	96
Jihlava	674	551
Telč	264	218
Pelhřimov	334	369
Humpolec	79	124
Pacov	94	153
Třebíč	302	414
Moravské Budějovice	197	196
Náměšť nad Oslavou	51	146
Velké Meziříčí	182	194
Nové Město na Moravě	229	173
Žďár nad Sázavou	163	207
Bystřice nad Pernštejnem	94	173
Celkem	3 038	3 348

OBJEKTY ASPIRUJÍCÍ NA PAMÁTKOVOU OCHRANU – KULTURNÍ PAMÁTKY

Budování památkového fondu je neuzavřeným procesem. Seznam kulturních památek se neustále doplňuje prohlašování dalších objektů, které hodnocením z pohledu dnešní doby a stupněm současného poznání nabývají památkové hodnoty a docenění. Jedná se zejména o architekturu přelomu 19. a 20. století nebo moderní architekturu první poloviny 20. století.

Skupinu doplňují i objekty, které v minulosti zůstaly stranou zájmu z důvodu, že v dané době nebyly reprezentativními zástupci své kategorie, v současnosti, kdy dochází postupně k zániku četných památek, se toto jejich postavení výrazně mění. V Kraji Vysočina se to týká především objektů lidové architektury v regionu Žďársko a Novoměstsko.

ZTRÁTA PAMÁTKOVÉ OCHRANY - ZRUŠENÍ PROHLÁŠENÍ KULTURNÍ PAMÁTKY

V případě zániku památky nebo ztráty památkových hodnot, pro které je evidována v Ústředním seznamu kulturních památek ČR dochází ke zrušení památkové ochrany (zrušení prohlášení KP). Ve většině případů na území Kraje Vysočina se jedná o objekty lidové architektury, kde se tak děje nezájemem ze strany vlastníka nebo radikální modernizací za použití nevhodných novodobých stavebních materiálů. Negativně se projevuje i ztráta původního využití zejména pro zemědělskou výrobu.

Dlouhodobě neřešeným problémem, navzdory Národním památkovým ústavem provedené reidentifikaci památkového fondu (REI) v letech 2004-2010 a získání informací v terénu, zůstává skutečnost, že v ÚSKP ČR je nadále evidován výrazný počet zcela zaniklých kulturních památek nebo kulturních památek, které v průběhu minulých let ztratily památkové hodnoty.

2. STAV PAMÁTKOVÉHO FONDU

Na území Kraje Vysočina se nachází přes 3 000 kulturních památek ve velice různorodém vlastnictví. Nejčastějšími důvody špatného fyzického stavu objektů bývají mnohdy nevyřešené vlastnické vztahy, nezájem vlastníka o objekt, nedostatek finančních prostředků, nevhodný způsob využívání, zánik původní činnosti, ke které byl objekt využíván a nemožnost najít nové vhodné využití a v neposlední řadě chybějící znalosti a dovednosti v oblasti původních materiálů, technik a technologií.

Nejvýraznějším ohrožením je v současnosti modernizace památkově chráněných objektů, která vede k zániku památkových hodnot. Památková péče si je vědoma, že chráněné stavby lze obnovovat pouze použitím tradičních materiálů a technologických postupů. Bohužel nedodržování tohoto základního principu v praxi vede k nenahraditelným škodám, k úplnému zániku památkových hodnot nebo k jejich „umělé estetizaci“.

Na druhou stranu je nutné konstatovat, že systematická finanční podpora obnovy památek v kraji přináší pozitivní výsledky, jež se odráží ve zlepšení stavebnětechnického stavu památkového fondu. Ke zlepšení dochází zejména u objektů sakrální architektury, která vlivem dlouhodobé neúdržby v minulosti vykazovala výrazné poškození. Pozitivem je možný souběh některých dotačních programů při respektování finančních možností vlastníka a možnost realizovat obnovu v několika na sebe navazujících etapách s maximální možnou garancí finančního příspěvku.

OHROŽENÉ PAMÁTKY

Odborná organizace státní památkové péče (Národní památkový ústav) sestavuje každoročně seznam nejvíce ohrožených kulturních památek na území celé republiky.

Změny v doposud publikovaných seznamech týkajících se území Kraje Vysočina poukazují na zlepšující se poměry i v této oblasti péče o kulturní dědictví. I když některé objekty již nebylo možné zachránit a z důvodu zániku památkových hodnot nebo dokonce i objektů samotných jim byla zrušena památková ochrana, další ohrožené objekty ze seznamu se záchrany dočkaly.

Významným činitelem v této oblasti je nárůst aktivit občanů, resp. dobrovolných občanských iniciativ podporujících ochranu a zachování památkového fondu, z nichž mnohé vznikly speciálně za účelem záchrany konkrétních kulturních památek. Pozitivním příkladem je postupná obnova tzv. odlipnických gotických kostelů (Přátelé podlipnických kostelů), obnova a zpřístupnění hradu Orlík u Humpolce nebo obnova domu č. p. 338 v Humpolci (Castrum o.p.s.), obnova kaple sv. Anny v Pelhřimově (Zelené srdce). Neméně důležité je spolu s obnovou nalezení nového využití pro již nevyužívané objekty. Pozitivními příklady na území kraje jsou např. využití zámku Herálec (hotel), sýpky Luka nad Jihlavou (tělocvična), pivovaru a špýcharu Žirovnice (pro muzejní účely). Řešení problémů finančně rozsáhlých obnov v některých případech přesahuje běžné finanční možnosti vlastníka. Určitým východiskem je získání finančních prostředků z fondů EU.

V seznamu nejohroženějších památek však i nadále zůstávají jedinečné a cenné kulturní stavby např. zámek Brtnice, zámek Červená Řečice, vápenka v Trhonicích.

Seznam nejohroženějších kulturních památek v Kraji Vysočina (8/2013)

ORP	Obec	Obec	Objekt	Rejstř. č. ÚSKP ČR
Bystřice nad Pernštejnem	Bukov	Bukov	dům č. p. 18	24535/7-3973
Havlíčkův Brod	Pohled	Pohled	zámek	44741/6-303
Havlíčkův Brod	Přibyslav	Ronov	most	38761/6-323
Humpolec	Vojslavice	Vojslavice	fara	36445/3-3343
Humpolec	Koberovice	Koberovice	venkovská usedlost č. p. 1	16368/3-3080
Chotěboř	Chotěboř	Chotěboř	myslivna Liboháj č. p. 19	32138/6-219
Jihlava	Brtnice	Brtnice	zámek	18806/7-4719
Jihlava	Krasnice	Krasnice	zámek	32882/7-4962
Jihlava	Plandry	Plandry	zámecký areál	11882/7-8423
Jihlava	Suchá	Prostředkovice	špýchar (tvrz)	14031/7-5243
Moravské Budějovice	Jemnice	Jemnice	hrobka Palaviciniů	16382/7-7175
Náměšť nad Oslavou	Náměšť nad Oslavou	Náměšť nad Oslavou	zámek – soubor skleníků	21999/7-2882
Nové Město na Moravě	Borovnice	Borovnice	dům ev. 84	46997/7-3958
Nové Město na Moravě	Jimramov	Trhonice	vápenka	22808/7-4481
Nové Město na Moravě	Daňkovice	Daňkovice	dům č. p. 47	33280/7-3999
Pacov	Pacov	Zhoř	fara	29397/3-3356
Pacov	Těchobuz	Těchobuz	stodola	35383/3-3308
Pelhřimov	Červená Řečice	Červená Řečice	zámek	36908/3-2977
Pelhřimov	Košetice	Košetice	zámek starý	45018/3-3087
Světlá nad Sázavou	Horní Paseka	Zahrádka	kostel sv. Víta	14421/6-361
Telč	Telč	Telč	vila č. p. 58 (Masarykova)	22913/7-5273
Velké Meziříčí	Petráveč	Petráveč	most silniční	23309/7-7163

Zdroj: www.npu.cz

3. EVIDENCE KULTURNÍCH PAMÁTEK

Kulturní památky se zapisují do Ústředního seznamu kulturních památek ČR, který dle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči (ve znění pozdějších předpisů) vede odborná organizace státní památkové péče – Národní památkový ústav.

Problematická pro výkon státní správy je nedostatečná formální i obsahová kvalita ÚSKP ČR. Znepokojivá je absence kompletní evidence movitých kulturních památek v systému MonumNet (výkonným orgánům přístupná centrální evidence kulturních památek).

Orgány státní památkové péče se již dlouhodobě potýkají s problémy týkajícími se často nesprávného až nesmyslného označení kulturních památek v ústředním seznamu jako věcí movitých nebo nemovitých. Tyto nejasnosti působí dále problémy v rámci určování příslušnosti správních orgánů nebo poskytování dotací, případně vedení správního řízení jako takového. Konkrétní a často se vyskytující příklad uvedeného problému nastává v mnohých případech ve vybavení kostelů (např. oltáře, náhrobky, varhany, atd.), tedy v jakém postavení vůči výše uvedenému jsou tyto předměty (součást nebo příslušenství kostela jako nemovitosti), tedy jestli se jedná o věc nemovitou, která je součástí stavby, nebo věc movitou jako příslušenství nemovitosti.

S ohledem na výše uvedené by bylo vhodné v časově omezeném období provést jednoznačnou diferenciaci kulturních památek na věci movité a nemovité s jednoznačným přidělením rejstříkového čísla v Ústředním seznamu kulturních památek (dále jen „ÚSKP“), a to v souladu s příslušnou úpravou občanského zákoníku tak, aby se předcházelo takovým paradoxním situacím, kdy určitá kulturní památka je z hlediska občanského zákoníku věcí movitou jako takovou, ovšem v rejstříku je zapsána jako věc nemovitá, a tak je s ní i nakládáno. Je vhodné podotknout, že rozdělení věcí na věci movité a nemovité je upraveno pouze občanským zákoníkem a je nutné tuto úpravu respektovat, a to zejména s ohledem na právní jistotu správnosti údajů obsažených v ÚKSP, kterou by tato databáze měla poskytovat správním orgánům i účastníkům řízení.

Odborná organizace má ze zákona pouze povinnost informovat správní orgány o zápisu kulturní památky do seznamu nebo o zrušení prohlášení věci za kulturní památku.

V praxi ve vedení správních řízení ovšem přináší největší problémy neinformovanost orgánů státní správy o všech změnách prováděných odbornou organizací v ÚSKP (jedná se především o změny týkající se rozsahu prohlášení KP - ochrana pozemků, ochrana jiných staveb na pozemku, rozšiřování památkové ochrany, zužování památkové ochrany, nové číslování kulturních památek,...)

V současné době Ústřední seznam kulturních památek nenabízí vlastníkům kulturních památek a ostatním subjektům ani správním orgánům právní jistotu v tom, zda informace v něm obsažené jsou správné a nebude s nimi v rámci ÚSKP bez jejich vědomí dále nakládáno (např. podřazeny pod jiné kulturní památky, resp. jiná rejstříková čísla, odstranění ze seznamu movitých kulturních památek ÚSKP, atd.).

Závažným problémem je rovněž skutečnost, že u mnoha nemovitých památek není v katastru nemovitostí zanesen údaj o jejich památkové ochraně.

Území nynějšího Kraje Vysočina bylo až do jeho vzniku (2000) rozdělené mezi kraje Jihomoravský, Východočeský a Jihočeský, což v oblasti památkové péče znamenalo, že na tomto území působily tři odborné organizace státní památkové péče: Státní památkový ústav v Brně, Státní památkový ústav Pardubicích a Státní památkový ústav v Českých Budějovicích. **Evidence památkového fondu v našem kraji proto v různých částech regionů vykazuje odlišný stupeň kvality a zvláště zcela chybí jeho nezbytné zhodnocení v rámci v současnosti existujících vazeb a souvislostí, tzn. s respektováním existence Kraje Vysočina v jeho nynějších hranicích.** Všechny tyto skutečnosti se negativně odráží ve využití památkového fondu jako jednotného celku pro úspěšnou prezentaci kraje.

Pro zabezpečení a uchování nejvýznamnější části památkového fondu v rámci Kraje Vysočina je důležité podrobně ho zdokumentovat, vzájemně porovnat, odborně zhodnotit a prezentovat. Průzkumy a důkladná dokumentace jsou dnes nezbytným základem moderního přístupu k ochraně kulturního dědictví. **Z tohoto hlediska se jeví jako zásadní zabezpečit podporu financování průzkumných úkolů směřujících k evidenci, dokumentaci a zhodnocení jednotlivých částí památkového fondu na území kraje s cílem identifikovat všechny památkové hodnoty existující na území kraje a průběžně aktualizovat existující data.**

VIII. POZNÁNÍ A PREZENTACE KULTURNÍHO DĚDICTVÍ V REGIONU A CESTOVNÍ RUCH

Vytváření a rozvíjení podmínek pro prezentaci památkového fondu a aktivit s tím spojených je celospolečenskou záležitostí. O významu tzv. kulturní turistiky (cestovní ruch orientovaný na kulturněhistorické hodnoty), která je motivací cestovního ruchu se dnes již nepochybuje.

Památkový fond kraje má četný turistický potenciál (jak vyplývá i ze Strategie rozvoje CR v kraji Vysočina). Magnetem zejména pro zahraniční, ale i domácí návštěvníky jsou tři památky UNESCO nacházející se v nevelké vzdálenosti od sebe. Z pohledu turistického ruchu mají neobyčejný význam veřejně přístupné hrady a zámky, synagogy, muzea a galerie či sakrální stavby. S oblibou a s čím dál větším zájmem se setkávají akce, při nichž se pro veřejnost otevírají jindy nepřístupné objekty příp. části objektů. Děje se tak např. při příležitostech Dnů Evropského kulturního dědictví nebo Mezinárodního dne památek a historických sídel. Mezi návštěvníky jsou také oblíbeny netradičně pojaté prohlídky, například kostýmové prohlídky či noční prohlídky s Bílou paní.

Propagaci cestovního ruchu v kraji zabezpečuje Vysočina Tourism, příspěvková organizace (v gesci Odboru kultury, památkové péče a cestovního ruchu, Krajského úřadu Kraje Vysočina). Hlavní účel zřízení této organizace je koordinace dlouhodobě udržitelného rozvoje sektoru cestovního ruchu.

Kvalitní zhodnocení památkového fondu je v současnosti nezbytným předpokladem prezentace památek a jejich následného zapojení do cestovního ruchu.

Specifika kraje v oblasti památkového fondu využitelné pro cestovní ruch:

- památky UNESCO (nejvyšší počet v rámci ČR)
- národní kulturní památky (všechny zpřístupněné veřejnosti)
- vysoký počet kompaktně dochovaných historických center měst (městské památkové rezervace a zóny)
- židovské památky reprezentuje především židovské ghetto v Třebíči (UNESCO), další dochované židovské čtvrtě, hřbitovy a synagogy, které nejsou pouze svědectvím způsobu života židovské komunity, ale také architektonickými skvosty, z nichž některé nemají v rámci České republiky obdobu
- toleranční modlitebny v regionu Nového Města na Moravě a Bystřice nad Pernštejnem, které dodnes zaujmou svým specifickým urbanistickým umístěním ve vztahu k zástavbě obcí
- sakrální stavby architekta Jana Blažeje Santiniho Aichela (region Žďársko, Havlíčkovrodska a Pelhřimovska)
- románská sakrální architektura
- gotická sakrální architektura s výjimečně dochovanou výzdobou interiérů
- lidová roubená architektura regionu Novoměstsko (severní Horácko) a zděné vesnické stavby na jihu Třebíčska (Jižní Horácko, Podhorácko)

Rozvoj cestovního ruchu je vždy založen na aktivním přístupu jednotlivých subjektů a na spolupráci s ostatními subjekty: města, obce a jimi zřizované organizace, NNO, vlastníci památek či provozovatelé služeb. Významným partnerem při využívání kulturních památek, hledání možností jejich financování a napojování na další aktivity se v současnosti stávají občanské iniciativy.

ZVÝŠENÍ DŮRAZU NA PREVENTIVNÍ PÉČI O KULTURNÍ PAMÁTKY

Jak již bylo naznačeno, výraznou motivací cestovního ruchu je kulturní dědictví, proto je primárním úkolem jeho ochrana a uchování. Jedním ze základních pilířů je samozřejmě dostatek finančních prostředků na údržbu a obnovu. Kraj Vysočina má několik dotačních programů, prostřednictvím kterých tento požadavek podporuje.

Na praktickou obnovu kulturních památek motivačně navazuje ocenění kvalitně prováděné obnovy kulturního dědictví, což v Kraji Vysočina probíhá prostřednictvím veřejné ankety Zlatá jeřabina již od roku 2005.

Zlatá jeřabina – Cena kraje Vysočina za nejlepší kulturní počín předchozího roku se uděluje v kategoriích Kulturní aktivita a Péče o kulturní dědictví. Cílem je propagovat a prezentovat kulturní dědictví a kulturní dění na Vysočině, podporovat odpovědný přístup vlastníků kulturních památek a představitelů samospráv k ochraně kulturního dědictví a zejména posílit hrdost vlastníků památek.

POZNÁNÍ A PREZENTACE KULTURNÍHO DĚDICTVÍ V KRAJI

Nadále je potřebné zvyšovat povědomí obyvatel o kulturním dědictví v národním i mezinárodním rozsahu a zesilovat společenské povědomí o jeho nenahraditelných hodnotách a prohlubovat vztah veřejnosti ke kulturnímu dědictví.

Zprostředkovat kulturní hodnoty památek veřejnosti patří k nejdůležitějším úkolům památkové péče a jedná se o celospolečenskou záležitost:

- podporovat publikační, ediční, osvětovou, výstavní, přednáškovou a mediální činnost
- prezentovat památkový fond zpřístupněný veřejnosti včetně návštěvnických atraktivit regionu
- zatraktivnit památkový fond pro návštěvníky (interaktivní ukázky, netradiční prohlídky, virtuální webové prohlídky apod.)
- podporovat aktivní přístup soukromých a podnikatelských subjektů, občanských sdružení a dalších zájmových skupin k realizaci projektů v oblasti kulturního dědictví

• Tematické webové stránky

V roce 2004 se na oficiálním webu kraje začalo s budováním tematických webových stránek zaměřených na Kulturu a památky, což vedlo k posílení mediální propagace odboru, ke zvýšení informovanosti široké veřejnosti v této oblasti a zároveň k nápaditější prezentaci kulturního dědictví kraje.

Vzhledem k rostoucímu zájmu veřejnosti získávat informace prostřednictvím internetu vznikla potřeba vytvořit ucelenější prezentaci kulturního a přírodního potenciálu kraje. V letech 2010-2011 byl odborem realizován projekt Kulturní a přírodní dědictví kraje Vysočina podpořený z finančních prostředků EU prostřednictvím ROP JV. Stěžejním výstupem projektu bylo vytvoření garantované databáze kulturního a přírodního dědictví Kraje Vysočina, kterou lze najít na webových stránkách www.dedictvivysociny.cz a je využitelná pro oblast cestovního ruchu. V rámci realizace tohoto projektu byly nejvýznamnější turistické cíle prezentovány v sadě 39 informačních brožur zaměřených na slohová období, typy kulturních a přírodních památek a regiony (doplňeny přehlednou mapkou).

Na naplňování databáze (odborná data) se podílela odborná organizace NPÚ ÚOP v Telči a MV Jihlava (Muzeum Vysočiny Jihlava).

Pozitivní ohlasy veřejnosti ukazují, že je žádoucí v této aktivitě pokračovat s využitím všech dostupných moderních technologií.

• Výstavy

Památkový fond kraje je bohatý a přitažlivý. Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu postupně veřejnosti každoročně představuje jednotlivé části

památkového fondu formou pravidelných výstav ve vstupních prostorách Kongresového centra Krajského úřadu Kraje Vysočina. Výstavy jsou posléze návštěvníkům prezentovány také v příspěvkových organizacích kraje (muzea, galerie) nebo zapůjčeny do jiných zájmových organizací a institucí. Takto byly veřejnosti zatím představeny např. Toleranční modlitebny, Mosty a lávky, Židovské památky na Vysočině (pro rok 2013 – Lidová architektura).

- **Publikace**

Publikační činnost, která určitě přispěla k propagaci kraje, podporoval kraj několik let přes grantový program Fondu Vysočiny Edice Vysočiny. Grantový program byl určen na podporu edičních počinů odborné a populárně-naučné povahy s vazbou na kulturu, historii, přírodu a krajinu Vysočiny. V letech 2005-2011 bylo podpořeno vydání více než 160 publikací.

Několik významnějších projektů, které kraj mimořádně podpořil mimo GP Fondu Vysočiny:

Slavné vily kraje Vysočina

Projekt Umělecké agentury Foibos „Slavné vily“ mapuje vilovou architekturu Čech, Moravy a Slezska od poloviny 19. století do současnosti. Výsledkem této práce jsou publikace slavných vil jednotlivých krajů vyznívajících jako „malé“ dějiny architektury.

Stavební vývoj domů židovského ghetta v Třebíči (UNESCO)

Cílem bylo zmapovat a uceleným způsobem prezentovat stavební vývoj židovského ghetta v Třebíči, památky, které se v roce 2003 dostalo zařazením na seznam UNESCO mezinárodního uznání. Práce je přístupná široké veřejnosti na webových stránkách Kraje Vysočina – Kultura a památky.

Venkovské stavby na Moravském Horácku

Kniha průřezově seznamuje s lidovou architekturou vesnic Moravského Horácka, které zabírá téměř celé území kraje. Doprovodnou akcí je stejnojmenná výstava.

Jak již bylo zmíněno systematické prezentaci kulturního dědictví v návaznosti na cestovní ruch se plnohodnotně na území Kraje Vysočina věnuje Vysočina Tourism, příspěvková organizace.

IX. FINANCOVÁNÍ

Úspěšná dotační politika je bezprostředně závislá na míře a efektivitě spolupráce mezi poskytovatelem dotace, vlastníkem památky, obcí, orgánem státní správy a odbornou organizací památkové péče. Finanční podpora vlastníků je nejúčinnějším nástrojem pro zvýšení přijatelnosti nezbytného omezování individuálních zájmů.

Dle zákona o státní památkové péči (§ 16) může vlastníku kulturní památky obec nebo kraj na jeho žádost poskytnout ze svých rozpočtových prostředků, jde-li o zvlášť odůvodněný případ, příspěvek na zvýšené náklady spojené se zachováním nebo obnovou kulturní památky za účelem jejího účinnějšího společenského uplatnění. V případě mimořádného společenského zájmu na zachování kulturní památky může na obnovu kulturní památky poskytnout ze státního rozpočtu příspěvek Ministerstvo kultury buď přímo, nebo prostřednictvím krajského úřadu, nebo prostřednictvím obecního úřadu obce s rozšířenou působností.

1. DOTAČNÍ PROGRAMY MK ČR

Programy Ministerstva kultury ČR jsou nezanedbatelným motivujícím finančním nástrojem v procesu obnovy a revitalizace kulturních památek. Zejména Program regenerace MPZ a MPR byl od počátku svého vzniku chápán jako projev vůle Vlády ČR pomoci záchraně a rozvoji nejceněnějších částí našich historických měst vytvořením organizačních, informačních i ekonomických podmínek k jejich komplexní regeneraci.

Podrobnější údaje o jednotlivých dotačních titulech lze získat z výročních zpráv na webových stránkách MK ČR

<http://www.mkcr.cz/ministerstvo/vyrocní-zpravy/default.htm>

• PROGRAM REGENERACE MPR A MPZ

Je nástrojem k obnově kulturních památek nacházejících se v nejceněnějších částech našich historických měst, prohlášených za památkové rezervace a památkové zóny. Finanční příspěvky mohou být poskytovány pouze tehdy, pokud má příslušné město zpracovaný vlastní program regenerace a pokud se zároveň finančně podílí společně s vlastníkem na obnově kulturní památky. Smyslem této regenerace je nejen rehabilitace kulturních hodnot a ozdravení životního prostředí měst, ale také vytvoření atraktivních ohnisek rozvoje podnikatelských aktivit.

V Kraji Vysočina se nacházejí 3 městské památkové rezervace a 22 městských památkových zón. O dotace se z Programu regenerace neucházejí města Červená Řečice a Ledec nad Sázavou. Z následující tabulky vyplývá, že města v Kraji Vysočina získala v letech 2000-2013 z tohoto programu **235 841 000,- Kč**.

Přehled čerpání dotací jednotlivých rezervací a zón (v tis. Kč)

MPR nebo MPZ	2000*	2001*	2002	2003	2004*	2005*	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Jihlava (MPR)			2 010	1 990			930	975	1 350	1 415	684	680	325	400
Pelhřimov (MPR)			1 910	1 450			550	400	490	510	303	503	331	400
Telč (MPR a MPZ)			2 180	2 890		200	840	1 060	1 200	1 700	1 270	1 490	1 386	1 190
Brtnice (MPZ)			1 620	1 030		600	500	475	950	935	812	1 105	1 180	725
Červená Řečice (MPZ)	MPZ vyhlášena v roce 2003				město nečerpá finanční prostředky z programu									
Havlíčkův Brod (MPZ)			350	398			895	1 105	350	200	433	1 005	760	425
Havlíčková Borová (MPZ)	MPZ vyhlášena v roce 2003						0	0	175	0	50	50	50	0
Chotěboř (MPZ)	MPZ vyhlášena v roce 2003						200	200	1 341	1 455	955	690	1 270	625
Jaroměřice nad Rokytou (MPZ)			487	400			400	400	399	400	300	200	200	200
Jemnice (MPZ)			350	200			400	895	845	930	914	1 025	1 195	540
Jimramov (MPZ)			410	200	250		200	200	167	400	281	312	200	200
Kamenice nad Lipou (MPZ)			606	510	550	600	430	390	535	400	400	369	534	410
Ledeč nad Sázavou (MPZ)	MPZ vyhlášena v roce 2003				město nečerpá finanční prostředky z programu									
Moravské Budějovice (MPZ)			500	670	620	710	1 050	1 505	839	835	630	775	895	585
Náměšť nad Oslavou (MPZ)			269	485	250	200	200	400	400	400	200	200	152	400
Nové Město na Moravě (MPZ)			1 072	200			270	200	400	400	340	738	952	200
Pacov (MPZ)			1 330	1 104		162	510	630	965	735	646	490	435	200
Polná (MPZ)			2 200	850			1 730	2 736	920	1 045	549	525	1 140	645
Počátky (MPZ)			2 141	386			440	525	509	400	142	270	461	440
Přibyslav (MPZ)			0	410		530	400	575	705	934	729	620	0	400
Třebíč (MPZ)			1 244	530		230	1 971	1 575	1 354	1 764	1 198	1 095	980	705
Třešť (MPZ)			900	1 050	1 670	650	1 990	2 720	1 195	149	348	240	64	200
Velká Bíteš (MPZ)			248	200			530	595	685	645	1 075	1 660	1 395	725
Velké Meziříčí (MPZ)			570	400		179	1 070	1 380	1 150	1495	1 075	1 350	1 240	725
Celkem	20 628	27 970	20 417	15 353	14 894	13 850	15 506	18 941	16 924	17 147	13 334	15 392	15 145	10 340

*nejdou k dispozici částky pro jednotlivé MPR a MPZ

• PROGRAM PÉČE O VPR A VPZ

Zaměřuje se na podporu obnovy a zachování kulturních památek, zejména památek lidové architektury, jako jsou například zemědělské usedlosti, chalupy, kapličky a boží muka, které se nacházejí v uvedených památkově chráněných územích. Program administruje NPÚ.

V Kraji Vysočina se nacházejí tři vesnické památkové rezervace a 5 vesnických památkových zón. Z následující tabulky vyplývá, že do vesnických památkových rezervací a zón bylo v letech 2000-2013 z tohoto programu investováno **8 670 000,- Kč**.

Přehled čerpání dotací jednotlivých rezervací a zón (v tis. Kč)

VPZ nebo VPZ	2000*	2001*	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dešov				100	90									150
Krátká				485	330		100	100	170		70		60	
Křižánky			190		470	250	700	405	630	180	240	280	220	
Boňov			185		80			80						
Petrovice	ve VPZ se nachází pouze 1 kulturní památka (kostel)													
Praskolesy						150		300	200	310	110	110	60	180
Zhoř						150		80	80					120
Ubušín							80							
Celkem	550	625	375	585	970	550	880	965	1 080	490	420	390	340	450

*nejsou k dispozici částky pro jednotlivé MPR a MPZ

- PROGRAM ZÁCHRANY ARCHITEKTONICKÉHO DĚDICTVÍ**

Tímto programem je podporována obnova kulturních památek tvořících nejceněnější součást našeho architektonického dědictví, jako jsou hrady, zámky, kláštery, historické zahrady, kostely a podobně. Zamýšlené práce přitom musejí směřovat k záchraně kulturní památky nebo záchraně těch jejích částí, které tvoří podstatu kulturní památky. V Kraji Vysočina se z tohoto programu financuje zejména obnova národních kulturních památek. V rámci tohoto programu bylo do Kraje Vysočina získáno **254 538 000,- tis. Kč**.

Přehled čerpání dotací (v tis. Kč)

Okres	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Havlíčkův Brod	8 600	8 900	4 700	2 800	3 200	2 735	1 300	10 000	5 341	4 987	2 820	2 230	1 320	1 600
Jihlava	2 000	2 700	2 800	4 200	3 200	3 800	4 060	3 750	8 295	5 050	2 380	5 120	3 760	970
Pelhřimov	2 300	6 600	5 400	5 500	6 400	900	6 945	7 350	1 070	500	1 495	1 980	1 805	1 020
Třebíč	1 300	1 580	1 362	1 500	1 300	700	400	400	7 000	6 800	4 135	3 425	5 120	2 200
Žďár nad Sázavou	400	4 000	3 900	1 500	6 800	6 360	4 615	4 900	6 053	3 900	2 765	1 530	840	870
Celkem	14 600	23 780	18 162	15 500	20 900	21 495	17 320	26 400	27 759	21 237	13 595	14 285	12 845	6 660

- PROGRAM RESTAUROVÁNÍ MOVITÝCH KULTURNÍCH PAMÁTEK**

Z tohoto programu jsou poskytovány finanční příspěvky na náklady spojené s obnovou (restaurováním) movitých kulturních památek, zejména takových, které jsou významnými díly výtvarných umění nebo uměleckořemeslnými pracemi a jsou umístěny v budovách zpřístupněných veřejnosti pro kulturní, výchovně-vzdělávací nebo náboženské účely. Program administruje NPÚ. Kraj Vysočina získal celkově z tohoto programu **18 714 000,- Kč**.

Přehled čerpání dotací (v tis. Kč)

Okres	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Havlíčkův Brod	95	68	235	395	660	595	320	505	100	250	201	170	0	150
Jihlava	90	520	0	140	860	465	400	0	400	149	215	360	156	100
Pelhřimov	421	943	500	520	335	365	300	400	0	185	284	200	220	400
Třebíč	370	1070	580	334	475	255	150	100	280	260	258	310	50	100
Žďár nad Sázavou	0	0	0	0	80	500	500	350	0	0	0	20	0	0
Celkem	976	2 601	1 315	1 389	2 410	2 180	1 670	1 355	780	844	958	1 060	426	750

- HAVARIJNÍ PROGRAM**

Z tohoto programu jsou poskytovány finanční příspěvky pro zabezpečení nejnaléhavějších oprav nemovitých kulturních památek, zejména na odstranění havarijního stavu střech a nosných konstrukcí staveb. Program administruje NPÚ. Kraj Vysočina získal celkově z tohoto programu **51 801 000,- Kč**.

Přehled čerpání dotací (v tis. Kč)

Okres	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Havlíčkův Brod	290	395	400	875	380	540	380	1 645	640	1 307	375	1 150	450	880
Jihlava	200	560	500	240	240	610	730	470	1 150	810	170	600	562	440
Pelhřimov	460	670	510	260	430	610	710	1 216	2 049	1 050	790	1 150	688	360
Třebíč	210	336	293	250	440	390	390	890	1 605	2 000	1 907	950	1 073	660
Žďár nad Sázavou	250	100	250	275	440	160	710	1 880	1 803	2 057	920	960	1 500	1 160
Celkem	1 410	2 061	1 953	1 900	1 930	2 310	2 920	6 101	7 247	7 224	4 162	4 810	4 273	3 500

- PODPORA OBNOVY KULTURNÍCH PAMÁTEK PROSTŘEDNICTVÍM OBCÍ S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ**

Program založený v roce 2008. Finanční prostředky z programu jsou určeny na zachování a obnovu nemovitých kulturních památek, které se nalézají mimo památkové rezervace a zóny, nejsou národními kulturními památkami a nejsou ve vlastnictví ČR. Program administrují jednotlivé obce ORP. Kraj Vysočina získal celkově z tohoto programu **69 926 000,- Kč**.

Přehled čerpání dotací (v tis. Kč)

ORP	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Bystřice nad Pernštejnem	775	717	911	275	653	435
Havlíčkův Brod	1 749	870	620	1 482	1 252	988
Humpolec	504	496	394	251	341	228
Chotěboř	431	365	415	234	234	156
Jihlava	3 122	2 655	2 176	1 692	1 743	1 161
Moravské Budějovice	1 000	994	695	535	535	357
Náměšť nad Oslavou	329	280	234	213	213	142
Nové Město na Moravě	1 041	885	628	502	502	334
Pacov	603	1 375	414	400	401	267
Pelhřimov	1 791	1 543	1 250	1 615	1 165	777
Světlá nad Sázavou	153	50	0	133	100	106
Telč	999	1 065	711	827	827	551
Třebíč	1 472	1 251	1 049	1 188	1 189	792
Velké Meziříčí	1 036	711	596	546	546	364
Žďár nad Sázavou	1 059	1 126	901	837	838	558
Celkem	16 064	14 383	10 994	10 730	10 539	7 216

• PROGRAM PODPORA PRO PAMÁTKY UNESCO

Program na podporu památek zapsaných na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO byl založen v roce 2008. Finanční prostředky jsou určeny na podporu památek UNESCO včetně propagace a prezentace. Do Kraje Vysočina putovalo z tohoto programu **4 646 000,- Kč**.

Přehled čerpání dotací (v tis. Kč)

Památko UNESCO	2008	2009	2010	2011	2012	2013	celkem
Telč	693	63	350	320	400	495	2 321
Třebíč	0	250	0	0	0	200	450
Žďár nad Sázavou	1 045	380	400	50	0	0	1 875
Celkem	1 738	693	750	370	400	695	4 646

• PROGRAM PODPORY KULTURNÍCH AKTIVIT OBČANSKÝCH SDRUŽENÍ PŮSOBÍCÍCH V PAMÁTKOVÉ PÉČI

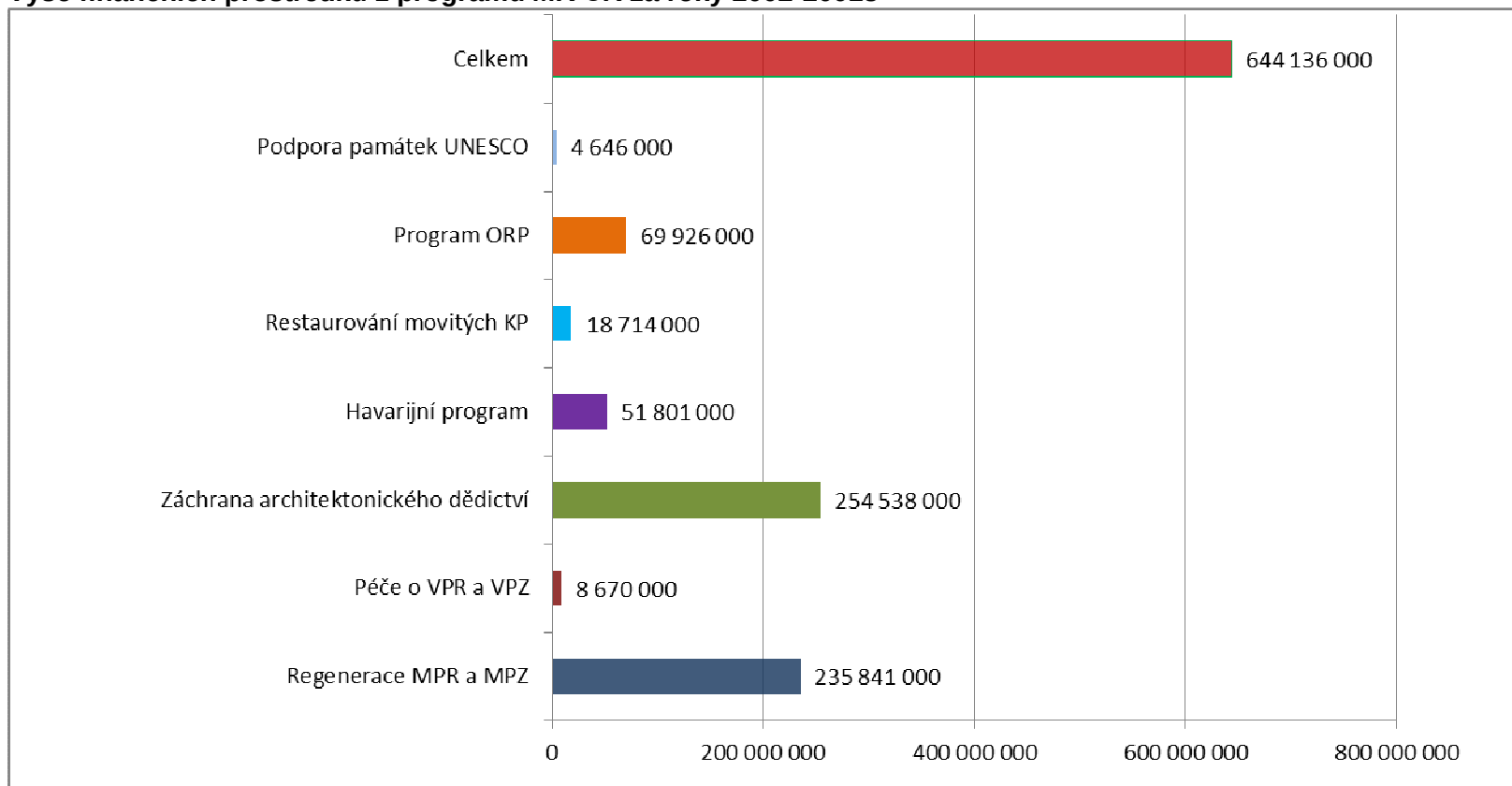
Umožňuje finančně podporovat veřejně prospěšné projekty předložené občanskými sdruženími, popř. dalšími subjekty, jejichž činnost napomáhá k ochraně nemovitého i movitého památkového fondu v ČR a k nejširší popularizaci péče o něj (vydávání sborníků, pořádání

seminářů a konferencí). Žádná instituce nebo občanská aktivita působící pouze na území Kraje Vysočina nezískala finanční prostředky z tohoto programu.

- **PROGRAM PODPORY ZÁCHRANNÝCH ARCHEOLOGICKÝCH VÝZKUMŮ**

Program byl založen společným opatřením MK ČR a MF ČR jako jeden z nástrojů plnění mezinárodních závazků ČR podle Úmluvy o ochraně archeologického dědictví Evropy, na podporu záchranných výzkumů prováděných příspěvkovými organizacemi zřizovanými MK ČR, pokud jsou oprávněny k této činnosti.

Výše finančních prostředků z programů MK ČR za roky 2002-20013

2. DOTAČNÍ PROGRAMY KRAJE VYSOČINA

Kraj Vysočina si vytvořil svůj vlastní široký grantový a dotační systém, jehož cílem je zvyšovat úroveň péče o kulturní dědictví a zlepšovat technický stav kulturních památek.

Jedním z důležitých nástrojů podpory kulturního dědictví v kraji je poskytování finančních příspěvků vlastníkům na obnovu kulturních památek. Děje se tak již několik let z rozpočtu Kraje Vysočina nebo z grantových programů Fondu Vysočiny.

Tyto finanční podpůrné mechanismy však svým zaměřením nechtějí suplovat programy Ministerstva kultury ČR určené na obnovu kulturních památek, ale vhodně je doplňovat případně kombinovat, a tím přispívat k efektivnějšímu využití finančních prostředků.

ZÁSADY ZASTUPITELSTVA KRAJE VYSOČINA

- Zásady Zastupitelstva Kraje Vysočina pro poskytování dotací městům s památkami UNESCO**

Kraj Vysočina si je vědomý svého výjimečného postavení vzhledem k počtu památek UNESCO na jeho území. Již od roku 2003 systematicky finančně podporuje každé z měst, na jehož území se nachází památka UNESCO (Telč, Třebíč, Žďár nad Sázavou). Systémově byla tato podpora nastavena v roce 2011 prostřednictvím Zásad Zastupitelstva Kraje Vysočina pro poskytování dotací městům s památkami UNESCO v Kraji Vysočina. Finanční prostředky jsou určeny na zabezpečení stavebních, kulturních a marketingových akcí spojených s ochranou a propagací těchto památek.

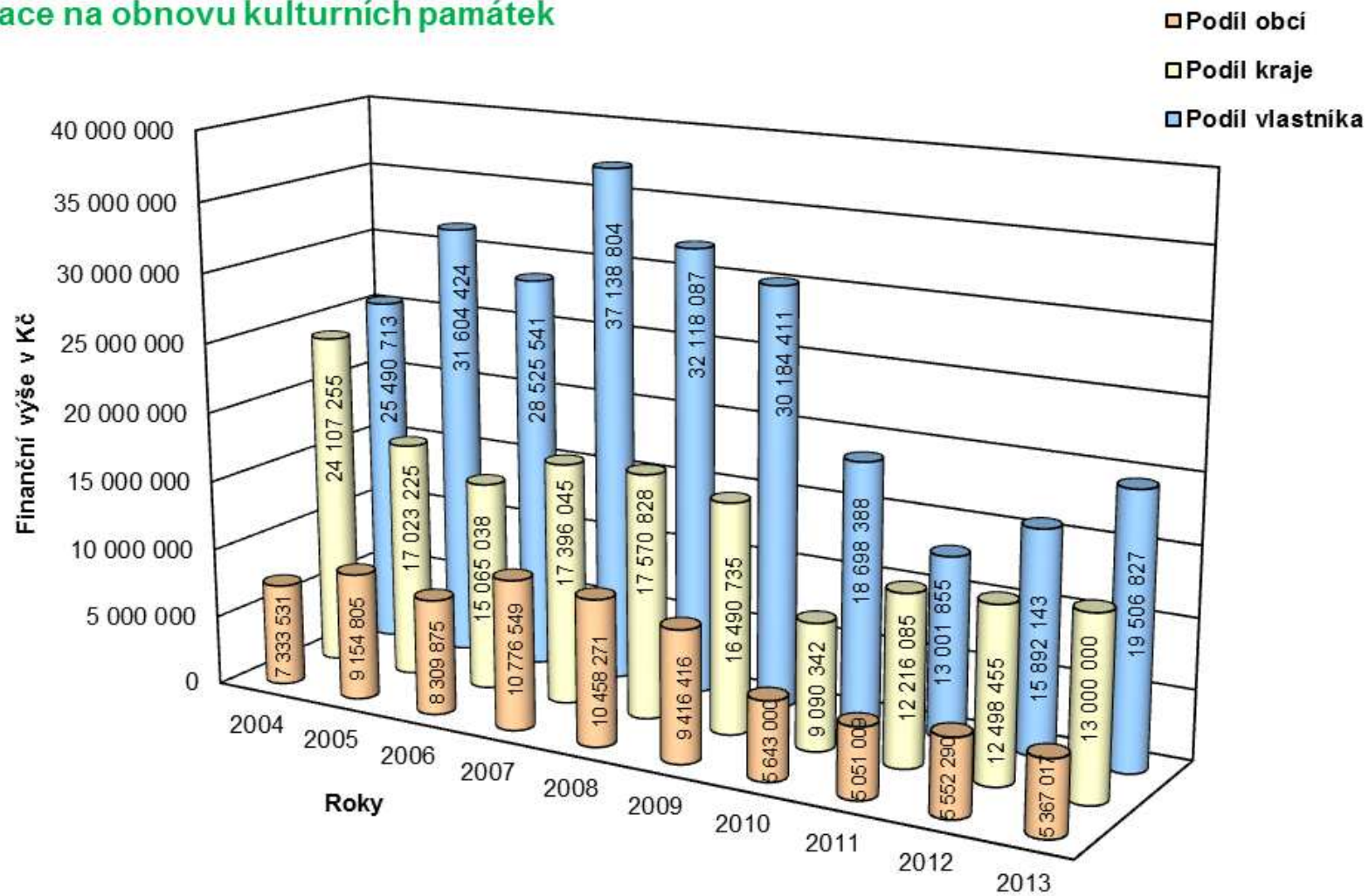
Přehled čerpání dotací (v tis. Kč)

Památka UNESCO	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	celkem
Telč	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	350	300	300	300	300	7 550
Třebíč	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	350	300	300	300	300	7 550
Žďár nad Sázavou	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	350	300	300	300	300	7 550
Celkem	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	1 050	900	900	900	900	22 650

- Zásady Zastupitelstva kraje Vysočina pro poskytování dotací na obnovu kulturních památek v kraji Vysočina**

Jedná se o stěžejný dotační titul v oblasti památkové péče. Výsledkem je systematická podpora obnovy kulturních památek v kraji, která vede k účinnějším formám prezentace kulturního dědictví. Nezanedbatelným prvkem je spoluúčast obcí, jejímž cílem je zapojit do obnovy kulturního dědictví jednotlivá města a obce, na jejichž katastrálních územích se památky nacházejí.

Dotace na obnovu kulturních památek

Přehled čerpání dotací

Rok	počet žádostí	celkové náklady	podíl vlastníka	podíl obce	dotace kraje
2004	159	56 931 499	25 490 713	7 333 531	24 107 255
2005	160	57 782 454	31 604 424	9 154 805	17 023 225
2006	156	51 900 454	28 525 541	8 309 875	15 065 038
2007	175	65 311 398	37 138 804	10 776 549	17 396 045
2008	156	60 147 186	32 118 087	10 458 271	17 570 828
2009	135	56 091 562	30 184 411	9 416 416	16 490 735
2010	67	33 431 730	18 698 388	5 643 000	9 090 342
2011	55	30 268 949	13 001 855	5 051 009	12 216 085
2012	69	33 942 888	15 892 143	5 552 290	12 498 455
2013*	60	37 873 844	19 506 827	5 367 017	13 000 000
celkem	1 192	483 681 964	252 161 193	77 062 763	154 458 008

*pro rok 2013 schválený objem finančních prostředků

- Zásady Zastupitelstva Kraje Vysočina pro poskytování dotací na zpracování předprojektové dokumentace obnovy KP**

Účelem dotace je poskytnutí finančních prostředků na zpracování předprojektové dokumentace obnovy kulturních památek. Jedná se zejména o statické posudky, restaurátorské průzkumy, stavebně historické průzkumy, stratigrafické, mykologické, dendrochronologické průzkumy jednotlivých konstrukcí a objektů, archeologické výzkumy a další.

Přehled čerpání dotací

Rok	počet žádostí	dotace kraje
2012	29	500 000
2013	15	311 300
celkem	44	811 300

GRANTOVÉ PROGRAMY FONDU VYSOČINY

Nastavený pravidelný systém financování obnovy kulturních památek v Kraji Vysočina doplňují každoročně grantové programy Fondu Vysočiny. Fungují zejména jako podpora hlavního dotačního titulu kraje na podporu obnovy kulturních památek Zásady Zastupitelstva kraje Vysočina na obnovu kulturních památek.

Na nutnost vzniku těchto programů poukázala samotná praxe v terénu a problémy vzniklé při obnovách kulturních památek spojené například s nedostačující přípravou (zejména absencí odborných posudků).

Získat finanční podporu z těchto programů mají vlastníci kulturních památek malého i velkého rozsahu, což určitě přispívá k zlepšení úrovně památkového fondu v kraji.

- **GP Nemovité památky**

Program byl určen k podpoře obnovy nemovitých kulturních památek v kraji.

- **GP Restaurování movitých KP**

Program byl určen k podpoře obnovy movitých kulturních památek v kraji.

Vzhledem k důležitosti systematické podpory obnovy kulturních památek na území Kraje Vysočina a na základě získaných zkušeností byly grantové programy Nemovité památky a Restaurování movitých kulturních památek od roku 2004 nahrazeny dotačním titulem Zásady Zastupitelstva kraje Vysočina pro poskytování dotací na obnovu kulturních památek v kraji Vysočina.

- **GP Nevyužívané památky**

Program určený na podporu zpracování studií, které umožnili vlastníkům kulturních památek posoudit realizovatelnost projektů na využívání vybraných kulturních památek včetně finanční náročnosti a zhodnocení efektivnosti vložených finančních prostředků a k ověření smysluplnosti projektu.

- **GP Diagnóza památek**

Program určený na zpracování předprojektové dokumentace obnovy movitých a nemovitých kulturních památek kraje Vysočina (statické posudky, restaurátorské průzkumy, stavebně historické průzkumy, stratigrafické, mykologické, dendrochronologické průzkumy jednotlivých konstrukcí a objektů, archeologické výzkumy). Tyto podklady jsou nutné k zajištění kvality a hospodárnosti následných projektových a prováděcích prací a k úspěšnému získání finančních prostředků na realizaci obnovy z dotačních titulů státní správy i samosprávy.

Vzhledem k nezbytnosti těchto podkladů pro následnou obnovu byl od roku 2012 grantový program nahrazený dotačním titulem Zásady Zastupitelstva Kraje Vysočina pro poskytování dotací na zpracování předprojektové dokumentace obnovy KP

- **GP Obnova památkově chráněných území**

Program je určen na obnovu původních architektonických, historicky cenných konstrukcí a prvků objektů, které nejsou kulturními památkami, ale nacházejí se v památkově chráněných územích (tj. v zónách a rezervacích) a podílí se na charakteru a výrazu památkově chráněných území. Doposud v republice neexistuje program, který by kompenzoval vlastníkům těchto objektů jejich omezení dle zákona o státní památkové péči (§ 14 odst. 2 zákona).

- **GP Památky místního významu**

Mnohdy je pro subjekty působící v památkové péči a také pro vlastníky historicky a architektonicky zajímavých staveb jediným řešením pro získání finančních prostředků k záchraně a obnově objektů, prohlásit je za kulturní památku. Tímto se ovšem do Ústředního seznamu kulturních památek ČR dostávají i objekty, jejichž historická, umělecká a architektonická hodnota nepřesahuje regionální význam a chráněný soubor tak nezajišťuje a nereprezentuje špičkovou kvalitu kulturního dědictví.

Řešením je zavedení nové kategorie památek místního významu (jak byla definována v návrhu věcného záměru zákona o nakládání s památkovým fondem z roku 2008). V této kategorii by bylo možné evidovat památky, jejichž existence je z kulturněhistorického hlediska pro obec nebo region podstatná. Důležitým následným krokem je ovšem zabezpečit finanční prostředky na jejich opravu a údržbu zejména na úrovních obcí a krajů.

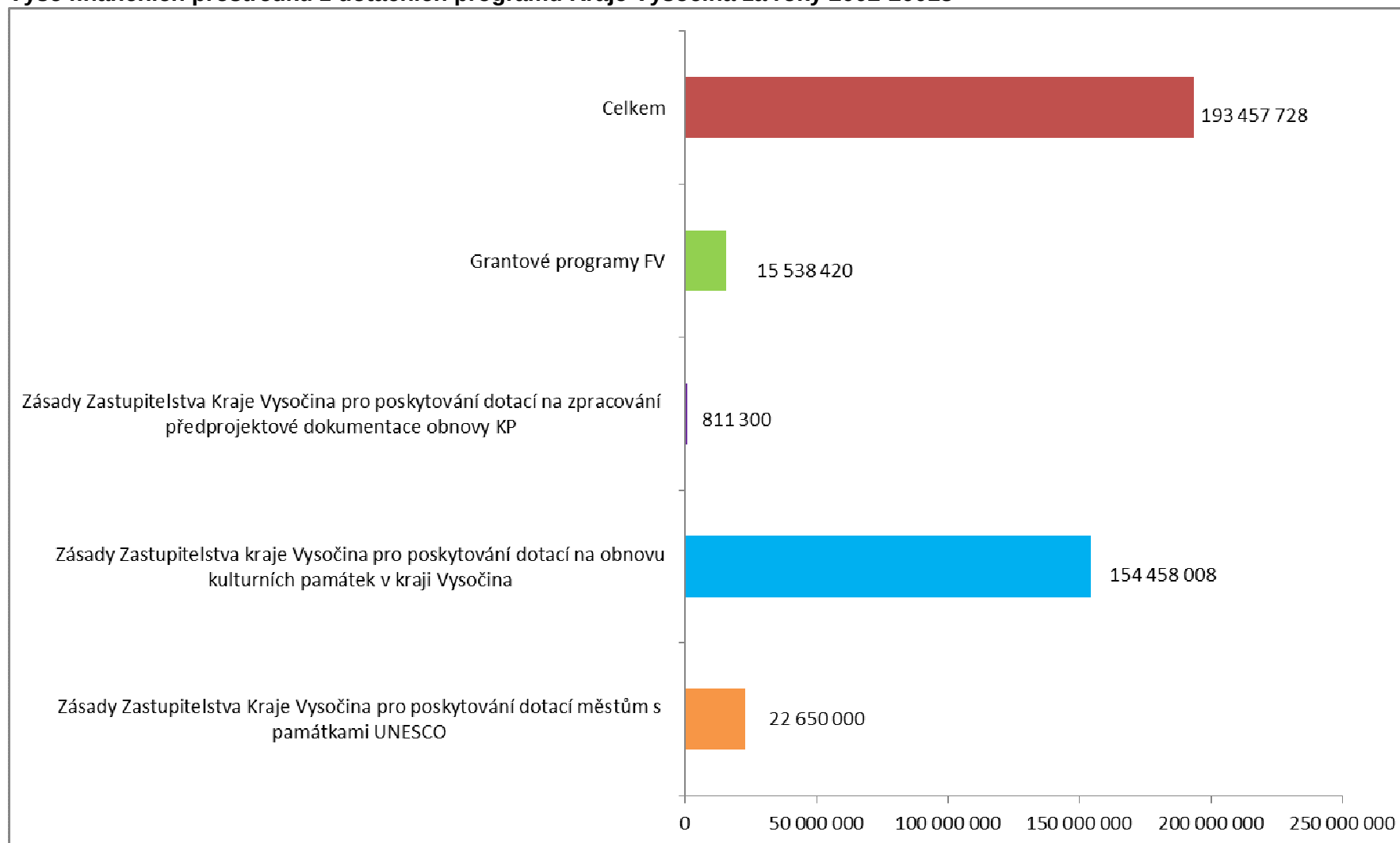
Konkrétním příkladem, i když s výrazně omezenou cílovou skupinou, kdy kraj přispěl na obnovu památek místního významu, byly Zásady Zastupitelstva kraje Vysočina pro poskytnutí dotací na opravu a údržbu válečných hrobů a pietních míst vztahujících se k událostem 1. světové války u příležitosti 90. výročí jejího ukončení v roce 2008 a k činnosti československých legií, které se setkaly s výjimečným ohlasem obecních samospráv.

Výše uvedené důvody vedly v roce 2013 k vyhlášení GP Památky místního významu určeného na obnovu a uchování té kategorie památkového fondu, kterého existence je z kulturněhistorického hlediska pro obec nebo region podstatná, ale jehož historická, umělecká a architektonická hodnota nepřesahuje regionální význam, proto tyto objekty nejsou kulturními památkami podle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči ve znění pozdějších předpisů.

Přehled dotací z GP FV na úseku památkové péče

Název GP	2002	2003	2006	2007	2008	2009	2010	2012	2013
Nemovité památky	3 810 000	GP nahrazen Zásadami Zastupitelstva pro poskytování dotací na obnovu KP v Kraji Vysočina							
Restaurování movitých KP		1 654 114	GP nahrazen Zásadami Zastupitelstva pro poskytování dotací na obnovu KP v Kraji Vysočina						
Nevyužívané památky			962 400						
Diagnóza památek				500 000	552 779	500 000	GP nahrazen Zásadami Zastupitelstva pro poskytování dotací na zpracování předprojektové dokumentace obnovy KP		
Obnova památkově chráněných území					959 127	2 000 000	1 500 000	1 600 000	
Památky místního významu									1 500 000
Celkem									15 538 420

Výše finančních prostředků z dotačních programů Kraje Vysočina za roky 2002-20013

KRAJ JAKO VLASTNÍK (PAMÁTKY VE VLASTNICTVÍ KRAJE)

Kraj Vysočina nevystupuje pouze v roli poskytovatele dotací, ale sám je také vlastníkem kulturních památek. Ve vlastnictví kraje je více než 30 památkově chráněných objektů. Jedná se většinou o poměrně rozsáhlé areály, ve kterých sídlí příspěvkové organizace kraje z oblasti kultury, školství a sociálních služeb (zámky, budovy škol, měšťanské domy). Vzhledem k jejich památkové ochraně a k pestrosti ve využití objektů je žádoucí intenzivnější spolupráce odboru kultury, památkové péče a cestovního ruchu s odborem majetkovým.

Údržba a citlivá obnova památkově chráněných budov vyžaduje ze strany vlastníka nemalé finanční prostředky, které pocházejí zejména z rozpočtu kraje. Snahou kraje je v co největší míře získávat na obnovu finanční dotace z evropských fondů.

3. EVROPSKÉ FONDY

Fondy EU jsou nástrojem pro realizaci politiky hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie, jejímž cílem je snižování rozdílů mezi úrovní rozvoje regionů a členských států EU a míry zaostávání nejvíce znevýhodněných regionů.

Právě z finančních fondů EU se kraj snaží získávat prostředky k financování náročnějších projektů.

• FINANČNÍ MECHANISMUS EHP/NORSKA

Na základě úspěšně podaného programu „Kulturní dědictví Vysočiny“ byl v roce 2007 rozhodnutím MF ČR udělen kraji Vysočina grant z Finančního mechanismu EHP/Norska ve výši 600 000 EUR na realizaci individuálních sub-projektů. V roce 2007 bylo na základě vyhodnocení vybráno 6 úspěšných sub-projektů, konečných příjemců podpory. Realizace sub-projektů proběhla v letech 2008 - 2010.

Podpořené akce:

- Rekonstrukce věže kostela sv. Petra Pavla v Nové Říši
- Obnova objektu radnice v Telči
- Restaurování oltáře sv. Floriana v kostele sv. Víta v Pelhřimově
- Obnova kostela sv. Jakuba Staršího v Křeči
- Rekonstrukce unikátního krovu a opláštění střechy zámku v Myslibořicích
- Obnova kostela sv. Filipa a Jakuba v Žirovnici

OKPPCR má zájem získat finanční prostředky na obnovu kulturního dědictví z tohoto programu i v programovacím období 2009-2014. Ve fázi přípravy je projekt: Obnova a zpřístupnění kaple Panny Marie Bolestné a revitalizace objektu bývalého pivovaru pro účely návštěvnického zázemí hradu v obci Kámen.

- **ROP - REGIONÁLNÍ OPERAČNÍ PROGRAM JIHOVÝCHOD**

Kulturní a přírodní dědictví Vysočiny

Cílem projektu bylo vytvořit ucelenou prezentaci kulturního a přírodního potenciálu kraje, zkvalitnit jeho propagaci, a tím posílit konkurenční pozici Kraje Vysočina jako turistické destinace v oblasti cestovního ruchu ČR. V rámci realizace projektu byla vydána sada 39 informačních brožur zaměřených na slohová období, typy kulturních a přírodních památek a regiony, které byly doplněny přehlednou mapkou. V rámci této edice byly vydány rovněž trhací mapy jednotlivých regionů, část tiskovin byla přeložena do anglického a německého jazyka. Stěžejním výstupem projektu bylo vytvoření databáze kulturního a přírodního dědictví Kraje Vysočina, kterou lze nalézt na webových stránkách www.dedictvivysociny.cz

Celkové náklady na projekt činily 4,4 milionu Kč, z toho podpora Evropské unie tvořila 85 %. Projekt byl v říjnu 2011 úspěšně dokončen.

Zámek Třebíč – modernizace zámku a zpřístupnění nových expozic

Cílem projektu založeného na zkvalitnění turistické nabídky v regionu je stavební obnova národní kulturní památky zámku v Třebíči, rozšíření expozičních ploch o cca 40 % a vytvoření nového expozičního a interiérového vybavení Muzea Vysočiny Třebíč, příspěvkové organizace. Předpokládané celkové náklady na projekt činí 177,5 mil. Kč, přičemž na stavební část obnovy zámku bylo vyčleněno téměř 88 mil. Kč. Komplexní stavební úpravy zámecké budovy zahrnovaly především vybourání novodobých konstrukcí a prvků a tedy rehabilitaci historického dispozičního uspořádání zámeckého objektu včetně enfilády ve 2. NP východního zámeckého křídla, obnovu střešního pláště, opravu stropních konstrukcí, provedení nové a přeložení historické podlahové krytiny, obnovu a restaurování vnějších a vnitřních omítek včetně štukové výzdoby stropů v křídle Osovských, restaurování a konzervaci historických nástěnných maleb, restaurování kašny a vstupního portálu, zadláždění čestného nádvoří, kompletní výměnu vnitřních instalací aj.

Ukončení celkové rekonstrukce včetně vytvoření nových expozic je plánováno na říjen 2013. Návštěvníky následně čeká moderní expozice s interaktivními prvky, rozdělena na čtyři tematické okruhy: I. Svět neživé přírody (unikátní je největší sbírka moravských vltavínů na světě), II. Svět portálů a bran (klášterní expozice), III. Valdštejnové na Třebíči (zámecká expozice včetně sbírky dýmek) a IV. Lidé. Místa. Osudy. (prezentace bohatého sbírkového fondu muzea: člověk vzývající, tvořící, objevující, příroda a člověk, člověk bojující a pracující).

4. ZAJIŠTĚNÍ FINANČNÍCH PROSTŘEDKŮ – PROBLÉMOVÉ OBLASTI

Přestože stát, kraje i obce zajišťují obnovu kulturního dědictví prostřednictvím několika dotačních titulů, nadále zůstávají v tomto sektoru problémové oblasti, jejichž financování je silně poddimenzováno nebo vůbec neexistuje.

- **ARCHEOLOGIE**

Jednou z nejproblematictějších oblastí financování záchrany kulturního dědictví, kde lze v současnosti spatřovat značné rezervy je oblast financování záchrany archeologického dědictví. Stávající zákon o státní památkové péči ve statích týkajících se problematiky archeologie nedostatečně reaguje na současné nároky oboru a společnosti. Konstrukce zákona, i přes pozdější novelizace nedokáže reagovat

na markantní zvýšení objemu stavební činnosti spojeného s investičními tlaky a často tak dochází k nevratným ztrátám na archeologickém kulturním dědictví. Nedostatečná je také finanční podpora záchranných archeologických výzkumů státem. Řešením je nastavení nových pravidel odpovídajících společenské situaci a respektujícím mezinárodní úmluvy, ke kterým jsme se zavázali. A to znamená také zajistit veřejnou finanční podporu pro archeologické výzkumy ze strany celostátních, regionálních a místních úřadů v souladu s jejich pravomocemi.

Na úrovni MK ČR sice existuje dotační titul Program podpory záchranných archeologických výzkumů na podporu ZAV prováděných příspěvkovými organizacemi zřizovanými MK ČR, pokud jsou oprávněny k této činnosti, ale alokovaná finanční částka neodpovídá požadavkům na pokrytí nákladů vyplývajících pro vlastníky ze zákona.

Kraj tuto problematiku částečně řeší v rámci Zásad Zastupitelstva kraje Vysočina pro poskytování dotací na obnovu kulturních památek v kraji Vysočina, kde je možné čerpat dotaci i na provedení záchranného archeologického výzkumu (ZAV), který souvisí s prováděnou obnovou. Výše započitatelných nákladů ZAV nesmí však přesáhnout 25% celkových nákladů na obnovu kulturní památky v daném kalendářním roce. Výše uvedené se týká pouze vlastníků, kteří jsou ze zákona povinni hradit ZAV, tj. právnických osob nebo fyzických osob, při jejichž podnikání vznikla nutnost provedení ZAV.

• ZÁCHRANA A OBNOVA KULTURNÍCH PAMÁTEK PO ŽIVELNÝCH KATASTROFÁCH

Na státní i krajské úrovni funguje systematická podpora obnovy kulturního dědictví. V praxi se vlastníci kulturních památek občas dostávají do situace, kdy je památka poškozena vlivem živelné katastrofy po uzávěrci všech využitelných dotačních titulů. Doposud na žádné úrovni neexistuje dotační titul, který by na tuto skutečnost reflektoval.

Kraj Vysočina sice v minulosti mimořádně podpořil, a tak vlastně přispěl k záchraně několika kulturních památek poškozených při neočekávaných kalamitách, jedná se ovšem o podporu výjimečnou.

Přehled podpořených památek při neočekávaných haváriích (v tis.)

Památka	rok	částka
Kostel sv. Václava, Světlá nad Sázavou	2002	110
Kostel Nanebevzetí Panny Marie, Jihlava	2006	200
Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené Hoře, Žďár nad Sázavou	2008	200
Kaplička sv. Antonína v Řehořově, Kamenice	2010	50
Zámek, Brtnice	2011	300
Celkem		860

- **PODPORA POZNÁNÍ PAMÁTKOVÉHO FONDU (VĚDA A VÝZKUM)**

Jak již bylo konstatováno, území nynějšího Kraje Vysočina bylo až do jeho vzniku (2000) rozdělené mezi tři kraje, čehož důsledkem je v oblasti památkové péče zcela chybějící zhodnocení jednotlivých částí památkového fondu v rámci v současnosti existujících vazeb a souvislostí, tzn. s respektováním existence Kraje Vysočina v jeho nynějších hranicích.

Částečným řešením v této oblasti v minulosti byla existence GP Edice Vysočiny, zaměřené na podporu edičních počinů odborné a populárně-naučné povahy s vazbou na kulturu, historii, přírodu a krajinu Vysočiny.

Z tohoto hlediska se jeví jako zásadní zabezpečit:

- podporu financování průzkumných úkolů směřujících k evidenci, dokumentaci a zhodnocení jednotlivých částí památkového fondu na území kraje (cílem je identifikovat všechny památkové hodnoty existující na území kraje a průběžně aktualizovat existující data)
- podporu následných výstupů formou publikační činnosti (historie kraje, monografie o jednotlivých památkách nebo částech památkového fondu) eventuálně formou pořádání konferencí a přednáškové činnosti zaměřené na výše uvedené téma (tato aktivita byla zčásti zabezpečována GP Edice Vysočiny)

Pro podporu prezentace významných kulturních hodnot vytvořených v minulosti je žádoucí připravit publikaci představující památkový fond Kraje Vysočina včetně jeho struktury a historických souvislostí jeho vzniku. Takovéto zhodnocení pro Kraj Vysočina úplně chybí.

- **PODPORA AKTIVIT OBČANSKÝCH SDRUŽENÍ PŮSOBÍCÍCH V PAMÁTKOVÉ PÉČI**

Významným partnerem při využívání kulturních památek, hledání možností jejich financování a napojování na další aktivity se v současnosti stávají občanské iniciativy. V dotační politice kraje v oblasti péče o kulturní dědictví prozatím chybí dotační titul podporující aktivity subjektů, které se věnují ochraně nemovitého a movitého památkového fondu v Kraji Vysočina. Nabízeným řešením může být finanční podpora činností směřujících k propagaci památkového fondu (např. vydávání sborníků, pořádání seminářů a konferencí).

X. VAZBA NA DALŠÍ KONCEPČNÍ MATERIÁLY KRAJE

Koncepce památkové péče v Kraji Vysočina na období 2013-2016 je v souladu s Koncepcí památkové péče v České republice na léta 2011-2016.

Na úrovni kraje navazuje na Program rozvoje Kraje Vysočina a na Strategii rozvoje cestovního ruchu v Kraji Vysočina na období 2008-2013.

PROGRAM ROZVOJE KRAJE VYSOČINA

PO 6: Cestovní ruch a péče o kulturní dědictví

Opatření 6.5:

Ochrana a zachování kulturního dědictví, obnova kulturních památek v regionu

Aktivita opatření

Přednostní

- zachování a obnova kulturního dědictví
- propagace a prezentace kulturního dědictví

Další

- zvyšování povědomí obyvatel o významu kulturního dědictví
- stimulace vlastníků k zachování a obnově kulturního dědictví

STRATEGIE ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU V KRAJI VYSOČINA NA OBDOBÍ 2008-2013

PRIORITA A

Vytvořit dostatečné a kvalitní kapacity pro využití atraktivit kraje budováním, modernizací a údržbou základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu

Opatření A. 4

Vytváření kvalitního prostředí pro kulturní a poznávací cestovní ruch

Dílčí opatření A.4.1:

Obnova, rekonstrukce a péče o přírodní, historické a památkové objekty, rozvoj a zkvalitnění jejich doplňkové infrastruktury

Cíle opatření:

- zlepšit stav památkově chráněných objektů a přírodních atraktivit pro jejich využití v cestovním ruchu
- zvýšit konkurenceschopnost území kraje ve srovnání s územími s podobnou nabídkou

XI. SWOT ANALÝZA

Silné stránky

Slabé stránky

S1	bohaté kulturní dědictví kraje	W1	nedostatečná personální a odborná kapacita NPÚ ÚOP v Telči vzhledem k velikosti území a rozsahu památkového fondu
S2	atraktivita památkového fondu pro jeho následné využití v cestovním ruchu a propagaci kraje	W2	problém zastupitelnosti a personální poddimenzovanosti pracovníků na ORP vzhledem k památkovým hodnotám spravovaného území
S3	nejvyšší počet památek na seznamu UNESCO v ČR	W3	nedostatečná ochrana památkových hodnot z důvodů odborných a personálních (ORP a NPÚ ÚOP v Telči)
S4	vysoký počet národních kulturních památek (všechny přístupné veřejnosti)	W4	vysoká míra fluktuace pracovníků NPÚ ÚOP v Telči a některých ORP
S5	množství a rozmanitost organizací poskytujících veřejné služby v oblasti kultury a památkové péče (vč. aktivních občanských sdružení, obecně prospěšných společností a dalších subjektů)	W5	nevýhodná excentrická poloha NPÚ ÚOP v Telči v rámci kraje
S6	zavedený systém dotačních titulů na obnovu a zachování kulturního dědictví v kraji	W6	nedostatečné komplexní zhodnocení památkového fondu Kraje Vysočina jako územního celku
S7	dlouhodobě fungující a stabilizované Oddělení památkové péče, Odboru kultury, památkové péče a cestovního ruchu vykonávající agendu na úseku státní památkové péče	W7	rezervy v prezentaci kulturního dědictví a příkladných obnov památkově chráněných objektů
S8	možnost vzdělávání a zvyšování profesní kvalifikace pracovníků OKPPCR	W8	existence problémových oblastí, jejichž financování je poddimenzováno nebo vůbec neexistuje
S9	fungující systém metodické činnosti pro ORP		

Příležitosti

Hrozby

O1	možnost získání finančních prostředků z fondů EU na obnovu kulturního dědictví	T1	častá reorganizace celostátní odborné organizace NPÚ
O2	podpora propagace kulturního dědictví jako turistického cíle kraje prostřednictvím finančních prostředků z fondů EU	T2	chybějící úplné vysokoškolské vzdělání zaměřené na péči o památkový fond (nedostatečná výuka jednotlivých oborů nutných k výkonu památkové péče, odtržení teorie od praxe)
O3	popularizace kulturního dědictví pomocí moderních technologií dostupnými médii	T3	nedostatečná možnost získání praxe vzhledem k multidisciplinaritě oboru památková péče
O4	existence samostatného NPÚ ÚOP v Telči pro území kraje	T4	postupný zánik tradičních řemesel, která jsou nepostradatelná v procesu obnovy

			<i>kulturních památek (neznalost původních materiálů, postupů a jejich aplikace, nezáměr o řemesla nebo chybějící výuka na středních odborných školách a učilištích)</i>
O5	<i>možnost kraje aktivně se podílet na tvorbě právních norem a spolupracovat při prosazování zájmů krajů v oblasti památkové péče</i>	T5	<i>zanikání kulturních památek při neadekvátní péči, necitlivém využívání památkových objektů a nezájmu vlastníků o jejich obnovu</i>
O6	<i>existence občanských sdružení a dalších subjektů zaměřených na ochranu a propagaci kulturního dědictví</i>	T6	<i>neefektivní využití finančních prostředků pro obnovu a zachování památkových hodnot objektů</i>
		T7	<i>problém hodnověrnosti a právní jistoty zápisů v ÚSKP ČR</i>
		T8	<i>nízká celospolečenská prestiž oboru památková péče</i>
		T9	<i>nepříznivý obraz památkové péče v očích široké veřejnosti</i>
		T10	<i>nedokončené legislativní změny památkového zákona, zejména v oblasti archeologie</i>

NÁVRHOVÁ ČÁST

Provedená analýza dokladuje současný stav památkové péče v kraji v kontextu se státní památkovou péčí ČR, vymezuje základní oblasti a pomocí konkrétních cílů a opatření navrhuje další směřování péče o kulturní dědictví v Kraji Vysočina.

Kvalitní výkon státní památkové péče v Kraji Vysočina v existujícím právním rámci je závislý zejména na odborných a personálních možnostech jednotlivých orgánů a organizace na úseku památkové péče (Kraj Vysočina, ORP a NPÚ ÚOP v Telči) a na jejich vzájemné spolupráci. Přínosné může být zapojení odborné veřejnosti a dalších subjektů.

Celospolečenskou potřebu aktualizace památkového zákona dokládá aktuálně probíhající příprava legislativních opatření a změn, jejichž cílem je zajistit účinný, transparentní, předvídatelný a odborně garantovaný způsob nakládání s památkovým fondem, včetně řešení problematiky oblasti archeologie.

Evidence památkového fondu v našem kraji v různých částech regionu vykazuje v souvislosti s historickým vývojem území odlišný stupeň kvality. Zejména chybí jeho nezbytné celkové zhodnocení v rámci v současnosti existujících vazeb a souvislostí, tzn. s respektováním existence Kraje Vysočina jako územního celku.

Pro zabezpečení a uchování nejvýznamnější části památkového fondu Kraje Vysočina je důležité podrobně ho zdokumentovat, odborně zhodnotit a porovnat vůči jiným územím a celku (ČR) a prezentovat. Průzkumy a důkladná dokumentace jsou dnes nezbytným základem moderního přístupu k ochraně kulturního dědictví

Budování památkového fondu je neuzavřeným procesem. Reidentifikace památkového fondu ČR, tj. i území Kraje Vysočina (prováděl NPÚ) nepřinesla v této oblasti očekávaný výsledek.

Stávající ÚSKP ČR (vedený a garantovaný NPÚ, příspěvkovou organizací MK ČR) proto i nadále vykazuje značné nedostatky týkající se spolehlivosti jednotlivých zápisů, nesprávných označení kulturních památek (movitých/nemovitých) a z tohoto důvodu neposkytuje vlastníkům ani orgánům státní správy očekávanou právní jistotu. Jako mimořádně naléhavé se tedy jeví iniciovat změny směřující ke zkvalitnění evidence kulturních památek.

K zásadním úkolům památkové péče kraje i do budoucna patří zachování kulturního dědictví. V plné míře je nutné zamezit zanikání kulturních památek způsobenému neadekvátní péčí, necitlivým využíváním památkových objektů a nezájmem vlastníků o jejich obnovu (nepřiměřené zásahy, modernizace bez akceptování zachování památkových hodnot, používání nevhodných materiálů a technologických postupů při obnovách).

Nadále je potřebné zvyšovat povědomí obyvatel o kulturním dědictví v národním i mezinárodním rozsahu a zesilovat společenské povědomí o jeho nenahraditelných hodnotách a prohlubovat vztah veřejnosti ke kulturnímu dědictví. Představit kulturní hodnoty památek veřejnosti patří k nejdůležitějším úkolům památkové péče a jedná se o celospolečenskou záležitost.

Přestože Kraj Vysočina má zavedený systém dotačních titulů, nadále zůstávají v tomto sektoru oblasti, jejichž financování je silně poddimenzováno nebo vůbec neexistuje, a to již na úrovni národní.

VÝKON STÁTNÍ SPRÁVY

Cíle a opatření:

Zefektivnit výkon státní památkové péče

- poskytovat kvalitní výkon státní památkové péče v kraji
- zvyšovat profesní způsobilost a odbornou kvalifikaci pracovníků krajského úřadu v oblasti památkové péče
- v rámci metodické činnosti výrazněji zapojit pracovníky ORP na úseku památkové péče do přípravy metodických seminářů
- zpřístupnit v obecné formě výsledky zjištění z kontrolní činnosti kraje na webových stránkách kraje
- iniciovat a umožnit výměnu informací a zkušeností pracovníkům ORP a NPÚ UOP v Telči
- účastnit se jednání komisí MK ČR a komisí Regenerace MPR a MPZ
- aktivně se účastnit a spolupracovat při přípravě a realizaci odborných konferencí, seminářů a workshopů k tématům aktuálně řešeným v oblasti památkové péče
- spolupracovat s dalšími subjekty na úseku památkové péče (občanská sdružení, zájmové skupiny, školy atd.)

LEGISLATIVA

Cíle a opatření:

Aktivně se podílet na tvorbě právních norem a spolupracovat při prosazování zájmů krajů v oblasti památkové péče

- aktivně se účastnit jednání (Asociace krajů ČR, MK ČR) věnovaných hledání řešení v problémových oblastech
- účastnit se všech připomínkových řízení
- spolupracovat s ostatními orgány a organizacemi při prosazování celostátních zájmů při ochraně a nakládání s památkovým fondem

PAMÁTKOVÝ FOND V KRAJI VYSOČINA

Cíle a opatření:

Komplexně zhodnotit památkový fond kraje

- zabezpečit podporu financování průzkumných úkolů směřujících k evidenci, dokumentaci a zhodnocení památkového fondu kraje
- podílet se na odborné evidenci, dokumentaci a výzkumu památkového fondu ve spolupráci s NPÚ a dalšími odbornými institucemi
- podílet se na tvorbě Plánů ochrany jednotlivých rezervací a zón (pilotní projekt Moravské Budějovice)

Pozvednout kvalitu ÚSKP ČR na území Kraje Vysočina

- iniciovat opravu údajů u jednotlivých zápisů kulturních památek na území kraje, včetně jejich souladu s příslušnou úpravou občanského zákoníku (posílit právní jistotu vlastníků)
- iniciovat prohlašování vhodných objektů za kulturní památky, příp. za národní kulturní památky a zrušení památkové ochrany objektům, které památkovou hodnotu pozbyly

Podporovat zachování kulturního dědictví

- všemi prostředky včetně ekonomických stimulovat a upřednostňovat průběžnou údržbu památkového fondu před razantními opravami a rekonstrukcemi a podpořit znovuvyužití dlouhodobě nevyužívaných objektů
- podporovat obnovu památkového fondu za použití tradičních materiálů a technologických postupů
- minimalizovat nežádoucí obnovy kulturních památek (prevence, dozor, dotace, sankce)
- spolupracovat na záchraně ohrožených památek s vlastníky, samosprávami a dalšími subjekty (občanská sdružení, zájmové skupiny, atd.)
- ocenit kvalitně prováděné obnovy kulturního dědictví

POZNÁNÍ A PREZENTACE KULTURNÍHO DĚDICTVÍ

Cíle a opatření:

Zkvalitnit a rozšířit prezentaci kulturního dědictví

- podporovat publikační, ediční, osvětovou, výstavní, přednáškovou a mediální činnost a aktivně se na tomto procesu podílet
- prezentovat a zatraktivnit památkový fond zpřístupněný veřejnosti
- spolupracovat a podporovat aktivní přístup soukromých a podnikatelských subjektů, občanských sdružení a dalších zájmových skupin při propagaci a prezentaci kulturního dědictví
- iniciovat a podílet se na soutěžích týkajících se památkového fondu, regionální historie a kultury

FINANCOVÁNÍ

Cíle a opatření:

Podpořit zachování kulturního dědictví s využitím finančních prostředků kraje

- zdokonalovat existující systém dotačních titulů se zřetelem na vícezdrojové financování, aktuální potřeby památkového fondu kraje a pokrytí nezajištěných oblastí
- spolupracovat při tvorbě dotačních titulů s dalšími subjekty působícími v oblasti péče o kulturní dědictví
- zajistit dostupnost informací o dotačních programech pro všechny zájemce

Podpořit zachování kulturního dědictví s využitím finančních prostředků z fondů EU

- usilovat o získání finančních prostředků z fondů EU na obnovu, zachování a prezentaci kulturního dědictví
- ucházet se v roce 2014 o získání finančních prostředků z výzvy v rámci Finančního mechanismu EHP a Norska 2009 – 2014 na projekt „Oprava kaple Panny Marie Bolestné v obci Kámen a revitalizace bývalého pivovaru hradu Kámen pro účely návštěvnického centra“

ZÁVĚR

Důvodem zpracování Koncepce památkové péče v Kraji Vysočina na období 2013-2016 je potřeba účinnější podpory péče o hmotné kulturní dědictví v Kraji Vysočina.

Závěrem lze konstatovat, že realizovat úspěšnou ochranu památkového fondu je možné jedině na základě širokého zájmu a spolupráce celé společnosti. Právě zaangažování obcí, mikroregionů, občanských sdružení, spolků a jednotlivců do aktivit směřujících k záchraně a uchování kulturního dědictví je tou nejúčinnější formou vzdělávání veřejnosti. Bez pozitivního vztahu veřejnosti k památkovým hodnotám nelze v budoucnosti realizovat úspěšnou památkovou péči. Spoluúčast veřejnosti na obnově památek a jejich propagaci je jedním ze základních předpokladů fungování památkové péče, protože kulturní povědomí nelze vytvořit pouze vymáháním zákona.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

DMVS – digitální mapa veřejné správy

EHP - Fond Evropského hospodářského prostoru

EU – Evropská unie

KP – kulturní památka

KPZ – krajinná památková zóna

MK ČR – Ministerstvo kultury České republiky

MPR – městská památková rezervace

MPZ – městská památková zóna

NKP – národní kulturní památka

NPÚ – Národní památkový ústav

NPÚ ÚOP – Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště

OP – ochranné pásmo

ORP – obec s rozšířenou působností

PF – památkový fond

PR – památková rezervace

PZ – památková zóna

ÚPS – Územní památková správa

ÚSKP ČR – Ústřední seznam kulturních památek České republiky

VPR – vesnická památková rezervace

VPZ – vesnická památková zóna